MÜÜRILEHT

TARTU JA MAAILMA KULTUURILEHT

KUUETEISTKÜMNES NUMBER : FESTIVALI ERI 2011

VÄLJAANDJA: MTÜ TARTU KULTUURITEHAS :; TOETAJAD: TARTU LINN, TARTU KULTUURKAPITAL :; TRÜKK: PRINTALL :; TIRAAŽ: 4000 :; TASUTA!

„Art must be beautiful. Marina Abramovići valitud teosed" Tartu Kunstimuuseumis 15.09.-13.11.2011 Kaasaegse kunsti festival ART IST KUKU NU UT

16 : FESTIVALI ERI

Kaasautorid:

Aare Pilv on Tartu luuletaja ja väga tark mees. Luuletajana on tal hämmastav keskendumis- ja süvenemisvõime hetkedesse ühes kõige ja kõigiga, keda-mida seal leida on. Sellisel süvenemise tasandil ei käitu sõnad enam üldse nii, nagu me harjunud oleme. Nad ei sobitu veatult žanridesse ja konventsionaalsetesse registritesse, vaid sõeluvad nende vahel vabalt ringi nagu kalavõrgu jaoks liiga väikesed kalad. Ometi oskab Aare nad kuidagimoodi kinni püüda nii, et nood seda ise ei märkagi.
Aare tekstiloome leheküljel 24.

Ann Ideon on suurepärane kokk ja maailmarändur, kes ei heitu võimatuna näivate ülesannete ees. Nii on ta võimeline ühekorraga ära toitma 200 inimest, tegema silmagi pilgutamata benjihüppeid või avama päris omaenda kohviku. Hetkel hoolitseb Ann selle eest, et eesti teadlastel oleks Islandi ekspeditsioonil kõhud täis ja meel hea. Ja kes pole veel elus saanud maitsta tema pihlakaparfeed, pole täielikku õndsust tunda saanud.
Ann räägib toidust ja kärast ökotoidu temaatika ümber leheküljel 34.

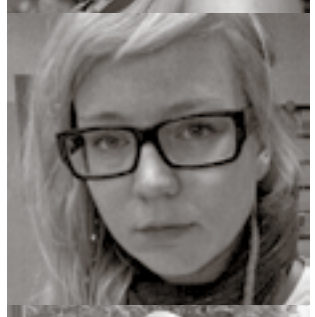

Einike Leppik on lõpetanud Tartu Kõrgema Kunstikooli ning õppinud klaverit ja klavessiini H. Elleri nimelises Tartu Muusikakoolis. Sel kevadel kaitses magistrikraadi graafikas Antwerpeni Kuninglikus Kunstiakadeemias. On võtnud osa grupinäitustest ja kontsertidest, osalenud interdistsiplinaarsetes kunstiprojektides nii Eestis kui Belgias. Viimastel aastatel on tekkinud kõrgendatud huvi kunstide sünteesi — heli, pildi ja ruumi omavaheliste suhete vastu. Hetkel elab ja töötab Tallinnas, liigub Linnalaboris ja õpib Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias audiovisuaalset kompositisooni. http://einike.com, http://soundcloud.com/eile
Einike kuulatas ümbritsevaid linnahelisid ja jagab oma muljeid leheküljel 27.

Epp Salulaid õpib EKAs stsenograafiat, katsetab seisva ja liikuva pildiga, mängib valgustega ja aitab noori filmitegijaid ilusate asjadega. Vaimustub Islandist ja heast muusikast, toidust, ilusatest piltidest ja isetehtud asjadest. Kodus vaatab filme ja paitab oma kahte laiska kassi. Muuhulgas on Epp seisnud viimasel aastal hea selle eest, et Müürileht Tallinnas käeulatuses oleks ning käesoleva *Festivali eri huvides käis jäädvustamas muusikafestivali Positivus meeleolusid.*

Janno Sooäär *aka* DJ Quest on plaate keerutanud nüüdseks juba üle kümne aasta ning korraldanud selle aja jooksul erinevaid üritusi klubiõhtutest festivalideni. Praegu veab jazziklubi Clazz programmi ning Raadio 2s juhib saateid "programm" ja "programm ekstra". Janno käsi on ka mängus kodumaiste indy-plaadileibelite "Legendaarne" ja "Emerald City" puhul.
Janno küsis Müürilehe värskes rubriigis "Uus Eesti biit" Firejoselt mõned küsimused (vt lk 13)

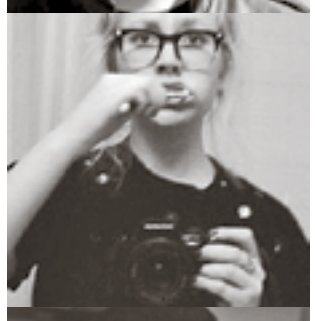

Johanna Eenma on tüdruk, Tallinnast ja 21. Fotograaf põhiliselt selleks, et üritustele tasuta sisse saada. Bändis on samuti selle pärast. http://mikrofoon.blogspot.com/
Johanna käis Müürilehe palvel püüdmas meeleolusid Eesti Popsi festivalil.

Kaupo Rõivasepp on Pihkva oblasti sugemetega Tallinna noormees, kes kuulus ka kunagise Tartu peoseeria Melodroom korraldajate ridadesse. Pildistab ja kogub muusikat. http://kollid.org/blog
Kaupo püüdis filmile käesoleva lehe persooni Madis Nestori (lk 10–11).

Kristina-Maria Heinsalu on lõpetanud Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia tantsukunsti eriala. Õpetab nüüdistantsu ja on vabakutseline koreograaf (hetke suurim projekt filmis "Risttuules" kaaslavastaja ja koreograafina; valmistub koos Christin Luntsi ja Kaisa Seldega Premiere projekti välja toomiseks, esilinastus veebruaris 2012. Lisaks tantsule tarbib offstream kino (PÖFF, abis ka vabatahtlikuna) ja kunsti sümbioosina erinevate alaliikidega.
Kristina-Maria tutvustab Müürilehe lugejatele tantsufestivali Hommik leheküljel 22.

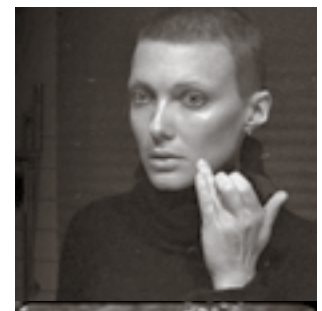

Liina Tammiste on Tartu Ülikoolis teoloogiat tudeerinud ateist. Patoloogiline tähenärija ja sõnadega mängija — lõpmatuse piirides.

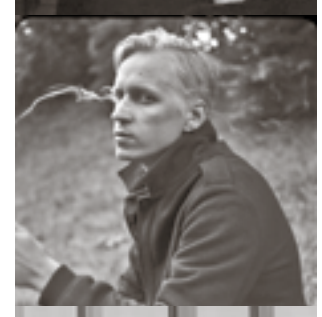

Matti Adoma on parimas mõttes hull õnne-usku geenius. Piirideta ja piiritult LooM-inguline alfai(n)sane. LooM on Liina ja Matti loominguline sümbioos. www.loomcreativepractice.com
Liina ja Matti ühislooming kõrvallehe luulerubriigis.

Meelis Oidsalu on teatrikriitik.
Meelise teatrikriitilised koomiksid on leidnud püsiva koha Müürilehe teatrirubriigis leheküljel 23.

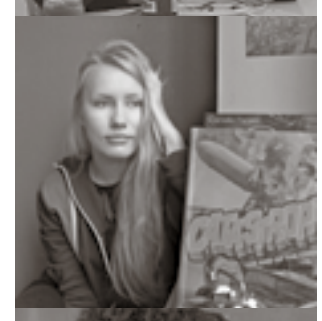

Nele Aunap on õppinud Eesti Kunstiakadeemias animatsiooni ja Hollandis audiovisuaalset kunsti. Tegutseb vabakutselisena. Sügisest hakkab noortele filmi ja animatsiooni õpetama.
Nele püüdis pildile Hobilabori poisid Toomase ja Rene (lk 18–19).

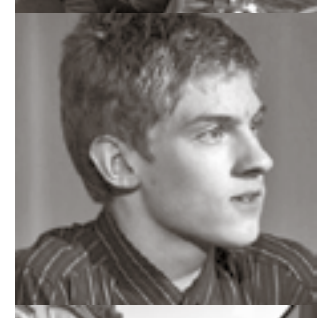

Priit Põldma õpib Tallinnas Vanalinna Hariduskolleegiumis. Püüab näha, nuusutada ja tundma õppida inimesi ja teatrit ka. Täpselt ei tea veel kummastki midagi. Kui vahel aega jääb, siis paneb midagi kirja.
Priit vaatleb audiolavastuse „One Trip/One Noise“ sündi leheküljel 22.

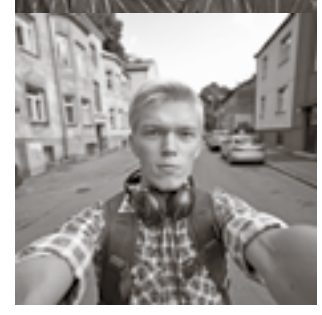

Tõnu Tunnel on noor, peamiselt kaamerapõhiste meediumitega tegelev kunstnik. Kevadel lõpetas ta EKA fotoosakonna ja nüüd naudib ajalist ja loomingulist vabadust. Tõnu armastab väga vidinaid, masinaid ja linna. www.tonutunnel.com
Avaldame Einike Lepiku artikli kõrvale mõned fotod Tõnu fotoseeriast "Holes/Wholes" leheküljel 27.

Esikaanefoto: Martin Schoeller

Helen Tammemäe	peatoimetaja	helen@muurileht.ee	Madis Katz	kujundaja/fototoimetaja
Keiu Virro	teatritoimetaja	keiu@muurileht.ee	Kaija M Kalvet, Pille Sepp	keeletoimetaja
Joonas Sildre	koomiksitoimetaja	joonas@muurileht.ee	Renee Altrov, Alver Linnamägi	fotograaf
Anna-Liisa Unt	linnaruumitoimetaja	annaliisa@muurileht.ee		

KOLLEEGIUM: KAISA EICHE, INDREK GRIGOR, PÕIM KAMA, MARGUS KIIS, MARTIN OJA, JOONAS SILDRE, KRISTINA PAJU, HELEN TAMMEMÄE, ANNA-LIISA UNT, SVEN VABAR, BERK VAHER, KEIU VIRRO

Reklaam – reklaam@muurileht.ee • Jälgi Müürilehe tegemisi ka twitteris ja facebookis!

Meie ei taha oma esikaanele supermarketi kampaaniareklaami

Käige kuradile oma loomemajanduse jutuga söögi alla ja söögi peale — selle mõiste ekspluateerimisega ei tohiks riik veeretada oma vastutust kultuuri rahastamise ees. Sealhulgas ka kultuurimeedia rahastamise ees, mis ilmselgelt minu kui peatoimetaja südant hetkel kõige rohkem valutama paneb.

Ma räägin siinkohal eelkõige Müürilehe huvides, kuid mitte ainult. Võtan endale õiguse väita, et sama probleemi ees seisavad ka paljude teiste omaalgatuslike kohalike kultuurimeedia väljaannete toimetused.

Sellest on juba pikemat aega räägitud, et Eesti Kultuurkapitalis võiks olla eraldi ajakirjanduse sihtkapital, mis oleks igati mõistlik, arvestades seda, kui olulist rolli mängib kultuurimeedia muude kultuurivaldkondade kajastamisel, ja ka sisulise dialoogi huvides võiks kultuuriajakirjanduse rolli tähtsusest aru saada.

Praegu on väljaannete, mis ei kuulu SA Kultuurilehe alla, rahastamine võrdlemisi juhuslik — vahendite piiratuse tõttu on uutel algatustel väga keeruline ennast rea peale murda. Müürilehe rahastamine on viimastel aastatel olnud pöördvõrdeline lehe arenguga. Kardetavasti ei julge sihtkapitalide liikmed uutesse algatustesse süvenedagi, sest üldine mentaliteet on, et raha on nagunii vähe ja iga uue asja tekkimine põhjustab pigem ebamugavusi ja tähendab põhjalikumat otsustusprotsessidesse süvenemist. Ja sealhulgas pole võimalik teha mugavat otsust, kuna keegi ilmselt peab nii ja naa ilma jääma. Niisiis ma küsiksin, kes hindab objektiivselt erinevate meediaväljaannete kvaliteeti ja asetab neid teineteise suhtes pingeritta? Ja kas meedial üldse on käesoleval hetkel pingerida, mille üle valdkonnaspetsialistid otsustaksid? Peaks igal juhul olema. Ja just selleks peab olema ka eraldi ajakirjanduse sihtkapital või minupoolest võiks seda nimetada hoopis kultuurimeedia sihtkapitaliks, sest mul on tunne, et ammu pole ka kaasaegse meedia võimalikke kanaleid üle vaadatud — näiteks ei tunnista Kultuurkapital veebipõhist meediat, mis ometi juba pika aja vältel ennast edukalt tõestanud ja kehtestanud on.

Enamiku sihtkapitalide jaoks on prioriteetseim rahastada eelisjärjekorras projekte, mis nende valdkonnas sisu loovad — kajastuse olulisus jääb vahendite piiratud mahte arvestades pigem pingerea lõppu. Nii jääme me kaasaegsele kultuurile keskenduva ajalehena kuskile sihtgruppide äärealadele. Eesti Kultuurkapital toetas käesoleval aastal Müürilehe väljaandmist Tartumaa ekspertgrupist 200 euroga, mis on ligikaudu veerand meie ühe lehenumbri trükikuludest. Ja isegi kui meil õnnestub selle aasta teises pooles toetust saada, siis mina ei julge tuleval aastal enam isiklikke sotsiaalseid ja majanduslikke riske võtta, saamata tegelikult kindel olla, kas aasta teises pooles toetust antakse või mitte.

Miks üldse peaks avalik sektor meediat rahastama?

Meedia, mis loob sisu ja pretendeerib objektiivsusele ja sõltumatusele, ei saa juhinduda kasumi teenimisest. Vastasel juhul viljeleks me meelelahutuslikku kollast meediat.

Protsentuaalselt võib meie kultuuriväljaannetel olla lugejaid võrdväärselt muude arengumaade kultuurimeediaga, kuid arvestades meie rahvaarvu on ilmselge, et me ei saavuta sellisel kujul kunagi lugejaskonda, kes oleks võimeline kogu selle asja tegemist välja ostma, olenemata sellest, kas me annaksime paberkandjal lehte välja tasuta või paneksime selle tulevast aastast müüki, on igal juhul meile hädavajalik ka avaliku sektori rahastus.

Muidugi me kaalume avaliku rahastuse ilmajäämise puhul lehe väljaandmiseks ka alternatiive, aga ma ei kavatse sallida olukorda, kus kaasaegset kultuuri, mida tarbib praegune pealekasvav põlvkond, riiklikul tasemel teisejärgulisena koheldakse.

Helen Tammemäe
Müürilehe peatoimetaja

Tagasisidet ja ettepanekuid Müürilehele ootame aadressil kolleegium@muurileht.ee.

Helen Tammemäe

LUULE

LooM

jää sinna kus oled.

päike kuu ja taevatähed!

Sina neid niikuinii alla tuua ei viitsi
ja mina vähemaga ei lepi.

rutiin on selleks, et murda.
süda on selleks, et murda.
truudus on selleks, et murda.

jäise kilbi all
asfaldist kilomeetrid.
teed teineteiseni palistamas
ego-kõrgepingeliinid.
ja soundtrack'iks
lõhkevad emotsioonid kui miinid.

jää sinna kus oled.

tavaliselt sa ei pargi sinna,
minu taha.

ma vaatasin sind.

ja siis sa tulid

autost välja.
näljase looma pilk silmishetk nagu filmis.

ja siis mul tuli

üle huulte
voolas mööda aega asfaldile maha:
"tere".

slowmotion.
emotion.

220V läbi kere.

"oi, issi!"
tänav ja su pere.

ma alasti.

vaid
õhtuhämarusse vaibuv
häbipunas "tere"
käterätikuna ümber kere.

ECLECTICA
www.eclectica.ee

TARTU 01.-03. SEPTEMBER 2011

ROBIN GUTHRIE | RAGATMIKA | BYETONE | KIWANOID | METROSCAN | VAKULA
KAIDO KIRIKMÄE & EVA NALEVA | KUMA | DMITRY BULATOV | P0RT | KLMN
KERSTEN KÕRGE | RENCA | KAAREL VALTER | JÜRGEN TAMME
LEENE NOLA | KADRI NOORMETS | ANDRES NOORMETS
VJ KRISTIN PÄRN | VJ RIVC | VJ BORIL

eclectica.ee

Tartu | Le Coq | hotell TARTU | Genialistide Klubi | MÜÜRILEHT | RADA7 | mmmt | baas

„ЧТО НИ ГОВОРИТЕ, ВЕДЬ ОТ ДУШИ ЗАВИСИТ ТЕЛО.” (НИКОЛАЙ ВАСИЛЬЕВИЧ ГОГОЛЬ)

3. septembril esitleb Genialistide klubis festivali ,,Eclectica 2011'' raames oma värsket ja seniavaldamata helimaterjali Vakula.

Vakula ehk Mykhaylo Vityuk kasvas üles Konotopis, elanike arvult Tartuga võrreldavas tööstuslinnas Põhja-Ukrainas. Musikaalse kire sütitas temas väikese poisina vanaisa, seades Tarass Ševtšenko luulele oskuslikult Ukraina rahvuslikku keelpilli banduurat. Lapsepõlve ainsaks sidemeks popkultuuriga olid vanemad vennad, kes võtsid vahel suurlinnast naastes kaasa kassettidel Lääne muusikat. 1990. aastate keskel avastas Mykhaylo enda jaoks The Orb'i, mis inspireeris ja aitas tal teed sillutada järgmiste suurte eeskujude — Steve Reichi (keda ta ka hiljem ümber arranžeeris) ja Terry Rileyni. 16-aastaselt läks Mykhaylo Kiievisse ja sealt hiljem omakorda Moskvasse, et ülikoolis õppimiseks raha teenida. Töö kõrvalt Moskva klubimaastikku avastades kohtus ta ühe teise Mihhailiga, kes tutvustas talle muusikaprogrammeerimise põhitõdesid. Sealsete mõttekaaslastega käidi kesklinnas helisid salvestamas ja kombineeriti üheskoos neid hiljem basskitarri ja sovetiaegsete süntesaatoritega.

Laiema tähelepanu saavutas Vakula resident-DJ-na klubis Propaganda, mis levitab aastast 1997 kvaliteetset elektroonilist muusikat ning on üks olulisimaid tantsumuusika mekasid Ida-Euroopas. Tänu klubidele, nagu Propaganda, ja kohalikule elektroonilise muusika raadiojaamale 106,8 on Moskvas tekkinud rahvusvaheliste sidemetega *house*-muusika koolkond, kust peale Vakula enda võrsunud teisigi omajagu tugevaid ja omanäolisi produtsente, nagu Nina Kraviz, Anton Zap, Andrey Djungl jne.

2007. aastal naasis Mykhaylo pärast pikemat Moskvas resideerimist oma kodulinna Konotopi. Külastades koduteel väikest Putivli-nimelist linna, mõistis ta oma sügavat igatsust kodumaa järgi. Artistinimi Vakula sündiski Vityuki sügavast austusest Ukraina ja selle klassikalise kultuuri vastu (sepp Vakula on kangelane Nikolai Vassiljevitš Gogoli romaanist „Jõulu ööl”).

Muusik on öelnud, et poisikesena koolitunnis istudes ei kuulanud ta kunagi õpetajat, vaid vaatas aknast kaugusesse, pea täis segadusttekitavaid ja unistavaid mõtteid. Need unistamised on leidnud nüüdseks väljundi muusikas.

Tema helipilti iseloomustab ruumiline eksperimentaalsus, kus omavahel põimuvad kerge ja mänguline meloodia ning jõulised rütmid. Kõlaliselt noogutab tema muusika pigem *jazz*'i ja progeroki eklektilisuse kui tugevalt raamistikus (Euroopa) *house*'i ja *techno* suunas. Selle mõistmiseks tasub vaid kuulata *jazz*'ilikke klahvpillikäike tema loos „Gospel Keyboards”. Ülesehituslikult kulgeb tema muusika aeglaselt, kuid järjekindlalt — ta koorib helisid kiht-kihilt välja kuni võimsa kulminatsioonini, mis, kestes vahel mõned sekundid, annab vaid tähelepanelikele aimu tema tõelistest võimetest (kuulake lugu „Picture of You”). Kõige selle juures kõlavad tema kompositsioonid ka hiphopilikult toorelt, võttes eeskuju noorusaja lemmikutest — USA Idaranniku hiphopi suurkujudest.

Kuna kriitikutel on vaja muusikat liigitada, defineerida, siis ei saa Vakula muusika puhul mööda minna ka Detroidist ja *deep house*'ist. Mykhaylo on tugevaks kinnituseks, et viimasel viiel aastal toimunud *deep house*'i jälletulemise (Euroopa mõistes) huvitavamad palad kostuvad just Ida-Euroopast. Tema värske vaatenurga alt loodud muusikale on poolehoidu avaldanud ka Detroidi suurkuju Theo Parrish.

Euroopas on Vakula muusikat avaldanud Saksamaa, Hollandi ja Suurbritannia tuntud plaadifirmad: André Lodemanni Best Works, Lerato Khati Uzuri Recordings, Juju & Jordashi Dekmantel ja Edinburghi kultusplaadifirma Firecracker Recordings, mis on hetke deep house*'i skeene tõeline suunanäitaja. Firecracker Recordings on muuseas avaldanud ka eestlase Timo Rohula ehk Bakey Ustli muusikat.*

Vakula Tokyos

MÕTTETU ON MÕELDA

Martin Luiga

Tervist, sõbrad, kaasvõitlejad, erapooletud ning vaenlased, tagajärjetu ajakirjandusväljaande “Müürileht” lugejad.

Sven palus mul kirjutada aja vaimsest situatsioonist. Mul on hea meel, et ta seda tegi. Muidu ei oleks kirjutanud. Kaasajale on nimelt sümptomaatiline, et mitte millestki ei ole enam õieti mõtet rääkida. Kõik on muutunud retroks, kõik on läbi arutatud, oleks nagu tegude aeg, aga mida teha — ei tea. Kõigil on sellepärast halb tuju. Kõigil, keda ma tean. Ajalehtedes on ka ainult halvad uudised. Üldise tusameele lainest on fašistid uut jõudu leidnud. Fašistide poliitiline programm on mitte sallida homosid ja immigrante. Suhtumine homodesse ja immigrantidesse on juba ammust-aega poolitanud ka traditsioonilisi poliitilisi leere. Selle juures on kurb see, et homod ja immigrandid on makromajanduslikult ja ideoloogiliselt kolmandajärgulised, esteetilise kõlavärviga tegelased. Ainult natuke tähtsamad, kui tervislikud eluviisid ja puhta toidu söömine.

Kriisi teise tulemisega on läänemaailm on muutunud ebausutavaks. Nüüd teavad kõik, et valitsused trükivad mänguraha, nii palju, kui plaanikomitee parasjagu heaks arvab. Keegi ei ole antud olukorra üle rõõmus. “Innovatsioonist” rääkimine on muutunud absurdiks. Ilmne on see, et midagi peab muutuma. Pangahärradki teavad. On mõeldud välja paremaid plaane — sadade kaupa, — majandussüsteeme, mis paberil töötavad ja on paremad kui praegune. Ei ole välja mõeldud töötavat asendusprotsessi.

Sellega seoses on mingit vasakpaska ka eriti mõttetu rääkida. Alles paar aastat tagasi oli juba suur vasakjutu rääkimise festival, midagi ei tehtud ära, *how the fuck should all these people redouble their efforts?* Veits Manicsi “Lifebloodi” tunne tekib. Nad tegid selle pärast USA vägede Iraaki tungimist. Siis, kui enamus rokkrahvast mingit võitlemise muusikat tegi. “Lifeblood” oli nukker ning allaandev liftimuusikaplaat. Väga ilus sealjuures. “Oma 1998 aasta plaadiga “Know Your Enemy” ütlesime juba kõik ära. Hoiatasime. Te ei uskunud, ütlesite, et kõik on rahulik, olukord maailmas on stabiilne.” Žižek muidugi ütleb, et revolutsiooniline olukord on nurga taga, aga sellega on see kurb asi, et revolutsiooniline olukord on juba hea seitsekümmend aastat nurga taga olnud.

Et siis, hea lugeja, ma soovitan sul jätkata selle tegemist, mida sa juba tegemas olid, kuni see muutub väljakannatamatuks või tuleb mingi parem mõte.

See oli praeguse aja vaim, tänan väga.

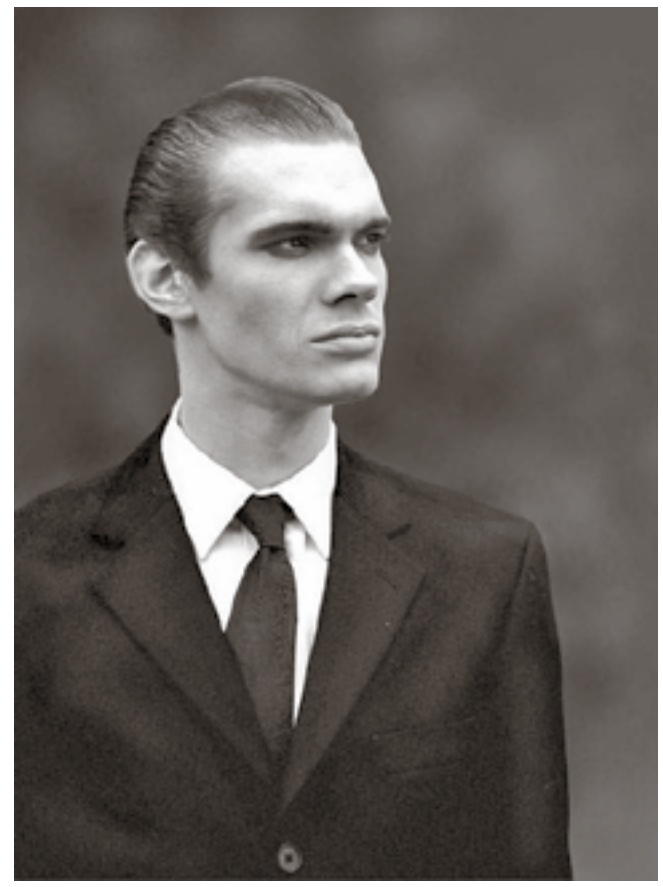

Foto: Made Luiga

Kuru Krill

Pildistas: Alver Linnamägi

Pidulised siit ja mujalt — esiplaanil Arne Goedecke, tema selja taga Kadri Hirvesaar

Vasakult Marek Poel, linnalegend ja aftekavähk Toomas Külaots, taamal stilist Elisabeth Aare; Marek ja Elisabeth koos mikserpuldi taga moodustavad DJ duo Reiv Lang

Mis? Kuru Krill
Kus? Märjamaa põllul, Eestis
Millal? 5.-7. augustil
Kes? Teiste seas Move D (GER), Hermutt Lobby (BE), Juju & Jordash (NL), Fyoelk (NL), Jantronix Schulte (DE), Andres Ilar (SWE), Cat from Japan (LV) pluss terve rida kodumaised toetajad. Terve esinejate nimekiri aadressil www.krill.ee

Vastab: Marko Mikk
Muljed: Esimene emotsioon, mis pähe tuleb festivalile tagasi mõeldes on see, et oli tore. Mul ei olnud sellele festivalile otseselt mingisuguseid ootusi ning otsus sinna minna sündis üsnagi spontaanselt. Enne kohale minekut ei teinud ma ka eriti eeltööd ning mõtlesin, et lähen kohale ja lasen ennast üllatada. Festival üheks suuremaks eripäraks on ilmselt selle asukoht. Kuru krill toimus Märjamaa ühel üsna tavalisel põllul. Õige põllu leidmine ei olnud üldse kõige kergem ülesanne, aga õnneks olid antud juhised siiski piisavalt täpsed. Kokku oli festivalialal kaks lava, milles üks asus põllul ning teine küünis. Samuti oli kohapeal ka baar ning ka sööginurk, kus pakuti kolm korda päevas koduselt maitsvaid lihata roogasid.
Kuru krillil valitses väga sõbralik ning rahulik meeleolu. Tundus, et kõik inimesed tundsid kui mitte isiklikult siis vähemalt mõne tuttava kaudu kõiki teisi sealseid inimesi. Toimus pidev kulgemine ühe lava juurest teise juurde. Kui vahepeal jalga oli vaja puhata sai minna istuma kas söögiala või lõkke umber, kust oli võimalik edukalt kuulda, kui midagi põnevamat ühe või teise lava poolt juhtuma hakkas.
Muusikalise poole pealt oli minule esimesel päeva ning ka kogu festivali kõrhetkeks kindlasti Move D dj-setid. Need sobisid võrratult kokku selle pisut sürreaalse õhustikuga, mida iseloomustasid pinnauduga lage põld koos oma väikese lavaga, selge augusti kuu tähistaevas, taamal helkivad virmalised, karge õhk, suurepärane muusika koos hea heliga ning käputäis inimesi, kes tunnevad ennast täpselt sama hästi kui sa ise. Teise päeva esinejatest üllatas meeldivalt vast kõige enam kodumaine Alaska, kelle muusika sulandus samuti väga hästi sealsesse rahulikku kuid pisut kaootilisse olustikku. Palju kõlas ka muusikat, millega ma ise väga ei suhestunud, kuid see minu üldist festivalimeeleolu väga ei häirinud.
Üldiselt jäin festivali korraldusliku poolega rahule. Mulle meeldisid väikesed, kuid samas olulised detailid, mis näitasid, et festivali külastajate peale on mõeldud ning need tegid sealse oleku mugavamaks ning hubasemaks. Näiteks ei oldud kokku hoitud heli kvaliteedi pealt. Telkimise ala oli väga suur ning ruumi jätkus seal mõnusaks olekuks kõigile. Hästi oli korraldatud prügimajandus ning tualetijärjekordi ei esinenud. Samuti olid meeldivad väikesed puudega varustatud lõkkeasemed ning ka üks suurem ühislõke, kus vajadusel sai käia käsi ja jalgu soojendamas. Olemas oli ka käepäraste vahenditega valmistatud pesemisvõimalus.
Kui mina oleksin korraldaja siis ma üritaksin järgmine aasta festivali kindlasti uuesti korraldada, sest potentsiaali on festivalil kindlasti palju. Kui midagi muuta, siis võibolla kaasaksin kohapealsesse korraldusmeeskonda rohkem inimesi, et tagada festivali sujuvam ning professionaalsem kulgemine. Samuti kaaluksin võimaluse korral ka kasutatava põllu asukoha vahetust näiteks mõnele veekogule lähemale.
Rahulolu (10st): 7 — esimese korra kohta tore algatus.

Hannes Aava hommikut tervitamas

Flow

Pildistas: Renee Altrov

Tensnake Flow festivali Mustas telgis pakkus unustamatuid klubimuusika elamusi

Mis? FLOW Festival
Kus? Helsingis, Soomes
Millal? 12.-14. augustil
Kes? Teiste seas parimad elamused artistidelt nagu MF Doom, Tensnake, Joy Orbison, Horsemeat Disco, Pantha du Prince, Girl Unit, James Blake ja El Guincho. Täielikku esinejate nimekirja vaata www.flowfestival.com

Vastab: Helen Tammemäe
Muljed: Päev enne Flowle jõudmist väisasin teadlikult Ariel Pinki kontserti Tallinnas Rock Cafes kalkuleerides, et Flow'l ma ilmselt end talle väga pühendada ei jõua. Mõtlesin seal kontserdil, et pole tükk aega head puhast saundi kuulnud — täiesti lihtlabaselt selget heli, mis ei moonutaks kõiki pille üheülbaliseks müra-massiks mis meil Tartus paraku kipub valdavalt juhtuma. Isegi lo-fi tahab kõla. Ausaltöeldes ma olin juba Rock Cafes suhteliselt rahulolev.Aga see, mida ma kogesin Flowl oli juba omaette klass. Flow on muusikafestival just selles mõttes, et paneb kõvasti auru sellele, et inimesed kuuleksid täisväärtuslikku heli. Olenemata sellest, et erinevad lavad ja telgid paiknevad festivialial väga lähestiku, ei täheldanud ma kordagi olukorda, kus üks või teine oleks kõrvalseisvale turja tümistanud. Iga lava või telgiala moodustas oma mulli, kus valitsesid oma meeleolud ja, kus liikuvad rahvamassid jäid mõnusalt kusagile eemale ning kontserditel oli täielik voli publik enda sisse imeda. Te võite kujutada ette James Blake'i live'i, kus sügava bassi värelus haarab kogu su keha oma haarde alla — selles füüsilis-emotsionaalses vangistuses olles mõistsin ma vist esimest korda James Blake'i tegelikku võlu. Samuti sümpatiseeris mulle tõeliselt laval Tensnake, kes vastupidiselt mu eelarvamustele ei osutunudki ignorantseks hausimeheks - seevastu võis tema näost lugeda pea kogu tema laivi vältel välja siirast rõõmu, nagu ei usuks ta, et kõik need inimesed on seal, lava ees just tema tõttu endid ogaraks tantsimas. Festivali programm oli sedavõrd tihe, et ma ei jõua siin kõigi oma kolme päeva vaimustumisi üles loetleda — küll aga julgen väita, et Flow pakub elamusi väga erinevatele maitsele ja pettuda on seal vist küll praktiliselt võimatu.
Täpsemini pettuda on võimalik küll — mul näiteks ei tekkinud pea ühegi pealava artisti vastu erilisi tundeid. Eriti külmaks jätsid mind Empire of the Sun, Kanye West ja Human League, aga kui ma sellest esimese kümne minuti jooksul aru sain ootasid mind telkides juba Horsemeat Disco jaGirl Unit. Samuti meeldis mulle, et meelemürk oli festivialialal (ja soomes üldse) nii kallis, et kadus igasugune tahtmine oma parmat kätt topsile loovutada, mis tõttu polnud tüütut aksessuaari, mis oleks takistanud täisväärtuslikku kaasaelamist tantsulisematele artistidele.
Kui mina oleksin korraldaja siis ma oleksin endaga rahul ja sügaks rahulolevalt naba, sest 2011 Flow läks korda.
Rahulolu (10st): 10 — superbueno.

Eesti DJ rühmituse "Desperate House Wives" võluvad plaadikeerutajad Assia Parts ja Mari Krusten James Bake'i embuses

Festivali kohustuslik liiklusvahend on ratas ja tasub igaljuhul kaasa võtta, et mitte jääda ilma Helsingi öistel tänavatel kruisimisest

Positivus

Pildistas: Epp Salulaid

Mis? Positivus Festival
Kus? Lätis, Salacgrivas
Millal? 15. – 16. juulil
Kes? Palju-palju erinevaid artiste. Tuntumatest nimedest Mark Ronson & Business Intl., Hurts ja Röyksopp. Esinejate hulgas oli ka mitmeid Eesti artiste nagu näiteks Mimicry, Malcolm Lincoln ja Ki En Ra & Dragon Volta. Vaata: www.positivusfestival.com

Vastab: Mihkel "Rafu" Teemaa
Muljed: Ma ei olnud varem Positivusel käinud ega jõudnud vahetult enne üritust end ka kurssi viia, millise festivaliga täpselt tegu on. Seepärast kujutasin miskipärast (võibolla *line-up*'i, võibolla erinevate huvitavate lavade-telkide tõttu) ette midagi sarnast kodumaisele Plink Plonk festivalile, kuid kordades suuremana. Minu kujutluspilt sai esimese suurema põntsu väheke aega pärast festivaliala väravatest sisseastumist. Festivali "peatänav" meenutas Õllesummeri-aegset teed Mereväravatest Laulukaareni. Erinevad joogi-, söögi-, lõbustus- ja ostutelgid võtsid silme eest kirjuks.
Esinejatest rääkides jättis kõige sügavama mulje mulle ilmselt esimesena ja esimest korda nähtud Pulled Apart By Horses. Korraliku lavaenergia ja *in-your-face attitude*'iga briti rokk. Ära mainimist väärivad veel Mark Ronson & ja Business Intl. — kelle laivi keskel ajas ninamees Ronson ülejäänud bändi lavalt minema, et demonstreerida rahvale oma DJ-*skille* ning teha üks raju grammofonidega *breakdown* — ja Scratch Perverts, kes sedapuhku keskendusid vähem plaatide kraapimisele ja rohkem rahva hullutamisele bassmuusikaga. Kindlasti meeldis ka Röyksopi kesköine reiv, kuid kuna festivali üleüldine melu oli ära väsitanud, ei jõudnud ma päris esireas neile kaasa elada. Samas, ka platsi tagumises otsas oli tore muusika saatel kõikuda ja hullumeelset valgus*show*'d vaadata. Festivali üks suurimaid tõmbenumbreid, Hurts, mulle väga ei imponeerinud. Muidugi, kui aus olla, ei imponeeri mulle väga ka nende muusika. Kuid seda ei muutnud kuidagimoodi paremaks ka emotsioonitu ja tuim lava*show*. Samas ei soodusta nende muusika ka väga laval ringi kargamist või rahva sekka hüppamist. Kuna ma Hurtsi laivi ei jõudnud lõpuni vaadata, saigi mindud hoopis I Love You Stage'ile Malcom Lincolni esinemist ootama. Eesti kuttide puhul ei saanud lavaenergia puudujääkidest küll rääkida.
Üldisest melust rääkides, ei olnudki esialgne võrdlus Õllesummeriga väga mööda. Õlletelgi taga urineerivad õndsamas konditsioonis kodanikud, Röyksopiga samal ajal Lady Gagat ja Beyonce'd mängiv diskotelk ja tuntud alkoholibrändi logoga varustatud mütsikestes ringi kakerdavad klemmid tuletasid aeg-ajalt meelde, et Positivusele on tulnud ka inimesi mitte ainult mõnusa kvaliteetmuusika pärast. Seepärast ei kasutakski ma Positivusest rääkides nii väga mõistet muusikafestival, kui pigem suvefestival. Midagi, mis proovib pakkuda kõigile midagi.
Kui mina oleksin korraldaja, siis ma ei oskaks suurt midagi teha. Ma ei tea, kas ma näeksin vaeva, et muuta Positivust endale meelepärasemaks. Sest Positivus on see, mis ta on — hübriid muusikafestivalist ja kogupereüritusest. Selle muutmine tähendaks suurt liikumist kas ühele või teisele poole. Mulle endale meeldiks festival, mis keskenduks rohkem muusikale, kuid ma näe põhjust, et sellepärast Positivust muutma peaks. Ka selliseid festivale on vaja... vist. Rohkem välipeldikuid ja dušše rendiks! Vot seda teeks ma korraldajana.
Rahulolu (10st): Juba esinejate ja laivide eest peaks Positivus kätte saama vähemalt pooled punktid. Kuna neid ümbritsev melu ei olnud ka kõige katastroofilisem, võib lisada veel punkti-paar. Kokku siis 6-7 punkti kümnest.

•••

Epp Salulaid muljetab: "Minu vaieldamatult parim leid Positivusel oli Cita Muzika, kelle setile ma juhuslikult laupäeva varahommikul sattusin. Kohaliku DJ ja VJ vaib laval oli senikogematu ning kindlasti tegi selle veel nauditavamaks teistest pisut eemal olev asukoht Garnier Fructis Stage'il metsa ja ranna piiril. Ma ei ole muusikat kunagi sõnastada püüdnud, raske on seda ka praegu teha, aga arvan, et ma ei ole ennast varem paremini tundnud, kui siis. Ja ainult muusika pärast! Hiljem lugesin stiilimääratluseks *downtempo, experimental, trip hop*.
Väga südantsoojendav oli ka Beach House'i laiv vihmas ja pimedas. Tundus, et täpselt nii see ongi kõige sobilikum. Väga sümpaatne laulja, kes ka publikule ise täiega kaasa elas või vihma tõttu kaasa tundis, võitis kõigi südamed. Rahustav oli kuulata ja näha pärast kõike muud midagi nii loomulikku.
Iiris oli seekord tavapärasest veelgi emotsionaalsem ja säravam, tal oli 20. sünnipäev. Ta ise oli oma sünnipäeva veetmisvormist — suurel laval Postitivusel — väga vaimustuses. Rahvas nautis koos temaga, sest tegemist on ju nii kaasahaarava ja inspireeriva tegelasega.
Ewert & Two Dragonsit oli kuulama kogunenud tohutu mass. Tore, et nad ennast leidnud on ja et see teistele ka kohale jõuab."

Mark Ronson & Business Intl energia tõmbas rahvamassid hetkega enda meelevalda.

Kõige joovastunumad inimesed said ennast välja elada rannalaval, kus meeleolu oli pidevalt ülimalt vabameelne

Kõigile leidus midagi, ka telklas

Ju Jääb

Pildistas: Renee Altrov

Mis? Muhu tulevikumuusika festival Juu Jääb 2011
Kus? Muhumaal, Nautses
Millal? 06.–10. juulil
Kes? Rinneradio, Jazzanova, Ben Westbeech, Mass Ave Project, Simone Moreno & Lourinhos Trio Live, Ibrahim Ferrer Jr & La Cuban Latin Group ja veel ja veel. Vaata: www.nordicsounds.ee/juujaab

Vastab: Anna-Liisa Unt
Muljed: Juu Jääb on Villu Veski meeskonna korraldatav poolenädalane džässifestival, mis on toimunud Muhus juba viimased 15 aastat. Lähiaja peamiseks festivalialaks on alati koduselt vastuvõttev Mihkli taluhoov, mis on aastate jooksul näinud esinejaid kohalikest muusikakoolikasvandikest Koopi ja Rinneradioni välja. Juu Jääbi põhikvaliteediks on korraldajate filigraanne oskus esinejate ja reklaamiga täpselt nii palju piiri pidada, et asjast saavad teada tõsised tahtjad, suvaline taustamass jääb alati eemale Õlletoobrile.
Kui mina oleksin korraldaja, siis ma rõhuksin esinejate valikul ehk mõned protsendid rohkem kaasaja tippudele, mis võib küll oluliselt rohkem hipstereid festivalile tuua, aga õnneks nad ei kakle.
Rahulolu (10st): 8, sest laupäevane Kuuba temaatika kippus süldiks ja mulle sellised asjad ei meeldi. Ja eelmise aasta jam'i-telgi eklektika ja disko olid paremad kui sel. Ja kuna ma istusin vastu hommikut seal tuimalt, viskas keegi mind frisbiga. Kogumassi arvestuses nähtavasti 10+, midagi meeldis kõigile ja ilm polnud ka kõige viletsam.

Kultuuritolm

Pildistas: Alver Linnamägi

Mis? Rahvusvaheline interdistsiplinaarne noorte kultuurifestival „Patarei Kultuuritolm 2011"
Kus? Tallinnas Patarei merekindluse territooriumil
Millal? 22.–23. juulil
Kes? Kokku üle 50 bändi ja DJ, lisaks *performance*'id, tantsuetendused, töötoad, kunstinäitused, kino jne. Vaata: 2011.kultuuritolm.ee

Vastab: Kaisa Eiche
Muljed? Päike paistis ja ilm oli kuumaks köetud. Sel päeval (22.07) oli just toimunud Norras massimõrv, inimesed pidid olema sellest kuulnud. Patarei keskkond on visuaalselt võimas, hüljatud, masendav ning publik tundus olevat lummatud, *vibe* oli olemas ja asi toimis küll (*low-budget* festivali kohta täitsa hästi). Teiseks staabiks oli EKKM Põhja puiesteel, kus toimus Rael Arteli kureeritud näituse „Lost in Transition" avamine. Publik oli tõsine (isegi tallinlaste kohta) ja tegeles pigem näituse avamise sotsiaalse poolega, kuid teosed ise olid kohati väga nauditavad. Programm Patareis oli kaos, sest ajakava ei pidanud kuidagi paika või jäeti esinemised üldse ära. Teiseks on Eestis publikul kombeks saabuda peole millegipärast umbes keskööks, aga selleks ajaks olid põhiesinejad juba ammu lõpetanud. Parim kommentaar publikust jäi kõrvu Marco Laimre sooloesinemise ajal. See mõte kõlas umbes nii, et mõelge ise, selle mehe päevatööks võib olla ükskõik mis! Näiteks pangas ärikliendi laenuhaldur. Astud kabinetti ja küsid miljonit. Ta vastab „ei". ja siis õhtul paneb kodus seeliku selga, tuleb siia ja astub kitarriga lavale. Haige värk.
Kuhu tõttad idaeurooplane?
Kui mina oleksin korraldaja, siis ma…
Kuidagi tuleb neid masse juhtima õppida, kas või festivalil kohapeal valjuhääldist, siis saavad ka need ehk kasu, kes alkoholi müümisega ei tegele.
Rahulolu (10st): 6 — ilma tõttu

Eesti Pops

Pildistas: Johanna Eenmaa

Mis? Eesti Pops
Kus? Telliskivi Loomelinnakus
Millal? 8. juulil
Kes? Pilvikud, Animal Drama, 3Pead, Imandra Lake, Ewert and the Two Dragons, Chalice, Röövel Ööbik, Gee ja Öökülm, Gorõ Lana ja Bert on Beats. Vaata ka www.eestipops.ee.

Vastab: Helen Tammemäe
Muljed? Eesti Pops annab hea ülevaate kohalikust muusikaskeenest ja selle päevane programm on samal ajal mõnusa atmosfääriga pereüritus, kuhu võib südamerahus ka lapsed kaasa võtta. Päris palju on muusikat, mis ei sobi öisesse peoformaati ja selline popsilik suvepäev on üks väheseid kohti, kus ma sellise muusikaga suudan vahetult suhestuda. Selle koha pealt üsna unikaalne sündmus kohalike ürituste seas. Kiidan väga ka Biiti esindust Eesti Popsil — kohapealt plaadi ostmise võimalus on minu jaoks kindlasti lisaväärtus.
Öise programmi *live*'idest olin ma iseäranis vaimustuses Gorõ Lana lavalisest dünaamikast ja sellest, kui hea omavaheline sümbioos kogu kambal laval on — väga hea energia igatahes.
Kui mina oleksin korraldaja, siis ma… Kutsuksin edaspidi Eesti Popsi festivalile paar-kolm välisprodutsenti, aga ka muusikaajakirjanikke naaberriikide meediaväljaannetest. Selleks peaks muidugi olema tagatud ka nende kohaletoomine ja elamiskulude katmine, aga ma kardan, et see on ainuke võimalus selleks, et suurendada naaberriikide korraldajate initsiatiivi kutsuda Eesti artiste üle piiri esinema.
Rahulolu (10st): 10 — paar vihmapiiskagi ei suutnud head meeleolu ära rikkuda.

Jarek Kasar aka *Chalice nagu vanade sõprade seas*

Popsi noorem publik konterdielamusi püüdmas

Festivali noorem publik oli valdavalt hõivatud Traktori otsas turnimisega

Triin Ruumet tevitamas hunte ja teisi metsalisi öös

Schilling

Pildistas: Alver Linnamägi

Mis? Ilusa muusika festival Schilling
Kus? Kilingi-Nõmme
Millal? 2. juuli
Kes? Oddfellows Casino (UK), Ultima Thule (EST), If We (RUS), Design A Wave (UK), Starmetis (LAT), Imandra Lake (EST), Pastacas (EST) ja Superliustik (EST) ning öisel järelpeol klubis üles astunud Kreatiivmootor (EST), Laulan Sinule (EST), Yön Syke DJ-d (FIN), DJ Super Luks ja kohalikud DJ-d Rando Sule Hausitoas.

Vastab: Helen Tammemäe
Muljed: Esimest korda käisin Schillingul möödunud aastal ja tänavune festivalile minek oli mul otsustatud juba enne, kui esinejate nimekiri välja kuulutatud sai. Schilling ei ole ainult ühe päeva jagu kestev kontserdielamus, vaid festival heidab pilgu ühe omanäolise väikelinna sisemaailma, mille ehedus annaks küllaldaselt materjali antropoloogiliseks uurimistööks. Eriti kiiduväärt ettevõtmisena märgiksin ära ETVs linastunud saated Schillingi-Nõmmest. Ma hindan korraldajate erakordset oskust panna muidu valdavalt ebaatraktiivne Eesti väikelinnaelu välisvaatajale sellisesse vormi, et minulgi tekkis korraks tahtmine määrdunud nokamüts pähe tõmmata, et sõpradega natukene poe ees võrridest rääkida. Schilling koob endas Kilingi-Nõmme legende, millel oleks potentsiaali kvaliteet-teleseriaali stsenaariumile. Sattusin möödunud aasta Schillingule järgnenud päeval juhuslikult ühe korraldaja Antsu (tuntud ka DJ Estradana) koduaeda grillima, kus vanad kalad rääkisid lõputuid lugusid kurikuulsatest ümberkandi meestest ja nende vägitegudest. Kust me võtame oma lollid mõtted, nagu väiksemates kohtades elu seisaks? Tänavuse festivali legendiks sai Rando Sulg oma kireva mineviku ja 90ndaid meenutava hausitoaga — mis sellest, et ma 90ndatel veel mingist hausist kuulnudki polnud, hea kui siis lastelaagris diskol Noisy Nationit kuulatud sai. Aga mingi selline kujuteldav hõng seal oli. Schillingu aftekal kultuurimajas on igal juhul mingi mõnus nostalgiamaik küljes.
Kui mina oleksin korraldaja, siis ma…
Prooviksin tulevatel aastatel meelitada ka Läti publikut üle piiri ronima.
Rahulolu (10st): 9 — suure schillimise käigus tundus mulle, et esimestel esinejatel jäi lava ja publiku vahele liiga palju tühja maad ja ma tundsin end korraks ebamugavaltki, et mul sõpraderingis piisavalt hea oli, et parajasti laval toimuvast mitte huvituda.

PLEKTRUM TULEB TAAS

Igal aastal Tallinnas toimuv Plektrum festival kannab endas eesmärki esitleda ja mõtestada inimese, tehnoloogia ja kaasaegse kultuuri kokkupuutepunkte. 2011. aasta Euroopa kultuuripealinna Tallinna raames toimuva festivali eeltöö algas juba aastal 2009 toimunud Plektrumi teemaderingiga, milles keskenduti virtuaalreaalsuse temaatikale küsimusega „Kas Sina elad reaalsuses?". Aastal 2010 tutvustati Eesti publikule kunsti- ja kultuurinähtust roboti kujul hüüdlausega „Kas Sina armastaksid robotit?". Vastupidiselt möödunud aastate teemadele, mis pöörasid tähelepanu virtuaalelule ja tehisintellektile, tuleb aga 2011. aasta Plektrum publiku ette tagasi elu eksistentsi puudutavate küsimustega, esitades väljakutse teemaga „Elu?".

2011. aasta Plektrum festival on juba üheksas omanäoline. Tehiselust pärisellu liikumine toimub festivalil 8.–18. septembrini erinevates Tallinna paikades. Kandvat teemat „Elu?" käsitletakse väliüritustel, loengutel, meistriklassides. Festivali raames tuuakse publikuni ka hulgaliselt head muusikat.

Teemat esitletakse läbi erinevate vaatepunktide — elu kui nähtus ja metafoor kunstis, muusikas, nüüdiskultuuris; elu erinevad vormid (tehiselu, virtuaalelu, maaväline elu); meditsiini võimalikkus ja võimetus; biotehnoloogia; loodusteadlaste ja filosoofide ühiselu võimalikkus.

Eluküsimused on muutunud kriitiliseks kogu maailmas. Kultuuri ja teaduse huviorbiiti on kerkinud arvuti- ja informatsioonieetika, bioeetika, religiooni ja propaganda ning poliitilise manipulatsiooni küsimused. Kõik eelnevad mõjutavad Elu, mis on muutunud meis ja meie ümber intrigeerivaks ning küsimusi tekitavaks teemaks. 2011. aasta Plektrum sukeldub just neisse „päriselu" puudutavatesse teemadesse, vastupidiselt varem tegeletud tehismaailmade küsimustele.

Plektrum pakub uusi mõtteviise ja kultuurikogemusi erinevate väljundite kaudu, teoreetiliselt ja praktiliselt: Vabaduse väljaku interaktiivne *performance* „Mälupilt", elulised teemad loengusarjas „Mõttemasin", biokunsti töötuba, audiovisuaalne kontsert Estonia kontserdisaalis jpm. 2011. aasta Plektrum pöörab tähelepanu Eesti kultuuriloos sel aastal asetleidvale murdepunktile — Eesti avaneb ülejäänud Euroopale kultuuripealinnana kui ühineb Euroopaga ka ühisraha käibelevõtuga. Pilguheit sellele, mida tähendab Elu aastal 2011 Eestis, Euroopas ja maailmas, on üks Plektrumi juhtmõtteid. Sellest johtuvalt küsib ka festival kultuurilise, keskkondliku ja tehnoloogilise tuleviku kohta ning otsib võimalikke suundi, kuhu edasi liikuda ning mida eest leida.

Plektrum festival saab alguse 8. septembril Estonia kontserdisaalis kujundeid ja heli loova audiovisuaalse kontsertiga „Bareljeef", koosseisus Nathan kvartett Saksamaalt ja Eesti NYYD kvartett, mis on alles jäänud populaarsest NYYD ansamblist. Tegemist on Eesti-Saksamaa ühisprojektiga, mille algidee pärineb Hamburgi uue muusika kontserdisarja „Happy New Ears" loojailt Helmut Butzmannilt ja Lars M. Clasenilt ning kus esitletakse Eesti ja Saksamaa nüüdisheliloojate loomingut. Esiettekandele tulevad Malle Maltise ja saksa helilooja Daniel Smutny uudisteosed, Jüri Reinvere, Toivo Tulevi, Arvo Pärdi ja sakslase Reinhard David Flenderi teosed. Kontserdil osaleb ka pianist Marrit Gerretz-Traksmann ja visuaalse poole eest vastutab Emer Värk.

Publikule antakse edasi helidiskursust läbi erinevate muusikaliste struktuuride. Ruum täidetakse jõulise ning visuaalse rännakuga helide maailma. Nimetus „Bareljeef" tuleneb heli- ja pildikeelest, mis on kui Estonia sammaste vahele sulandunud bareljeef. Bareljeef on igavikuline märk, mälestus, milles kandub edasi vallandunud analüütiline aja süntees, puudub üks aeg, hetk või olemus. Bareljeef suhtleb kuula- ja mälupildiga, mis tekib muusikalisest kogemusest ning mis jääb kuulajaga ka saalist väljudes.

Plektrum festival kuulub 2011. aasta Euroopa kultuuripealinna Tallinna põhiprogrammi.

Toimetas: Kristi Ruusna

MADIS NESTOR – TEGUS LEGENDIOTSIJA

Küsis **Jürgen Tamme**

Õues õilmitseb suvi, aga Madis Nestor ei puhka. Kui sinu tööks on kodumaise muusikasõbra heaolu, või nagu ta ise kenasti ütleb, pensionisamba eest hoolitsemine, ongi raske hingetõmbeks aega leida. Septembris avab Madis Tallinna südalinnas Maakri tänaval uue plaadipoe BiiT, mistõttu on põhjust temalt mõni küsimus küsida. Kohtume tulevase plaadipesa salongilikus ruumis, mida varjab pimedus — valgustid pole poodi veel jõudnud. Ja parem ongi, lisab jutule pisut salapära ning võlu.

Sa töötasid aastaid tagasi Tallinnas tegutsenud plaadipoes Dancemix. Kuidas sa seal töötamise kogemuse kokku võtaksid?

Mina läksin sinna 2001. aastal ja töötasin seal seitse aastat. Seitsme aasta jooksul puhkasin iga aasta lõikes nädal aega. Viimasel, 2008. aastal läksin esimest korda kuuks ajaks puhkusele. Selle juulikuuga tekkis ülisuur auk. 2008. oktoobris pandi pood kinni.

Ma olin kogu aeg seal. Oli ka kaastöötajaid, aga ühel hetkel tundsin, et tahan sada protsenti näha, kuidas mingid asjad laabuvad. Ma ei ütle, et nad olid halvad töötajad, aga enda sisemine kretinism sundis kogu aeg kontrollima, mida teised tegid. Teinekord tegin nii endale liiga, kuna tegelesin sellega 24 tundi. Samas mulle meeldis see aeg.

Plaadid plaatideks, aga meil oli koht, kus mingid inimesed said edasise tõuke. Ma nägin poes nii palju inimesi, kes olid veel toores materjal ja polnud erinevaid muusikaid enda jaoks läbi töötanud. Nad käisid seal ja mingis mõttes kasvasid.

Dancemixi tegelik probleem oli see, et juba nime pärast seostati seda liiga palju ühe muusikastiiliga. Minu jaoks on kõige olulisem, et inimene ei tuleks poodi sooviga ainult mingit kindlat stiili osta, vaid et me tõmbaksime muusikavaliku võimalikult laiaks. Head muusikat on lihtsalt nii palju!

Foto: Kaupo Rõivasepp

Omanikeringi sa vist ei kuulunud?

Ei, ühel hetkel pakuti mulle osa, aga ma olin 2005. aastal välja käinud idee, et teeme nende samade vahenditega uue koha, mille nimeks võiks olla BiiT. Sel ajal see ei sobinud, sest omanikud arvasid, et Dancemixi firmanimi on niivõrd tuntud.

Mingis mõttes ma vastutasin nagunii. Viimased kolm aastat oli see põhimõtteliselt kogu mu elu ja ma arvan, et tegin seda hingega. Ma olin kuus päeva nädalas tööl ja kuigi tööpäevad kestsid nagu normaalsetel inimestel ikka kaheksa tundi, siis sellega see tavaliselt ei piirdunud. Esiteks lisandus ettevalmistustöö, pluss inimesed ei lasknud sul tööd lõpetada ja tulid peol su juurde jutuga, mida neil vaja on.

Plaadipoe majandamine on Eestis teadagi tänamatu töö. Mis sundis sind päris enda muusikakauplust avama?

Plaadipoe algne idee oli rohkem internetikeskne, aga selle valmimisega on läinud päris kaua. Ühel hetkel leidsin selle ruumi ja mulle tundus, et see võiks olla sobiv koht, kus inimesed võiksid koos käia ja muusikat kuulata. Mõtlesin, et miks mitte proovida. Ma arvan, et huvilisi on viimase kolme aastaga kindlasti juurde tulnud ja need inimesed ei kao kuskile.

Ajend on ka see, et eestimaine muusika jõuaks välisturule. Ma siiralt loodan, et 2008. aastal saadud Red Bulli (Madis käis 2008. aastal Barcelonas toimunud Red Bulli muusikaakadeemias, mis kogub igal aastal kõigist maailma nurkadest kokku muusikasõbrad, et teadmisi ja kogemusi jagada — J.T.) kontaktid töötavad minu kasuks selles mõttes, et saada Eesti artiste rohkem välja. Meil on Eestis päris palju kvaliteetset muusikat ja neid plaate võiks ka välismaal müüa.

Rida asju on veel. Meil on poed, mis omavad mingi suurema ketiga seotud vinüülplaatide sektsioone, aga ma arvan, et sõltumatu või n-ö oma lähenemine on vajalik. Dancemixis käisid näiteks mõned inimesed sellepärast, et nad tundsid mind, teadsid mu muusikamaitset ja usaldasid seda. Nad aktsepteerisid, et ma valisin neile välja hunniku plaate, mille nad enda jaoks omakorda läbi filtreerisid. Nii pood töötabki!

Aga praegu sa ei saa minna raamatupoe töötajate käest küsima, kas teil seda plaati on. Teatud plaadid sinna üldse ei jõuagi. Valik seostub alati kellegi nägemusega, ka mina lähtun oma maitsest, aga püüan jälgida rohkem seda, mida inimesed tahavad ja pakkuda neile personaalset suhtlemist.

Kunagi oli Tallinnas vahva tava, et kõik plaadipoed asusid sekspoe kõrval. Kes teil Maakri tänaval naabrid on?

All on ilusalong, üleval peaks olema reklaamibüroo. Sekspoodide tabust oleme nüüd üle saanud. (Muheleb)

Shamrocki asemel on baar, Kuninga tänava plaadipoe ruumides pikantse nimega stripiklubi, Kosmos Controli asemel laiutab viinapood, Dancemixis parukasalong. Mis toimub?

(Jääb mõttesse) Meil on muusikat tarbivaid inimesi loomulikult vähem kui näiteks Helsingis, kuid meie probleem on see, et meil on vähe inimesi, kes koguvad muusikat lihtsalt muusika pärast. Tänu sellele need kohad ei püsigi. Mingis mõttes on eestlaste mõtlemine killustatud.

Kindlasti on meie väikeste poodide miinus ka see, et plaadi saabumisaeg neisse pole võrreldav suure Briti poega, kellel asub ladu kõrvaltänavas.

Inimesed sõltuvad kiirusest ja sellest, kui kiiresti nad plaadid kätte saavad. See on sisemine professionaalne kretinism — sa mõtled päevad läbi, millal sa plaadi kätte saad. Ma olen alates 1996. aastast plaate ostnud ja sellest värinast üle saanud. See ei tähenda, et ma muusikat ei hindaks, aga ma ei põe, kui plaat tuleb paar päeva hiljem.

Millest see eestlaste killustatus tingitud on? Kas sellel on majanduslikud või ka näiteks sotsioloogilised põhjused?

Ma pole mõelnud, kas eestlase natuuriga seostub see, et ta ei taha plaate koguda. Aga mul on Dancemixis olnud konkreetne situatsioon, kus poodi tuleb inimene, kes tahab saada DJks ja ta astub minu juurde küsimusega, millise stiiliga saab kõige kuulsamaks. Ma ei andnud talle ühtegi vihjet, aga ma püüdsin ajada teda niivõrd kimbatusse, et ta hakkaks mõtlema, millist muusikat ta üldse kuulab. Ma ei osanud selle inimesega kuidagi suhestuda ja ütlesin talle, et äkki te peaksite paar aastat lihtsalt muusikat kuulama ja siis TUNDMA, mis teile meeldib.

Minu jaoks ongi plaadipoe eelis netipoodidega võrreldes vahetu suhtlus. Asjatundlik tüüp leti taga on lisaväärtus, mis kaalub üles internetist ostmise või tasuta tirimise. Kas lisaks sinule hakkab keegi veel poes tööle?

Mul on olnud juttu ühe noore tütarlapsega. Ma tean, et talle väga meeldib muusika, ja näen, kui palju ta muusikast oma sotsiaalses suhtluses räägib. Selliseid inimesi tuleb hoida ja tema abijõudu hakkan kindlasti kasutama.

Veebisaidi idee on teha neli osakonda — muusika, mängud, filmid, tehnika — ja igal osakonnal võiks olla konkreetne inimene, kes seda haldab. Kui ma tahan teada mingit konkreetset infot, siis ma lähen selle inimese juurde, keda ma usaldan.

Kas su plaadipood on spetsialiseerunud kindlatele muusikaeelistustele?

Alguses võib tunduda, et me oleme liiga spetsialiseerunud, aga ma loodan, et see hiljem muutub hägusamaks ja siin leidub kõike. Ma pean ikkagi oluliseks silmaringi ja muusikahuvi laiendamist. Siin peaksid rahulikult koos olema nii Animal Collective kui ka Moodymann.

Kuidas sa langetad valiku, milliseid plaate poes müüd?

See, et ma olen seitse aastat Dancemixis töötanud, andis mulle arusaamise tarbimisest ja maitsest. Teinekord ma suutsin ära aimata, mis läheb väga suureks ja müüa seda rohkem. Kui sa nii palju musa kuulad, siis aastate jooksul tekib sul selliste asjade suhtes kuulmine.

Plaadipoe müüja põhitegevus on legendi rääkimine. Kui sul on plaadiga mingi seos ja sa tunnetad seda, siis järelikult sa oskad seda ka müüa. See ei tähenda, et ma mõtleks igale plaadile välja mingi *story*, teatud asjade puhul tuleb see lihtsalt iseenesest.

Kuidas sa üldse end uue ja värske muusikaga kursis hoiad?

Mul on umbes 150 blogi *feedi*, mis iga päev mulle uut infot peale suruvad. Loomulikult sõltun põhilistest portaalidest, mida tähapäeval kasutatakse — Fact, xlr8r, Fader, mingil määral NME, absoluutne hipsterite paradiis Gorilla versus Bear ja Village Voice, kust saab head infot Ameerikast toimuvast ning kus ilmub iga aasta lõpus väga suure ringi ameerika ajakirjanike ja arvustajate ühine edetabel.

Ma ei jõua kogu internetimagasini läbi lugeda — ma vaatan pealkirju ja kuulan lugusid, aga vahepealset juttu lihtsalt sirvin ja põhjalikult läbi ei loe. Kui ma seda teeksin, siis elaksin kogu aeg arvutis. Ühel hetkel peab seda piirama.

Võrreldes ajakirjadega liigub info internetis reaalselt ikkagi kiiremini. Ainuke ajakiri, mis suudab pakkuda avastamisrõõmu on Wire, kuna seal kirjutatakse pulbitsevatest žanritest, millest muidu teada ei saakski.

Eesti muusikaga on praegu väga lihtne. Väga tore, et eesti muusikud said aru, et Soundcloud on ainuke normaalne viis oma muusikat presenteerida ja tänu sellele on mul tellitud üle 200 kodunikerdaja *feedi*. Iga kord, kui keegi teeb uue loo, saan ma sellest kohe teada.

Sa mainisid Village Voice'i edetabelit. Kuidas sa üldse sellistesse paremusjärjestustesse suhtud?

Inimesed, kes kuulavad HEAD muusikat, tajuvad ühel hetkel muusikat nii sarnaselt, et need tabelid ongi sarnased. Ei ole võimalik, et Ariel Pink võidab Areeni edetabeli, aga Village Voice'i edetabelis on viimasel kohal.

Üldiselt ma järjekorda oluliseks ei pea, aga ma võrdlen

enda huve ja eelistusi teistega. Täitsa huvitav on teada, kas mul lähevad oma venna Siimuga (Areeni toimetaja Siim Nestoriga — J.T.) arvamused rohkem kokku kui kellegi teisega. See on väga põnev.

Tundub, et sa oled pidevalt ühendatud moodsa infoga – oled pidevalt *online*, hoolitsed lehekülgede eest, säutsud jne. Kas info ära ei väsita?

Selge see, et info väsitab, aga sellest on võimalik süstemaatilise lähenemisega läbi tulla. Sa pead oskama infot enda jaoks filtreerida.

Ma ei pea ennast väga heaks ajajaotajaks. Taeva kingitus on see, et ma ostsin kuu aega tagasi iPhone'i (kougib taskust välja moodsa telefoni ja lehvitab sellega rõõmsalt) ehk mul on kogu vajaminev informatsioon telefonis — ma teen selle lihtsalt lahti, lappan läbi, leian uudise, mis mind tõesti põrutab ja saan seda niivõrd mobiilselt hallata.

Teinekord — näiteks suvel — vaatad lugemata postituste arvu, mis on juba 400, ja mõtled, et ma suren nüüd ära, kui hakkan kõike seda läbi vaatama. Loomulikult see kõik väsitab, aga sellest välja tulemiseks piisab, kui vaatad õhtul telekast filmi.

Digitaalse lähenemise ainus probleem on minu jaoks see, et infot tuleb nii palju peale ja sul ei teki mingit kontakti formaadiga. Vinüülplaadi eelis on see, et sa võtad ümbrise kätte ja juba mäletad, mis see on. Kui vaatad iTunesi rida arvutis, siis sul ei pruugi see meelde tulla.

Kuidas sa sellesse üleüldisesse digitaliseerimisbuumi suhtud? Igasuguste kiipide ja muude seadmetega kipub tihti probleeme tekkima. On ju teada, et analoogkandjatel säilib info paremini ning vinüüli saab ju kuulata kasvõi nõela ja pabertorbiku abil.

Ühelt poolt on hea, et digitaliseerimine on muutnud muusika kättesaadavaks inimestele, kes seda muidu nii lihtsalt tarbida ei saaks. Teisalt digitaliseerimise käigus kaob inimestel kontakt muusikaga. Ma olen näinud inimesi, kes suure hurraaga hakkasid alguses seda tarbima, aga ühel hetkel tundsid, et neil on täielik üleküllastus. Mälu lihtsalt ei võtnud seda kõike enam vastu.

Kui avastasin võimaluse, et muusikat on võimalik veel rohkem tarbida, siis ma tõmbasin väga palju muusikat. Ma avastasin enda jaoks nii palju asju, mis nüüd on tõenäoliselt juba ähmaseks jäänud. Ma tegelesin juurtega, sest muusikastiilidest või üldse lugudest aru saamiseks on vaja reaalselt kuulata asju, mis on olnud enne. Arusaam ei tohiks piirduda ainult sellega, et ohh, sellel lool on nii lahe käik (klimberdab kujuteldavat klahvistikku). Kui ma olen seda n-ö uut ja lahedat käiku juba kolm aastat tagasi kuulnud, siis see ei huvita mind enam.

Mis sa arvad, kas noori on veel võimalik reaalsete helikandjate juurde suunata või on uued muusikatarbimise harjumused selleks liiga juurdunud?

Väga palju oleneb majanduslikest küsimusest, aga ka sellest, kui oluliseks peab inimene formaati. Olgu, plaat võtab küll palju ruumi ning see võib olla tõeline piin, kui sul on ühel hetkel nii palju plaate, et sa ei tea, kuhu sa ise mahud. Aga see emotsionaalne väärtus — omada midagi käegakatsutavat — on inimeste olemuses kinni. Ma arvan, et nad tulevad tagasi ainult sellisel juhul, kui neil on sisemine vajadus käegakatsutavuse järele.

Kui neli-viis aastat tagasi räägiti, et vinüül sureb välja ning ühel hetkel hakati *rock*i ja *indie* kogumikke välja andma ainult vinüülplaatidel ning suuremates tiraažides, siis koheselt tekkis formaadi tarbimine ja inimesed küsisid, kust nad saavad plaadimängijaid osta.

Naljaga pooleks on plaatide kogumine pensionisamba kogumine. Kui sa ostad hea plaadi õigel hetkel, siis selle väärtus ei kahane, vaid kasvab. See oleneb muusikastiilide liikumisest. Vahepeal tuli tagasi 80ndate saund, tänu sellele avastati uuesti vanemaid asju. Toimub pidev liikumine.

Võib-olla meil ei teki neid inimesi juurde, aga mujal maailmas muusikatarbijaid vähemaks ei jää. Iga asi leiab lõpuks omaniku. Näiteks Marju Kuudi plaat, mis omal ajal ei maksnud põhimõtteliselt mitte midagi, aga mida praegu müüakse eBays täiesti ogarate hindadega. Nii kaua kui on inimesi, kes muusikat tarbivad, leidub plaatidele ka ostja.

Sa kiitsid vinüüli kui sulle meelepärast formaati. Palju hala on selle üle, et vinüül formaadina on välja suremas. Samas viimased uuringud näitavad, et plaadimüük küll tervikuna langeb, aga vinüüli ostetakse üha rohkem. Kuidas sulle tulevik näib?

Ma arvan, et CD kaob kõige kiiremini. Sa nagunii tõmbad plastkettalt muusika arvutisse, sest paljudel pole kodus helisüsteemigi. Loomulikult fanaatikud näevad vaeva, kuidas nad seda tarbivad.

Inimesed kasvavad ja hakkavad tarbima vanemat kraami. On olnud hetki, kus tarbitakse ainult uut muusikat, aga mingitel inimestel on aeg täis saanud — nemad on asunud oma pensionisammast likvideerima, mistõttu hakkab uus põlvkond neid uuesti peale ostma.

Ka artistid hindavad seda formaati jälle rohkem. See on niivõrd isiklik kogemus, kui sul on vinüülplaat!

Sa kindlasti tead, et Londoni rahutuste ajal pandi tuli otsa ka PIASe laole, kus oma plaadivarusid hoidsid näiteks Sony, XL ja paljud väiksed plaadifirmad. Päris hull lugu.

Masendav, täiesti masendav! (Kuigi on pime, tunnetan Madise vilavat pilku) Tegelikult need inimesed, kes selle toime panid, ei oska seda absoluutselt hinnata. Nad ei saa selle mõõtmest aru.

Probleem on selles, et need inimesed, kes kannatavad, kuna plaadilaole tuli otsa pandi, jäävad tõenäoliselt ilma oma töökohast — plaadifirma likvideeritakse, sest neil on ainult kaks artisti ja nende plaadid põlesid ära. See on täiesti kohutav! Kui ma esimest korda sellest kuulsin, siis mõtlesin, et issand, kui palju hakkavad maksma need plaadid, mis on alles jäänud.

Teiseks on seal nii palju väikeseid tegijaid, kes tegelikult teevad seda armastusest. Kindlustust neil tõenäoliselt pole ja isegi kui on, siis plaatide uuesti pressimine pole lihtsalt majanduslikult võimalik. Sõltumatu muusika struktuurile on see räme pauk. Sony Sonyks, aga seal oli plaadifirmasid, mille artistide nimekiri on seinast seina ja tugeva ampluaaga — näiteks XL, Ruff Trade, Young Turks, Domino jne, kust just viimasel ajal on tulnud palju häid asju.

Huvitav on see, et enamasti tehti tühjaks just tossu- ja hilbupoed. Ehk siis tooted, mida noori ihalema pannakse, aga näiteks raamatupoed jäid puutumata.

See näitabki, kes sellega tegelevad. Need 14-aastased rüblikud ei anna endale absoluutselt aru. Mul meenus üks dokumentaalfilm, kus perekonnas kasvas poeg, kes oli raske olemisega. Tema elu koosnes sellest, et ta sai *bloke'*idega kuskil nurga peal kokku, tegi kõvasti *joint*i, mõlises oma vanematega ja midagi muud ei teinud. Ta istus kogu aeg kodus, koolis ei käinud, lihtsalt mitte midagi ei teinud — täielik *dumbass*. Täpselt sellised inimesed, kes ei saa absoluutselt aru, millega nad tegelevad, seal praegu mässavadki.

Räägiks veel pisut internetist. Netipood reaalse plaadipoe miljööd ei asenda ja hoopis teine asi on ise kuulata ja puudutada asja, mida sa ostad. Mis on sinu arvates plaadipoe eelised internetipoe ees?

Siia Eestisse teisejärguline muusika naljalt ei jõua. Pigem on probleem selles, kas kõik hea muusika jõuab siia. Kui sul on Inglismaal pood ja tellid sinna kauba, mida ära ei müüda, siis saad selle distrosse (levitajale — J.T.) tagasi saata. Meil ei ole reaalset võimalust tellida siia plaadihunnikut, millest ostetakse kaks eksemplari ja siis ülejäänu tagasi saata.

Teine asi on isiklik suhtlemine ostjaga. Ma pole kunagi kellelegi midagi pähe määrinud, aga kui ma ise olen plaadid läbi töötanud ja alles seejärel pakun neid kellelegi kuulata, siis ma arvan, et kvaliteet, mida ta saab, on reaalsem, kui internetipoes tuhnides.

Kuigi kuulamisvõimalus internetis on väga tore, siis need inimesed oskavad klippe lõigata. Teinekord mõtled, et see on nii hea plaat, aga kui lõpuks selle kätte saad ja kuulad erilist joigu, siis mõtled, milleks mul seda vaja oli. Ma tean seda tunnet, see on väga karm!

Mida sa ütleksid vastuseks neile, kes a) väidavad, et netist saab plaate kiiremini ja suht sama või isegi parema hinnaga b) leiavad, et internetist saab plaate, mida poest ei saa.

Mingitel plaatidel on eksklusiivus, mis on kohati arusaamatu. Näiteks uus Atlantic Jaxxi plaat (Ratcliffe — Dorus Rijkers EP — J.T.), mida on väidetavalt ainult 250 tükki. Kui ma sellest teada sain, siis tellisin selle automaatselt, mõtlemata, kas see on hea. (Sarkastiliselt) Nüüd on 250 inimest, kellel on see Atlantic Jaxxi plaat, me istume kodus ja mõtleme, et küll on ikka hea plaat. Samas on veel Atlantic Jaxxi fänne, kes seda siis ei ostnud, aga tahavad ka seda tarbida. Limiteeritusega paned sa mingis mõttes limiteerituse ka oma kuulajaskonnale.

Dancemixis tajusin ma ühel hetkel patriootlikku suhtumist, et meil peaks olema linnas mingi koht lisaks suurtele kaubanduskettidele. Kui sa lähed suurkaupluse leti vahele, siis tunned pidevalt kerget pingestatust. (Teeb sõrmedega liigutuse nagu haaraks kellegi kaelast kinni) Siin on vabam õhkkond. Koht peab olema piisavalt meeldiv, et inimesed siia tagasi tuleksid. Ja valik peab olema kvaliteetne!

Kui osta Londoni netipoest mingi plaat ja maksta saatmiskulud peale, siis mingite plaatide puhul tuleb siit ostes kindlasti odavam. Ainuke asi on see, et tarneaeg — see kole sõna — sõltub sellest, kui suur on tellimus. Kõik oleneb sellest, kui palju on reaalset klientuuri ja tellimusi.

Kas sa vahest igatsed ka seda interneti-eelset aega, mil kõik oli ilus ja hea, inimesed suhtlesid omavahel, käisid plaadipoes ja kõik oli n-ö just nii, nagu peab?

Ma olen aastate jooksul näinud, et on väga palju häid asju, mida inimesed ise internetist kuulates ei aima või aru ei saa. Teinekord ma räägin inimestele, et saate aru, see on täitsa lõpp kui hea plaat. Alguses munevad nad selle ikka maha, aga lõpuks ostetakse kõik ära.

Vahetu suhtumine muusikasse annab eelise. Inimestele meeldib järjest rohkem, et nad saavad plaadi läbi kuulata. Kui tahad, siis kasvõi otsast lõpuni, aga ma loodan, et kõik ei hakka siin plaate otsast lõpuni kuulamas käima, sest siis oleks hullumaja (naerab).

Meil on plaanis nii, et pood on lahti teisipäevast neljapäevani, võib-olla ka reedeti. Eestis ei ole seda kultuuri, et inimesed tuleksid laupäeval välja spetsiaalselt plaadipoodi külastama. Esmaspäev on mujal maailmas peamine plaatide ilmumispäev, mistõttu ei tule ka kaupa ja inimesed poodi ei külasta. Seetõttu on esmaspäev meil n-ö vaikne tund, mil me eelseisvaks nädalaks valmistume.

Mitte, et ma oleks väga suur plaadipoodide hai, aga ma ikkagi käin sealt läbi, kui ma välismaal olen. Kunagi oli see huvi laiem, aga nüüd ma sorteerin seda n-ö *garbage bin*i (kast odavate plaatidega — J.T.). Seal, kus on prügi, on tavaliselt kõige paremad asjad! Peab olema lihtsalt vaistu. (Hoovist hakkab kostuma vali „Lambada". Pilku välja heites näen, et kõrvalmajas käib korralik pummelung ja laudadel tantsivad keskealised prouad.)

Nüüd on vist õige aeg uuesti küsida, kes teil naabrid on.

(Heidab ka pilgu hoovi ja naerab) See on restoran Caravan. Üks osa on restoran ja all on bistroo. Nad siin ikka müdistavad, kui näiteks pulmad toimuvad. (Jälgime viivuks olukorda, tüdineme nähtust kiiresti ja jätkame vestlust)

Kõrvaltvaatajale võib tunduda, et su elu on pühendatud muusikale. Kas muusika sind vahest ära ka tüütab?

Kuna olen aastate jooksul nii paljude erinevate asjadega tegelema hakanud, siis veebikirjutamine on minu jaoks puhkus. Mõnikord ma kuulan muusikat taustaks, aga mitte alati. Muusikast vabanemist ei oskagi endale lubada — mu peas on kogu aeg pood, äsja ilmunud muusika või mingi plaadiga saadud hea kogemus.

Küllastumine tekib muidugi, kui sa töötad seitse aastat ja kuus päeva nädalas ühes kohas. Aga siis ma käisin Red Bullis, mis näitas, et maailmas on väga palju inimesi, kellega võid lihtsalt maha istuda ja rääkida. Me püüame iga aasta Red Bull Music Academy olulisust muusikamaailmas tähtsustada, et inimesed saaksid aru, kui kõva väärtusega see tegelikult on — just see inspireeriv keskkond.

Ma tahaksin rohkem käia Hiiumaal, pelgupaigas, kus meil on suvemaja. Ma üritan iga suvi sinna jõuda ja sel aastal olen seal olnud neli päeva. See oli fantastiline! Isegi kui ma olen kõigest — või üldisemas plaanis muusikast — küllastunud, siis seal ma tahan mingit konkreetset plaati kuulata. Seal ma saan seda nautida ja mõelda, et kurat, see on ikka hea.

Kuhu edasi? Energiat veel jätkub?

Jaksu veel on. Ma tahaksin väga, et nende inimeste abil, kes hakkavad siin koostööd tegema, tekiksid sidemed, mis viivad selleni, et me saame Eesti muusikat välismaale edastada. BiiT püüab olla vahelüli Eesti muusika ja kultuuri ning maailma vahel. Inimesed ei jõua kõike ise jälgida, kuna nad ei ole nii kretiinsed ajaraiskajad. Kui keegi on seda eelnevalt filtreerinud, siis on lihtsam.

DJ-ANKEET

KERSTEN KÕRGE

DJ-debüüt: Kahjuks täpselt ei mäleta, milline konkreetselt esimene kord oli, minevik on hägune. Kohtadest meenuvad Levist Väljas, Pif Paf või kunagine Kultuuritempel, Tartus Damtan või Tartu Kõrgem Kunstikool. Aastanumbriks pakuks 2001–2002. Enne seda arvatavasti mingisugused korteri-, kooli- ja muud peod või Kopli urkad, aga mitte eriti, kuna ma olen olnud tavaliselt rohkem esteetikale kui tantsitavusele orienteeritud. *Partykiller.*

Muusikas oluline: Reaalselt otsin ma kõike, aga isiklikuks minnes otsin teatavat maagilist realismi, *noir*'i ja urbanistlikku nostalgiat. Post-*saudade*. Samas ka elajalikkust ning orgaanilisust. Nii *breakbeat* kui *soundscape*. Muuseas köidab keskpärasus.

Põhimõtteliselt võiks asfaldi maitse suus olla.

Muusikas ebaoluline: Eripärasus, köitvus, kaasahaaravus. Heli on heli ja igal helil on õigus saada kuuldud, ükskõik kas kellelegi meeldib see või mitte. Helitarbimisharjumused tapavad muusikat.

Mida mängin: Põhiliin on *jungle-triphop-illbient* läbi teatud *jazz*'i ja abstraktse biidiprisma, kuid kuna selle esteetika jaoks hetki eriti ei teki, siis kohandan ennast tavaliselt olukorraga, neid on aga äärmiselt seinast seina, kuna lävin väga erinevate muusikaliste ringkondadega. *Soundscape*'idest hiphopini, *jazz*'ist *hardcore*'ini.

Mida ei mängi: Kui tuleb tuju ja unustada ära isiklikud narratiivid või kunstiline taotlus, võib kõike mängida, *never say never.* Kunagi on öeldud, et *house* teeb impotendiks, aga praegu on tulnud ka seda ette.

Eredamad mängumälestused: Viimasest ajast on meeliülendav Piiteri SKIF festivali üllatavalt edukas sett, või *ca* 6-tunnine sett *jazz*'ist *jungle*'ini Maailmas peale seda, kui mulle oli auto otsa sõitnud ja ma Jõgevalt torm Monikaga Tartusse hääletasin. Ka ägedad *back2back*'id või kui MC-ks on DJ Bandit või Egyptian Lover või hoopis sett koos *live* instrumendiga, nagu Tanel Kadalipp kontrabassil Eclectical. Aga üldiselt tuleb tõdeda, et eksprompt ülesastumised ja enne või peale üritust ennast mängimised on olnud parimad, näiteks nahkhiirtele mängitud sett tol ajal vastavatud Polymeris.

Tehnilist: Pimesi on tobe vigiseda ja vinüüle ülistada.

Nõuanne: Kuula ja õpi.

Viis klassikut: Üldiselt imponeerivad momendid rohkem kui artistid, aga kui artistide peale minna, siis kuidagi sai lühendatud nimekiri selliseks:

Amon Tobin
Amiri Baraka
Funki Porcini
Photek
The Future Sound of London

Viis hetkekummitajat:

Back & Forth – The Thrill
Jam & Spoon – LSD Nikon
Neotropic – Cremation
BusRatch – 夢からさめた夢 / 思い出迷子
Crooked Spoke – Black Tower Hotel

Lõppsõna:

„One man's civilization is another man's jungle."

Muusikarubriigile keerab volüümi juurde: biit me

Silkie – City Limits Volume 2 (Deep Medi Musik, 2011)

Kuulas: Mihkel „Rafu" Teemaa

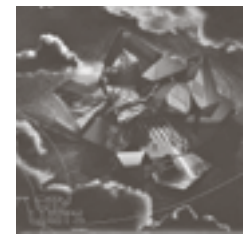

Mulle aeg-ajalt meeldib korralik bassiragin. Korraliku bassiragina all mõtlen ma hirmuäratavate bassikäikudega *dubstep*'i, sellist, mida on viljelenud artistid, nagu Reso ja viimasel ajal ka vanameister Skream. Mõned mu žanris sügavamalt teemas olevad sõbrad raputavad sellise heli peale pead ning tõdevad, et taoline ragin on läbiproovitud nipp ning pole ikka päris õige värk.

Mulle aga ragin ikkagi aeg-ajalt meeldib. Tõsi, rohkem meeldib mulle kuulata seda peol suurtest võimsatest kõlaritest ja teiste bassipeadega koos tatsates kui oma koduseinte vahel üksi klappidest. Ja päris äärmuslikud, närvirakke hävitavad saundid, milletaolisi toodab näiteks ameerika päritolu produtsent Skrillex, pole ka minu maitse.

Kuid et *dubstep*'ist on juba ammu saanud *drum'n'bass*'i või *house*'iga sarnane „vihmavarju" termin, mille alla koondub erinevaid allžanreid, leiab iga bassikäikude austaja omale meelepärase suuna.

Mitte kõige staažikama *dubstep*'i kuulajana ei oskagi ma esialgu Silkie viimasel albumil kõlavaid rütme kuskile bassimuusika värvikirevale spektrile asetada. Kuigi eespool kirjeldatud ragina alla see muusika kindlasti ei klassifitseeru, on albumil „City Limits Volume 2" ka süngemaid ja rajumaid hetki, nagu ähvardavate bassikäikudega lood „New York City" või „Taxi Mi Get".

Kuid ükski lugu ei ole ehitatud üles puhtalt bassikäigule. Silkie'le iseloomulikuks — võib öelda, et isegi firmamärgiks — on *dubstep*'i basside kombineerimine paljude meloodiliste kihtidega. Tumedaid bassikäike rikastavad *electrofunk*'ilikud sündid, soulilikud-*jazz*'ilikud saksofonid, lihtsad klaverikäigud ja *garage*'i ning *house*'ilikud vokaalsämplid. Tulemuseks on muusika, mida mõni teadjam nimetab *purple dubstep*'iks.

See Silkie väga omapärase käekirjaga muusika on täpselt selline, mida on hea kodus klappidest kuulata või millega oleksid päri isegi mu raginaskeptilised sõbrad. Kohati läheb isegi meelest, et kuulan *dubstep*'i, sest kõla poolest võiks tegu olla isegi pigem *nu-funk*'i või *nu-jazz*'iga. Ja kuna viimati nimetatud žanrite piirid on niikuinii ähmased, võib albumit „City Limits Volume 2" tegelikult vabalt ka just *nu-funk*'iks või –*jazz*'iks pidada.

Mina olen igal juhul leidnud oma suvelõpu, sügise alguse albumi, mida mööda linna rattaga kruiisides või niisama jalutades pleierist taustaks kuulata. Sest, nagu albumi nimigi viitab, „City Limits" on austusavaldus linnale, peegeldades heli kaudu linna mitmekülgsust ja selle müstilist atmosfääri.

Laika Virgin – Laika Virgin (Superbandiit, 2011)

Kuulas: Penny Lane

Laika Virgini samanimelisest debüütplaadist on tegelikult juba hilja kirjutada. Hilja seepärast, et kogu elevus, mis sai alguse eikusagilt kuulderaadiusesse ilmunud ansambli karusellivideost „Nähtamatu", on ammu raugenud. Uudishimu, mis bänd see on, mille solist teeb vabalt ära kõikidele senistele falsetti kasutanud eesti meeslauljatele ning kannab Coldplay garderoobist laenatud suurevõitu jakki, on lahtunud. Looga „Nähtamatu" kaasnenud aplodeeriv tähelepanu muutus singel singli järel ennast kordama kippuva ansambli suhtes aina kriitilisemaks. Tõsiasi, et ühest ja samast teepakist mitut suurt tassitäit head tõmmist ei saa, leidis kinnitust. Kui plaat lõpuks ilmus, oligi justkui kõik. Pandi punkt, millest edasi enam dialoogi minu sees ei tekkinud, sest ühestki seni kuulmata loost polnud avastada enam midagi, millest tahaks kõigile rääkida. Pealegi on Laika Virginit saatnud pikalt mingi müstiline segadusttekitav olustik — kes sinna bändi lõppkokkuvõttes siis kuuluvad, kes seal laulavad, kas nad on üldse „päris" bänd? Laika Virgini senine looming on kui pudru ja kapsad,v üks sabas sörkiv popurrii Von Krahli, Genialistide Klubi ja Telliskivi Loomelinnaku kontserte armastavate inimeste lemmiklaste, nagu Vaiko Epliku, Marten Kuninga, Chalice'i, Robin Juhkentali jne, lauludest. Enamik loetletutest on ka plaadile häält tegema kutsutud, igaüks omas mahlas. See aga jätab Laika Virgini kui bändi tagaplaanile. Tegu oleks justkui ainult tausta kütvate muusikutega. Jah, bändipoisid on ise varem ühes intervjuus öelnud ,et hoidke alt, meie plaat tuleb eklektiline ning et paljudele see ilmselt ei meeldi. Prohvetlik ennustus on täitunud. Eklektikas, mitmenäolisuses pole ju midagi taunitavat. Lubamatu on aga see, et kogu selle staariparaadi alla on mattunud bändi oma identiteet, mille kõige suurem potentsiaal väljendus kahjuks ainult nende esimeses singlis.

Thurston Moore – Demolished Thoughts (Matador Records, 2011)

Kuulas: Madis Nestor

Kellel on väiksemgi probleem akustilise kitarri kõlaga võib järgneva mõtiskluse lugemise jätta pooleli täpselt siin, sest Sonic Youthi ninamehe ja maailma parimate kitarristide hulka kuuluva Thurston Moore'i kolmas album „Demolished Thoughts" on pealaest varbaotsteni sellese mässitud. Võimalik, et selle süüdlaseks on sõber flanellis — kolleeg ja produtsent Beck Hansen *aka* Beck, kes on armunud Thurstoni valuliku tämbri ja kuue ja kaheteistkümne metalse keele dialoogi. Dialoog kui juhusliku kolme nelja noodi sõrmitsemine, sest just need kõlad on kui paari pandud. Olen ka ise seda proovinud. Panete oma sõrmed kitarrikaelal suvalisse kohta ja tõmbate „trõnn". Alguses on võõras, sest te ei oma ettekujutust, milline heli sealt kostma peaks. Umbes neljanda „trõnni" juures olete uhke, et see nii pagana hästi kõlab. Umbes kahekümnenda juures on selge, et olete hüpnotiseeritud oma loomest. Kolmekümnendal korral aga muudate ühe sõrme asukohta ja teie ette kerkib uus maailm. Kõrvaltkuulajale ja pillivaldajale tuleb nende rahu häiritusest klomp kurku seda akustilist *noise*'i kuulates. Oma vaimustusele vaatamata kahtlustan, et nii kirevate ja ideaalsete mustrite saavutamiseks läheb mul kümneid, võib-olla isegi sadu aastaid, mida Thurston ja sõbrad kudusid ühe sügis-talve hooajaga

Tehnoloogiline Päike – Kõige pikem päev (2011)

Kuulas: Madis Nestor

Kolm aastat tagasi vajasin aeg-ajalt uinumiseks kõrvalist abi. Kuna ma siiralt ei uskunud roheliste teede uinutavasse jõudu, kasutasin selleks muusikat. Plaat, mis kõige sagedamini seda ülesannet täitis, oli Tehnoloogilise Päikese debüütalbum „Abstraktsioonide maal". Ei, kindlasti mitte nii igav, et ajas lausa haigutama. Vaid vastupidi, nii mitmetahuline, et nõudis elavat kaasamõtlemist kuni viimse ärkveloleku sekundini. Üheksasaja kopikatega uinumise järel jõuab minu kõrvu uus album „Kõige pikem päev". Ma ei tea, kuidas see täpselt võimalik on, aga mulle tundub, et nad on öösel salaja minu unenägusid lindistamas käinud ja teavad just täpselt, kuidas mind äratada. Esimesest sekundist on selge, et mind pole vaja pikalt meelitada, et ma nendega ükskõik kuhu kaasa läheksin. Me sõidame „Suvevaheajaks maale". Jõuame kohale ja meid tervitab fotopankades siltide „beautiful", „countryside", „landscape" alla lahterdatud pilt avara aasa ja taevalaotusesse joonistatud õrnade pilvedega. Ideaalne kaaslane „Kõige pikem päev" on häälestanud oma orkestri pillid ja laotab lavale oma trumbid — unistavad soolod ja silmapiirist pikemad luubid. Olen just mugavalt ennast sisse seadnud, kui „Su jõud" kaotab gravitatsiooni ja stardin nagu rakett Tehnoloogilise Päikese loodud universumi suunas. Hoogu annab Airile omase pehme voolava bassikäiguga „Kasvav maa". Panen silmad kinni ja leian ennast imetlemas ringorbiidil Maa kujutist, taustaks kõlamas šamanistlik hüüe „Kauboid ja indiaanlased". Jõuan hetkeks soovida, et see päev ei lõpeks, kui „Raadio Berliini" kurvamoelised poognad ja analoogne vihmasabin kutsuvad tagasi. Maandun koos õnnetunde ja teadmisega, et võin kõike seda uuesti kogeda.

Fennesz –
Endless Summer (Editions Mego, 2001)
Venice (Touch, 2004)
Seven Stars (Touch, 2011)

Kuulas: Sven Vabar

Austria päritolu eksperimentaalne elektroonik ja kitarrist Christian Fennesz on teinud meeleolult väga erinevat muusikat alates mürast ja lõpetades väga vaikse *ambient*'iga, kuid ta väga isikupärane ja kergesti äratuntav kitarrimängukäekiri on alati üsna samaks jäänud. Fenneszi varasemad plaadid, näiteks paljukiidetud debüüt „Hotel Paral.lel" (1997), olid veel üsna müramaigulised. Veel rohkem kiidetud „Endless Summeri" (2001) peal on ka veel üksjagu sellist hoogsat, poisikeselikult kreatiivset distorditud kitarriga ja Pan Sonicut meenutavate analoogjorinatega mässamist, kuid ometi leidub sellel plaadil mingi kvaliteet, mis minu jaoks Fenneszist erakordse artisti teeb. Ta on esmaklassiline meeleolu looja — kuulates näiteks „Endless Summerit" tekib mulje, nagu oleks sul mälestus ühest lummavast, pimedast, palavast suveööst kuskil troopilisel rannal. Aeg sel ööl ei kehtinud ning rannas liikusid ringi kentsakad ja fantastilised kujud, näiteks tuumakatastroofi üle elanud masininimesed-mutandid. Aga nad olid kaunimad, seksikamad, sõbralikumad, targemad ja emotsionaalselt intelligentsemad kui sina. Meeleolu oli muidugi helge ja nostalgiline. Ometi sul ju ei ole seda mälestust. Selle on sulle andnud Fennesz. Sa pole midagi sellist läbi elanud. Või oled — kunagi, kuskil, eelmises elus või paralleelkehas; või on su mälust lihtsalt keegi midagi ära kustutanud? Ja Fennesz pole midagi muud kui sinu alateadvuse geniaalne ämmaemand? Seda on ta muidugi nii või naa.

Kuid minu jaoks parimaks Fenneszi plaadiks on „Venice" (2004), mis mängib iseenesest juba praeguseks klišeeks kujunenud sümboliga — tasakesi Vahemerre vajuva lummava ajalooga Veneetsiaga kui õhtumaa allakäigu sümboliga. Kuid Fennesz kasutab seda motiivi väga omapärasel viisil. Jah, Veneetsia sureb, aga see suremine on kui aastaid voodis lebanud surmahaige viimased elupäevad. Kuuldavasti tekib paljudel sellistel surijatel vahetult enne surma äkki tohutu energiapuhang. Nad tõusevad voodist ja tunnevad seletamatut eksalteeritust ning innukat teotahet: vohh, kus nüüd alles tahaks teha suuri asju, armuda, reisida kaugetesse maadesse jne. Kuid ehk on see äkiline meeleolutõus õieti ettevalmistuseks juba kellessegi-millessegi sealpoolsesse armumiseks, näiteks Eurydikesse, ning reisimiseks teisele poole Styxi tumedaid voogusid. Nõnda ma kujutlen „Venice'it", kuulates inimtühja Veneetsiat päikeselisel päeval, kus Vahemere soe ja soolane vesi katab juba kõrgematelgi kohtadel tänavaid ja väljakuid ning ühes üleujutatud kohvikus istuvad paar ülekeskealist esteeti, kenad pintsakud seljas ning Prada kingades jalad vees. Nad plaanivad suurteoseid, kuid need teosed ei kuulu enam siia ilma, siia kultuuri. Ei ole aga kahtlust, et kuhugi need siiski kuuluvad, kuhugi aega ja kohta, mis alles tuleb. Meil pole selle koha kohta veel mingit teadmist, Fenneszil ning tema keskealistel esteetidel ka ei ole. Aga mingi aimdus Fenneszil on ja see on suur asi.

Aga siis ilmus Fenneszil 2008. aastal veel album „Black Sea" ning nüüd äsja uus kümnetolline, välimuselt igati kenakene (nagu Touchi puhul ikka) vinüül „Seven Stars" ning korralik muusikakriitik peaks ju kirjutama praegusel hetkel just sellest viimasest, sest ega Fennesz ei ole väga produktiivne artist, ta teeb oma asju kaua ja hoolega ning seega tasub pöörata neile täit tähelepanu. Heakene küll. Võib tõdeda, et alates „Black Sea'st" on Fennesz muutunud aina rahulikumaks, vaiksemaks, *ambient*'likumaks, kuigi ehtfenneszlik õrntundlik, melanhoolne nostalgia pole kuskile kadunud. Äsjasel „Seven Starsil" on üks lugu („Shift") tüüpiline, lausa steveroachlik *ambient*, millel, kurat ja põrgu, isegi väike *new age*'i münt juures. Ei, maitsetuks Fennesz juba ei muutu, seda ei suudaks ma tast uskuda edaspidigi. Aga tuleb tunnistada, et ei „Black Sea" ega „Seven Stars" pole suutnud minus tekitada selliseid unustatud/olematuid mälestusi ja uusi maailmu nagu „Endless Summer" või „Venice". Seetõttu ei oskagi ma neist viimastest plaatidest kuigi palju arvata. Kuid samas ütleb mu külm ja kalk muusikakuulajastaaž mulle objektiivselt, et ega need ei ole halvad plaadid! Võib-olla tuleb neid plaate veel ja veel kuulata ning korraliku arvustuse näiteks „Seven Starsi" kohta võin ma headele Müürilehe lugejatele kirjutada alles aastate pärast. Kuna „Black Sea" ja „Seven Stars" on palju ebamaisemad, inimkaugemad, kosmosesse pürgivamad ja mingis *ambient*'likus mõttes religioossemad kui tema varasemad tööd, siis võib olla, et ma lihtsalt veel ei ole vaimselt nende plaatideni küündinud. Aga see on vaid üks oletus. Mõnede plaatide eneses elluäratamiseks võib vabalt kuluda aastaid ja isegi aastakümneid tihedat kuulamist, sa pead nende jaoks lihtsalt ise küpsema.

Ning Fenneszi viimaseid plaate kuulata igal juhul tasub, see on kindel. Võib-olla olete teie selles ettevõtmises minust palju andekamad. Nii puhtalt reklaami mõttes võin veel lisada, et Fennesz on ikkagi üks tänapäeva hinnatumaid eksperimentaalelektroonikuid, kes teinud koostööd Ryuichi Sakamoto, Pan Sonicu tüüpide, David Sylviani, Mike Pattoni ja kes teab, kellega veel.

UUS EESTI BIIT

FIREJOSE

Kuidas sa üldse muusikasse sattusid?
Alternatiivmuusikaga puutusin kokku juba 8-aastaselt, kui kadaka turult Prodigy kasseti „Experience" ostsin. Suur mõjutaja oli mu isa, kes 90ndate keskel *house*-muusika avastas ja selle suur huviline oli. Nii saigi perereisidel autos Defectedi ja IRMA Recordsi plaate kuulatud. Peale seda tutvustas ta mulle sellist stiili nagu *jungle*, mis mind kohe kaasa haaras. Vaikselt saigi plaate kokku ajatud ja muidugi Saaremetsa „Vibratsiooni" saateid kuulatud. Esimesele DnB-reivile sattusin aastal 2001, peale mida teadsin, et tahan ise ka trummi ja bassi keerutada. Kuna isa oli ka vinüülihuviline, siis suutsin ta ära moosida, et ostaks Stantoni grammarid, et saaks harjutama hakata. Kohe peale seda sõitsin suvel Brightonisse keelelaagrisse, kus esimesel päeval läksin kohalikku plaadipoodi ja kulutasin 90% oma kahe nädala taskurahast vinüülide peale! Siis muudkui harjutasin kodus miksimist ja ostsin plaate ning polnud kaua vaja oodata, kui sain esimest korda peol mussi keerutada. Hakkasime ise ka pidusid korraldama ning peale paari aastat teiste muusikat mängides tekkis isu ka ise midagi meisterdada.

Tegid varem muusikat ja astusid DJ-na üles teise artistinimega. Kust Firejose tuli?
Enne keerutasin plaate DJ SINDA nime all. Peale aastaid trummi ja bassi maailmas olemist väsisin veidike ainult ühest stiilist ära ja hakkasin muud *stuff*'i produtseerima. Firejose nimi tuli täiesti lambist, kui Londonis Virgini poes töötasin ja trepist üles läksin ning seina peal oli kapp, kuhu peale oli kirjutatud FIREHOSE. Siis jäin mõtlema, et kui kirjutada *hose* hoopis hispaaniapäraselt, siis oleks päris *cool* nimi — ja nii see sündiski!

Kirjelda natuke „Yellow Lanes EP" peal ilmuvat muusikat. Kas oled rahul, et lugudest moodustus just selline valik EP-ks?
Sügavad sündid, vokaalilõiked, toores saund ja selline luupiv teema üldse. Ma ei tea... Tegelikult terve EP-ga oli nii, et tegin kõik 3 lugu järjest EP plaaniga, peale seda sain veel täpselt sellise disaini, nagu tahtsin, ja tagatipuks veel super video! Nii et üldiselt jäin väga rahule oma esimese 12-tollisega!

„Yellow Lanes EP" ilmub ka vinüülplaadina. Mida sinu plaadikogust leiab ja kas soetad jätkuvalt veel muusikat vinüülformaadis?
Enamik plaadikogust on trumm ja bass. Aegadel, kui vinüüle sai korralikult soetatud, olin *strictly* DnB-mees (kahetseb!!). Peale seda läksin maailma ringi rändama ja samal ajal laienes ka muusikamaitse. Kuna seljakotti väga plaate ei mahu, siis saigi kõik uus *stuff* digitaalformaadis soetatud.
Vinüüle ostan enamasti ainult füüsiliselt ehk kui kusagil midagi näppude vahele satub, siis ei suuda ei öelda. Kahjuks Tallinnas seda võimalust väga enam pole!

Mis oli viimane plaat või lugu, mille ostsid?
SBTRKTi album.

Nimeta mõned hetke lemmikartistid.
SBTRKT, Martyn, Africa Hitech, Pearson Sound, Addison Groove, Blawan.

Kas on ka eesti artiste, kelle loomingul silma peal hoiad?
S.I.N, Sander Mölder, Ajukaja, L-OW, Bert On Beats.

Küsis Janno Sooäär

TOP 10

VAIKO EPLIK

Vaiko Eplik, kes vahepeal juubelit pidas, juba viienda kauamängiva „V ehk Tants klavessiini ümber" ilmutas ja Monoteatriga tuuritas, leidis aega, et tuhnida oma plaadisahvrites, jagamaks huvilistega oma 10 lemmikut, mis aastast aastasse plaadimängijal sõitu teevad.

DR JOHN – Gris-gris (Atco, 1968)
FRANK ZAPPA – Apostrophe (´) (DiscReet, 1974)
MOONDOG – More Moondog (Prestige, 1956/Honest Jon's Records, 2009)
WHA HA HA – Wha ha ha (Recommended Records 1983)
QUINTETTE DU HOT CLUB DE FRANCE – Rhythm futur (Swing, 1939), šellak 10''
THE SOFT MACHINE – Volume Two (Probe, 1969)
VIRMALISED – Virmalised (Terra, 1980)
ENOCH LIGHT AND THE LIGHT BRIGADE – Spaced Out (Project 3 Records, 1973)
N. AE. – Katharsis (Polskie Nagrania Muza, 1975)
RALPH LUNDSTEN & THE ANDROMEDA ALLSTARS – Alpha Ralpha Boulevard (EMI Music (Sweden), 1979)

ÜHTLUSTUMISED JA ENDAKS JÄÄMISED

Küsib **Martin Oja**

Baskimaalt pärit *fusion*-bänd Oreka TX on mõnelegi tuttav dokfilmi „Nömadak TX" kaudu. Martin Oja ehk DJ Daysleeper räägib bändi liidri Igor Otxoaga (1973) reisimisest, muusikast, ühiskonna tumedast tulevikust ja ühest kõige kummalisema mängimisviisiga pillist maailmas, suurt ksülofoni meenutavast txalapartast.

Martin Oja: Palun kirjelda oma bändi ülesehitust. Saan aru, et sina ja Harkaitz moodustate bändi tuumiku, teised liikmed pigem tulevad ja lähevad?

Igor Otxoa: Nii see on. Harkaitz ja mina oleme txalaparta-mängijad. Oreka TX-i võib vaadata kui duot, mis tegutseb aastast 1997. Ja samas ka bändi, mille lõime aastal 2001. Erinevate projektide jaoks kaasame erinevaid muusikuid. Esimesest albumist peale on ainult trummar (Iñigo Egia) olnud kogu aeg meiega, sest klapime hästi. Harkaitziga saime tuttavaks txalaparta kaudu. Mõlemad oleme pärit San Sebastiánist.

Kuidas sinust muusik sai? Peituvad selle juured varases lapsepõlves?

Ei, mul on olnud muusikaga täitsa tavaline suhe, õppisin seda koolitundides nagu teisedki. Osalesin baski rahvatantsurühmas, seal tekkis ka lähem side pärimusmuusikaga. Txalapartat hakkasin õppima 18-aastaselt. See pill meeldis mulle, sestap panime kokku väikese pundi. Hakkasime esinema koos Kepa Junkeraga. Kepa on väga tuntud trikitixa[1]-virtuoos. Muidu õppisin ma psühholoogiat ja ka töötasin sel alal. Aga siis jätsin töö katki ning hakkasin professionaalseks muusikuks. Sellest on nüüd juba kakskümmend aastat.

Kus sa txalapartat õppisid?

San Sebastiáni kultuurimajas. Seal õpetati erinevaid pille, ma valisin txalaparta-tunnid.

Võib arvata, et noorte baskide jaoks on traditsioonilise kultuuriga tegelemisel eriline tähendus. Milliseid erinevusi selle juures märgata võib, kui võrrelda tänapäeva ja seda aega, kui sa olid kahekümnene? Kas suhted kultuuri juurtega on kuidagi muutunud?

Kuni seitsmekümnendate aastateni olime Franco diktatuuri all. Kõik, mis oli vähegi seotud baski kultuuriga, oli keelatud. Polnud lubatud baski keelt rääkida. Aga kui Franco suri, toimus baski kultuuris elluärkamine, kultuuriline taassünd. Hakati uuesti baski laule laulma ja rahvapille mängima, iseäranis txalapartat. Txalaparta oli kuuekümnendatel peaaegu väljasurnud. Seda mängiti ainult neljas kohas. Kaks paari vendasid ja kaks perekonda. Aga siis tulid uued huvilised, kes hakkasid omakorda nende käest õppima ja kokkuvõttes taaselustasid traditsiooni. Nüüd õpetatakse meil txalapartat paljudes kultuurimajades. On olemas ka niinimetatud kultuuriskvotid, kus noored isekeskis selle kallal töötavad. Nüüd on igatahes palju rohkem võimalusi. Sama kehtib alboka puhul, mis on samuti baski rahvapill. Alboka sarnaneb sikusarvele, meie kontsertidel saab ka seda kuulda. Albokat peab mängima katkematu hingamisega nagu didžeriduud. Rahvapillidest tuleb nimetada ka trikitixat, diatoonilist akordionit. Tegelikult pole see päriselt baski oma, olgugi et Baskimaal seda palju mängitakse. Trikitixa tõid siia Itaaliast pärit raudteetöölised 19. sajandi lõpus.

Kas võib öelda, et txalaparta ongi see kõige traditsioonilisem baski muusikariist?

Võib küll. Txalaparta on väga omapärane. Maailmas ringi reisides pole me kordagi näinud pilli, mida sel kombel kahekesi mängitakse.

Räägid ehk txalapartast lähemalt? Selle mängimist võrreldakse dialoogiga...

Meie jaoks ei tähenda txalaparta niivõrd pilli ennast, kui selle mängimisviisi. Kui sa üksipäini mõned noodid lööd, siis pole see txalaparta.

Seega tuleb alati mängida kahekesi?

Mõnikord isegi kolme või neljakesi, aga mitte kunagi üksi.

Aga harjutada võib omaette ka?

Ei, üksi ei saa isegi harjutada. Kui räägime rütmist, siis me jagame seda. Kordagi ei löö me puud samal ajal. Põhirütmi nimi on *chacun*, *cha* tähendab esimest lööki ja *cun* teist. Näiteks kui ma mängin *chacun*'it, siis jätan selle sisse ruumi Harkaitzi jaoks, mida tema täitma asub. Nii see põhimõtteliselt käib. Mis puutub meloodiasse, olgu see kiirem või aeglasem, tuleb alati teist kuulata ja austada. Sellest dialoogist sündiv muusika ei kuulu isiklikult kummalegi mängijale.

Lugesin kuskilt, et üks txalaparta-mängija annab rütmi ja teine meloodia.

See pole tõsi. Me jagame rütmi. Ja meloodiat mängides jagame seda ka.

Mida sa arvad pärimusmuusika rollist kaasaegses maailmas?

Globaliseerunud maailmas peab eriti hästi teadma, kust sa pärit oled ja kus sinu juured on. Juurtest tuleb energia. Siis saad sa oma oksi sirutada ja lehtedel kasvada lasta. Kasutan küll metafoori, aga teadmine oma päritolust ja allikatest, kust sa jood, annabki sulle juured. Nüüd on see tähtsam kui kunagi varem. Kui sul seda pole, võid korda saata midagi halba. Küsimus on põhiliselt identiteedis. Kui praegu vaadata massimeediat ja muusikat, siis võid minna ükskõik millisesse maailma paika ja kuulda seal täpselt sama muusikat. Nii me minetame erinevused, või pigem asjad, millest erinevused sünnivad. Juured ongi erinevuste aluseks. Maailmale on ääretult vajalik, et olemas oleks erinevad värvid, erinevad rahvused. Mõni kuu tagasi olin Tansaanias ja muusika, mis sealses raadios kõlas, oli täpselt sama, mida võib raadiost kuulata Baskimaal, Ameerika Ühendriikides ja Eestis. Globaliseerumine hävitab juuri. Inimesed kannavad sama tegumoega riideid, kuulavad sama muusikat, vaatavad samu filme, ühesõnaga kaotavad oma tausta. On väga tähtis, et saaksime öelda: „Oleme siin ja tajume oma juuri, aga oleme ka valmis arenema, erinevaid võimalusi läbi arutama. Aga sealjuures alati teades ja austades seda, kust pärit oleme."

Küsin järgmist asja kui maailmamuusika DJ. Mida sa arvad pärimusmuusika remiksimisest, traditsioonipalade muutmisest tantsulisemaks, lisades sinna hulganisti elektroonilisi helisid?

Traditsioon pole minu meelest miski, mis on suletud ja lõpetatud. Viiskümmend aastat tagasi oli pärimusmuusika väga erinev praegusest. Hea näitena võib tuua kongad, afro-kuuba trummid. Vanasti mängiti neid, tõstes käed enne lööki väga kõrgele üles. Nüüd mängitakse kongasid väga lähedalt. Vanakooli mängijad küll hurjutasid, et see ei kõlba kuhugi, aga kuna muutus toimus päris ammu, paistab praegu kõigile, et kongasid on alati lähedalt mängitud. Seega — kõik muutub ja areneb. Ma pole millegi vastu, mis on tehtud austusega. Kui ma tean, et tegu pole paroodiaga, millegi tegemisega selle pärast, et selle üle irvitada. Näiteks on meil Baskimaal palju rahvatantse. Mõned koreograafid segavad neid kaasaegse tantsuga, aga kui nad ise ei esine, vaid õpetavad neid tantse, siis teevad seda ikka vanaviisi. Traditsioonid muutuvad, meloodiad jäävad. Muutuvad viisid, kuidas neid esitame. See kõik on normaalne.

Mida tulevik toob? Kuhu liiguvad traditsioonid sinu arvates kümne või kahekümne aasta pärast? Eriti arvesse võttes Euroopa pärimusmuusikat.

Seal on palju erinevaid aspekte. Kindlasti pole lugu sama, mis popmuusika või klubimuusikaga. Muusikal on igas olukorras erinev tähendus. Minu arvetes pole pärimusmuusika samuti suletud, see peab olema valmis kohanduma erinevate olukordadega. Leidub alati neid, kes tahavad tantsida kõige algupärasemal viisil, aga ka neid, kes pidevalt püüavad teha uusi asju. See on samuti hea.

Mida sa arvad folgifestivalidest, kas need muutuvad suuremaks ja popimaks?

Tegelikult on vahe selles, et folgi- ja maailmamuusika festivalid...

...See on huvitav küsimus, folgi ja maailmamuusika vahekord. Milline on sinu seisukoht?

Minu jaoks tähendab folk seda, kui mängitakse muusikat täpselt nii, nagu on õpitud, vastu võetud. Et kui vanavanemad õpetasid meloodiat mängima, siis sa mängidki täpselt nii, nagu nad õpetasid. Sama kehtib tantsude ja muu kultuuri kohta. Aga maailmamuusika tähendab, et võtad need juured, võtad selle folkmuusika ja annad lisaks oma vaatepunkti. Seega koosneb maailmamuusika sellest, mida oled kunagi saanud, ja sellest, mida sellele omalt poolt lisad. Maailmamuusika põhineb samuti traditsioonil, aga on esitatud nii, nagu sa tahad seda esitada.

Seega võib järeldada, et maailmamuusika on põhimõtteliselt individuaalsem, loomingulisem. Tuleme korraks tagasi txalaparta juurde. Rääkisime enne selle mängimisest, aga teie filmis („Nömadak TX", 2006) **on tähtsal kohal ka pilli valmistamine. Kas txalaparta tegemiseks on vaja mingeid erilisi oskusi ja pikaaegset harjutamist?**

Mitte eriti. Kui rääkisin enne txalaparta-mängijatest, siis kuuekümnendatel oli neid alles ainult neli. Nad mängisid igasuguse puidu peal, näiteks siidrivaatide laudadel või raudteeliipritel. Valisid ühe välja ja mängisid. Seega võib txalapartat väga erinevatel asjadel mängida. Kui me erinevais paigus ringi rändasime, küsisime igal pool puitu, mida pakkuda oli. Proovisime, kuidas see kõlab, ja kui meeldis, siis mängisime selle peal. Muidugi, kui tahad meloodiat mängida ja ei piirdu ainult rütmiga, siis tuleb pilliga vaeva näha, seda häälestada, lõigata laudu parajaks ja kuivatada, et erinevaid noote saada. Filmis tahtsime nomaadidena reisida, kohtuda erinevate kultuuride, muusikute ja eluviisidega. Meil oli plaanis teha igas paigas selline txalaparta, mis vastab antud kohale, selle tingimustele. Kõrbesse minnes on igal pool liiv ja kivid, sestap valmistasime seal (Alžeerias Saharas) txalaparta kivist. Aga Lapimaal annavad kõigele jumet jää ja lumi. Seal tegime txalaparta jääst. Kui lähed Mongoolia steppidesse, vihiseb kõikjal tuul. Seal valmistasime mõned tuuletorud. Seal on tuul materjaliks, millest muusikat teha.

Milline maa nendest kõige inspireerivamalt mõjus?

Selles mõttes Mongoolia. Lapimaa kogemus oli samuti väga hea, jääst pilli tegemine ja joigumine. Aga Mongoolia kõrilaulus on palju jõudu. Mongoolias on väga tähtsal kohal hobused. Legend jutustab, et üks tähtsamaid mongoli rahvapille — morin khuur — sündis sellest, et ratsanikul hukkus hobune. Hobuse luudest valmistas ratsanik pilli. Morin khuur meenutab mõneti vioolat, selle mängimise ajal tehakse ka hobuse astumise hääli. Kui nüüd txalapartast rääkida, siis mõned usuvad, et ka sellel on hobustega seos. Baski keeles on hobune *zaldi*. *Zalaparta* tähendab „suurt müra". Seega võib txalaparta nimi olla pärit hobuste jooksmisest.

Ja bändi enda nimi Oreka TX?

Oreka tähendab tasakaalu. Seda tasakaalu, mis valitseb mängimise ajal kahe muusiku vahel. *TX* on txalaparta kaks esimest tähte.

Nömadaki-projekti plaadi peal oli minu lemmikträkk „Saapmi" Lapimaalt. Tahad sa selle kohta üht-teist lähemalt öelda?

Lapimaale jõudes võtsime ühendust Terje Isungsetiga. Teda hüütakse Jäämeheks, sest ta loob jää abil muusikat, valmistab jääst pille. Tahtsime txalapartat koos tema jääpillidega lindistada. See oli esialgne idee. Kohale jõudes tegime aga jääst txalaparta. Alguses polnud see meil plaanis. Juhtus nii, et meie oma pill ei jõudnud kohale, läks reisi peal kaduma. Kui lugu kuulata, siis bassid on mängitud jää-txalapartaga, meloodiaks joiub saami laulja Yana Mangi.

Fotod: Martin Oja

Igor Otxoa

Txalaparta

Igor Otxoa ja Harkaitz Martinez de San Vicente mängivad txalapartat

Pöördudes tasapisi muusika teemalt globaliseerumise juurde, tahtsin küsida, mida sa arvad muusika ja visuaalide suhte kohta? Eriti praegu, kui meedia samuti muutub, arenedes jõuliselt multimeedia suunas. On sul vahel tunne, et inimesed, kes muusikat kuulavad, tahavad aina rohkem juurde näha pilte, sealhulgas liikuvaid pilte?

Meil on välja kujunenud, et vahel näitame kontsertide ajal nende muusikute pilte, kellega koos oleme vastavad palad sisse lindistanud. Näiteks saami, berberi või mongoolia muusikutega. Mõnikord kutsume nad endaga kontserte kaasa tegema, näiteks eriti hea meelega saharawi lauljat Aziza Brahimi. Visuaalid annavad meile võimaluse kasutada erinevat keelt, kõnelda publikuga ka pildi vahendusel. Mõnikord on sellest abi, mõnikord mitte. Sõltub sellest, kuidas pilte kasutada. Vahel, kui muusika ise pole piisavalt tugev või ei jõua publikuni, kasutatakse visuaale, et teha *show* võimsamaks. Minu jaoks on tähtis, et kõik oleks hästi tasakaalus. Muusikas peab olema väge ja ka visuaalid peavad midagi ütlema, mitte niisama taustal jooksma. Kui sel juhul visuaalid toimivad, on hea. Mõnikord mõtlen, et piirid erinevate kunstiliikide, muusika, laulmise ja tantsu vahel, pole tegelikult nii jäigad. Praegu tegeleme uue projektiga, kuhu oleme kaasanud kuus baski lauljat ja kuus tantsijat. Lisaks veel meie, kuus bändiliiget. Me ei vea erinevate kunstide vahele piire. Seal polegi võimalik öelda, kas tegemist on kontserti või tantsuetendusega. Kõik on üheskoos. Mängime isegi tantsides txalapartat.

Võib-olla kõlab sõna „keskkond" kõige õigemalt, kui kirjeldame seda olukorda.

Muusikas on ju alati olnud visuaalne külg sees. Sellest hetkest peale, kui sa lavale astud, muutud ise visuaaliks. Kõik näevad sind. Kui sa suudad neile visuaalselt midagi pakkuda, aitab see kontserdile kaasa. Nagu valgustus, mis on samuti teatud laadi visuaal. See on kahtlemata vajalik ja aitab. Kui videoprojektsioonid ja pildid on eri moel abiks, on see kindlasti hea.

Puudutades korra veel erinevate maade omapärasid, tahtsin küsida baski muusika kohta. Kus on selle juured? Ma ei mõtle muusika juuri mingis teises *muusikas*, vaid pigem muusika juuri looduses. Nagu sa rääkisid mongoolia muusikast, mida mõjutavad stepid ja tuuled ja hobused.

Näiteks txalaparta on pärit maapiirkondadest. Mõned inimesed usuvad, et seda mängides meenutati hobuste jooksu. Teised ütlevad, et see oli omalaadi kommunikatsioonivahend mägedes elavate hõimude vahel. Me ei saa kindlalt öelda, et see on tõsi. Aga selge on, et baskid on olnud teistest kultuuridest väga omaette. Meie mäed on kultuuri ja keelt kõvasti kaitsnud. Teised kultuurid ei saanud liiga kergesti tulla ja meilt kõike ära võtta, nagu hispaania aladel on näiteks juhtunud ibeeria kultuuriga. Sellepärast on ka baski muusikariistad tänapäevani säilinud, mitte hääbunud. Baski keel on kõige vanem Euroopas, pärit indoeuroopa-eelsetest aegadest. Seda räägiti enne, kui tulid germaani ja romaani rahvad. Keelel on baski kultuuris tähtis roll. Aga nagu paljudes maailma paikades, jutustavad ka meil enamus rahvalaule armastusest ja loodusest. Kui mongoolia muusikal on loodusega väga vahetu seos, siis baski muusika kohta seda siiski nii kindlalt väita ei saa.

Kas sa kirjeldaksid lühidalt Baskimaa praegust poliitilist ja sotsiaalset situatsiooni?

Arvan, et elame praegu väga erilisel, ajaloolisel hetkel. Ka eelmisel sajandil oli selliseid hetki, näiteks siis, kui Franco Hispaanias kodusõda alustas ja seetõttu baski keel ära keelati ning üldse baske represseerima hakati. Siis pidi i valitsus eksiili minema. Franco ajal alustas ETA[2] vasturünnakuid. Kui Franco aeg läbi sai, võitles ETA Hispaania valitsuse vastu edasi, sest baskidele ei antud piisavalt õigusi. Iseseisvuslased said aru, et me ei saa kaitsta oma rahvast ja kultuuri. Sellepärast nad võitlust jätkasid.

Aga nüüd on asjad rahulikumad?

Jah. Me elame tegelikult kahes riigis. Neli provintsi asub Hispaanias ja kolm Prantsusmaal. Ma ei tunne, et oleksin prantslane või hispaanlane. Olen hispaania bask ainult seetõttu, et nii on määratud. Ise me otsustada ei saa. 1988. aastal kuulutati välja relvarahu, kuid alles viimastel aastatel on poliitilised vahendid tähtsamaks muutunud. Palju inimesi töötab üheskoos iseseisvuse nimel, ootame lähiajal muutusi. Viimasel ajal on neid juba palju olnud.

Rohkem vabadusi?

Mitte otseselt. Aga kuna me ei võitle enam relvadega, jääb rohkem aega poliitilise diskussiooni jaoks. Enne räägiti kogu aeg ETA-st. Hispaania valitsus pani baski ajalehti kinni, heitis inimesi poliitilistel põhjustel vanglasse. Oli palju piinamist ja ülekohut. Praegu on Baskimaal 800 poliitvangi. Kui maa oleks Saksamaa suurune, oleks vangide arv 20 000. Sest meid on ainult kolm miljonit inimest. Nüüd peavad Hispaania ja Prantsusmaa valitsused meelt muutma, enam ei saa repressioonidega jätkata. Praegune olukord on hoopis teine. Loodame, et läheb aina paremaks.

Kuidas on lood baski keelega?

Olukord Baskimaa eri osades on üsna erinev. Maa on jaotatud kolme administratiivse institutsiooni vahel. Baski autonoomse piirkonna ehk Baski valitsuse alla kuulub kolm provintsi — Bilbao, San Sebastián ja Vitoria. Lisaks on Navarra valitsus, mis haldab Navarra provintsi, mille pealinnaks on Pamplona. Kolm provintsi kuulub Prantsusmaa alla. Neil on teistsugune administratiivne staatus. Baski valitsusega provintsides on baski keel kosunud, seda õpetatakse koolis ja aina rohkem inimesi õpib seda. Aga prantsuse poolel pole baski keel ametlik ega tunnustatud. Selle õppimise eest tuleb maksta. Ja kõik koolieksamid tuleb ikkagi prantsuse keeles sooritada. Olukord on halb, sest kogu massimeedia on prantsuskeelne. Ka Navarras on valitsus meelestatud baski keele vastu.

Rääkides massimeediast, kas on olemas baskikeelne telekanal?

Jah, üks on. Üks ajaleht oli ka, aga Hispaania valitsus sulges selle[3]. Pärast pikki aastaid ootamist tehti lõpuks kohtuotsus, et sulgemiseks polnudki põhjust. Igatahes hakati pärast seda siiski uut ajalehte välja andma.

Meie jutu lõpetuseks tahaksin pöörduda jälle globaliseerumise juurde. Maailm liigub ohtlikul kursil. See peegeldub kliimamuutustes, ressursside kahanemises ja rahvastiku pidevas kasvus, samuti loodusliku mitmekesisuse hävimises. Seda saadavad muutused kultuuris. Hiljutised sündmused siin Põhja-Euroopas on lisanud õli tulle debattidele, kus vaieldakse natsionalismi ja üleilmastumise üle. Toimuvad tõsised kokkupõrked, esialgu mõttelaadide tasandil. Oled väga palju reisinud – kas oled rännakute käigus sattunud millelegi, mis võiks olla nende küsimuste lahenduseks? Või mis mõtted sul üldse on ülemaailmse kriisi kohta?

Mõtlen näiteks, et just reisimine on mitmekesisuse üks suuremaid ja hullemaid vaenlasi. Sest praegu on väga lihtne reisida. Lennud Taisse või ükskõik millisesse maailma otsa on imeodavad. Võtsin Tai lihtsalt näiteks, samuti võiksime rääkida Kariibi mere saartest ja nõnda edasi. Praegu ei reisita enam selleks, et mingi maa kultuuri või inimeste kohta teada saada. Reisitakse, sest kuskil on parem supelrand, soojem päike, või siis päike lihtsalt paistab rohkem ja ilm on hea. Sealjuures ei teki kohalike inimestega mingit tõsisemat kontakti. Taoline reisimisviis on minu jaoks väga kurb. Kuigi sa toetad niiviisi kohalikku majandust, tuleb ikkagi enamik kohalike raha suurkorporatsioonide käest. Aga tõesti, reisimine on palju muutnud. Ükskõik kuhu läheme, tahame ennast tunda nagu kodus, vaadata Liverpooli ja Tottenhami mängu, juua Guinnessi õlut. See on kultuuri ja põliskultuuri seisukohalt kõige halvem asi. Sõltub väga palju, kuidas reisida. Avatud meelega rännates suudad ka ise teisi valgustada. Siis kui tahad tõesti aru saada kultuuride erinevustest, mõista maailma ja eluviise. Seega on reisimiseks palju võimalusi. Kuid viimasel ajal ei näe ma eriti lahendusi. Suurkorporatsioonid teevad seda, mida tahavad. Oleme kahjuks möödas punktist, kus oleksime saanud tagasi pöörduda. Võime küll leida mõne paiga, kus saame elada alternatiivselt, aga ajaga muutub see aina keerulisemaks. Ma pole kuigi lootusrikas. Ehk ainus võimalus midagi muuta on tegeleda iseendaga, alustada väga lähedalt. Sellepärast et igaühes on palju vastuolusid, mis nõuavad lahendamist. Ja kõiki ümbritsevaid tuleks kohelda austusega. Võime ju rääkida mastaapsetest liikumistest, aga need ei paista vilja kandvat. Siiski tuleb aeg-ajalt häid uudiseid, näiteks Lõuna-Ameerikast, kus vasakpoolsed parteid on võitnud arvukalt valimisi ja ajavad nüüd teistmoodi poliitikat. Aga neilgi on väga raske saada suurkorporatsioonide vastu, kes reaalselt maailma valitsevad. Korporatsioonidel on globaliseerumist tingimata vaja, selle nimel on nad valmis tegema kõike, isegi tapma. Sel teemal on üks hea dokfilm, „Šokidoktriin"[4]. Mitmekesisus ei kao üksnes muusikast, see puudutab ka toitu, mida sööme, ja riideid, mida kanname, kombeid ja traditsioone. Võib-olla kunagi saan rääkida helgemaid sõnu, aga hetkel ma lootuskiiri ei näe. Siiski, kõige tähtsam on see, et igaüks võitleks oma unistuste, eesmärkide ja õiguste nimel. Võib märgata, et meie ühiskonnas inimesed seda ei tee.

Ollakse liiga passiivsed.

Jah. Meie, eurooplased, oleme palju aastaid elanud paremates tingimustes, kui need on teistes maailmajagudes, sest oleme võtnud sealt ressursse. Võimalik, et varsti asjad muutuvad. Lääne-Euroopa ja Ameerika Ühendriikide jõukas elustiil ei põhine sellel, et oleme kuidagi targemad või teeme paremaid asju. Siiani oleme neid hoopis teistelt ära võtnud.

Viljandi Pärimusmuusika Festivalil, 29.07.2011

[1] baski diatooniline akordion
[2] Euskadi Ta Askatasuna, baski rahvuslik-separatistlik organisatsioon
[3] Ainus läbinisti baskikeelne ajaleht Egunkaria suleti 2003. a, kohus jõudis 2010. a otsusele, et selleks polnud tegelikult alust. Sulgemisega samal aastal hakkas siiski ilmuma uus baskikeelne ajaleht Berria.
[4] „The Shock Doctrine", 2009

Lisaks Oreka TX-i kohta:
www.myspace.com/orekatx
www.nomadaktx.com/english/index.html

APPI!

Ootame abi seierkellade kogumisel näituse "Tartust ära" tarvis. Näitus avatakse 15. septembril 2011 Tartus Y-galeriis ja jääb avatuks kuni 30. oktoobrini. Kellad märgistatakse ja antakse omanikele tagasi näituse lõppedes.

Kella võib ise Y-galeriisse (Tartu, Küütri 2) kohale tuua K-P 12.00-18.00
või anda endast märku telefonil 5344 9983
või e-postil liisop@gmail.com.

KUNSTNIK KUI KURAATOR, KUI KRIITIK, KUI TEOREETIK, KUI...

Küsib **Kaisa Eiche**

Kaasaegse kunsti festival ART IST KUKU NU UT on kutsunud festivali avanädalaks septembrikuisesse Tartusse külla grupi asjalikke noori Bergenist ühisnimetaja Ytter (norra keeles „edasi") all, kes modereerivad Tartu Kõrgema Kunstikooli galeriis Noorus seminare kunstnike ja kuraatorite koostööst ning kuraatorite rollist kunstiväljal üldisemalt. Fookusesse on tõstetud just vabakutselise kuraatori ja kunstniku positsioon ühiskonnas, valdkonnasiseses hierarhiamudelis ning suhetes teineteisega. Palusin Müürilehe vahendusel seminari ennetavalt Ytteri tüdrukutel endil teemasse selgust tuua.

(Intervjuu ja seminar viiakse läbi inglise keeles.)

Ytter is an artist group consisting of four artists living and working in Bergen, the second largest city in Norway. We started up in 2008 while we were Master students at the Art Academy, first and foremost as a blog (www.ytter.no) where we wrote, documented and discussed the local contemporary art field. Our motivation for starting up Ytter was being tired of art theorists defining the space of contemporary art and discourse. As working artists we wanted to communicate our experiences and thoughts from a subjective point of view — the knowledge that our profession generates for ourselves through a direct connection with the field. At the time we started up we wished to focus on what was happening in Bergen and places in close proximity to the area — as well as in a contextual way publishing peripheral features like artists nobody had written about yet. We also write from other places we visit, and about the work of established artists.

Kaisa Eiche: Can you describe the local contemporary art field in Bergen? What is it focused on?

Ytter: The local art scene in Bergen is very active and vibrant at the moment. This is the result of a conscious policy where the city council has been listening to artists' needs in order to be able to live and work in the city. It means that quite a few local grants are available for the development and production of contemporary art projects. Bergen is also blessed with an art college that influences the art environment a great deal, and supplies the city with new artists every year. During the last few years a majority of those graduates from the art college in Bergen stay in favour of moving to Oslo or Berlin. During the last two-three years there has been a surge in artist-run initiatives, such as exhibition spaces and working places with various production facilities.

You said you were tired of how the art theorists defined the field and then you started Ytter. Just to give the readers some examples of what exactly causes the act of protest? What were you tired of?

Not so much an act of protest but more an act of being included as artists in the rhetoric around art production, criticism, theory and observation. We were tired of the academic and static language being used and wanted to open up for a space where our subjective experiences would be valid as academic knowledge as well. Another important aspect of the motivation for starting up Ytter was that most of the discussions about what was going on in the art world in Norway were about what was going on in Oslo, and we wanted to change that.

Ytter's activity quickly started to expand in many directions. In various forms we have initiated exhibitions, produced publications, happenings. Our collaborative practice is conceived spontaneously and triggered by everyday situations in art and life. The conversations and discussions between us are a very important part of the work, shaping and developing it. Ytter does not like to have any rules of organization or planned goals. It grows organically, alongside our individual practices outside the group. Our common platform is that we disagree about many things, talk a lot and give each other the opportunity to think larger than just ourselves.

Our curatorial projects are often our own work and curated by ourselves. We like to envisage the unwritten rules of the contemporary art field; for example artists being selected for exhibitions or not. The value of being selected is not so high in the art hierarchy. But having to have to select the structures of the art field one becomes visible.

Could you describe how the collaboration with ART IST KUKU NU UT started?

The collaboration with the curators of ART IST KUKU NU UT was born during a great night out on the Easter holiday 2011 in Bergen, when Rael Artel was visiting Ytter's studio. Our common respect for the value of conversation created the framework for our participation in ART IST KUKU NU UT with Ytter in Tartu; being the host of a series of conversations about roles within artistic and curatorial practice and the relations between those conversations. And not to forget the Grand Finale – hosting and scrambling the eggs for a hangover breakfast when the festival is coming to an end (September 17th!).

We would like to look at how the art field today enables the changing of roles; the artist as curator, curator as artist, artist-run initiatives outside the established arenas and how the independent curator can move between institutional structures. Is it a shift of power that has happened very quickly in recent years, and is it important to talk about it? What have these changes done to the field and what are the benefits? How do artists and curators define this shift? It's also interesting to see the expanded practice of collaborating in this light. Together with the curators of ART IST KUKU NU UT we have invited a selection of artists and curators from the Nordic and Baltic countries to get together and share experiences and thoughts about these issues.

I think it is very important to talk about it. Let's make it loud and clear then. How does the power reveal itself in the hierarchy?

The policymakers have lot of power over the status contemporary art and culture have in society. The trend we notice, unfortunately, is that art is becoming more and more a political tool to make the economy grow. The consequence is that art production in all its forms is being pushed into „easy" and „understandable" theoretical ideas and concepts, where ideally it should be an autonomous space for more diversity. What we do in Ytter is that we turn around the roles that are usually isolated within themselves, we do not work only as practicing visual artists, but comment, curate and publish as well. This is something that we have been criticized for, directly and indirectly. Some people within the art field seem to be very protective of traditional roles. It can also be problematic when we apply for funding because our activity doesn't tick the box in the „correct" way.

The small initiative groups aren't usually long-lasting in Estonia. Mostly because of the lack of available resources: time, money and manpower (physical and intellectual). Is it different in Bergen? Any changes? Any benefits?

To a certain point there are opportunities for small initiative groups in Bergen and Norway in general because of certain funding possibilities. But mostly the small initiative groups run on idealism and are funded by the artists themselves and their work besides art production, in sectors like healthcare and service. The initiative does not necessarily last either, but can be influential for a while. But a change in the matters like who gets funding and for what has been seen. The Norwegian Arts Council started for example last year to give money to artist-run spaces. It will be interesting to see if this will last — because at the same time the situation is precarious as it depends very much of who is in charge of the money sack. In this way time, money and physical/intellectual manpower is inter-connected to a certain extent.

Ülevalt alla: Julie Lilleien Porter, Vilde Andrea Brun, Anngjerd Rustand, Anne Marthe Dyvi Fotod: Ytter

Rohkem infot Ytteri ja kogu festivali kohta: www.artistkukunuut.org.

HOBILABOR

Kindlasti on tulnud ette juhuseid, kui unustame oma toataimi kasta. Ehitame seadeldise, mis taime kuivamisest lambiga märku annab.

3. septembril ehitame täpselt samasugust vidinat ka Uue Maailma festivalil. Lisaks saab ka isetegemise komplekti kohapealt endale soetada.Tule kindlasti töötuppa kui tahad jootmise ja elektroonikaga tutvust teha.

MIDA VAJA LÄHEB?

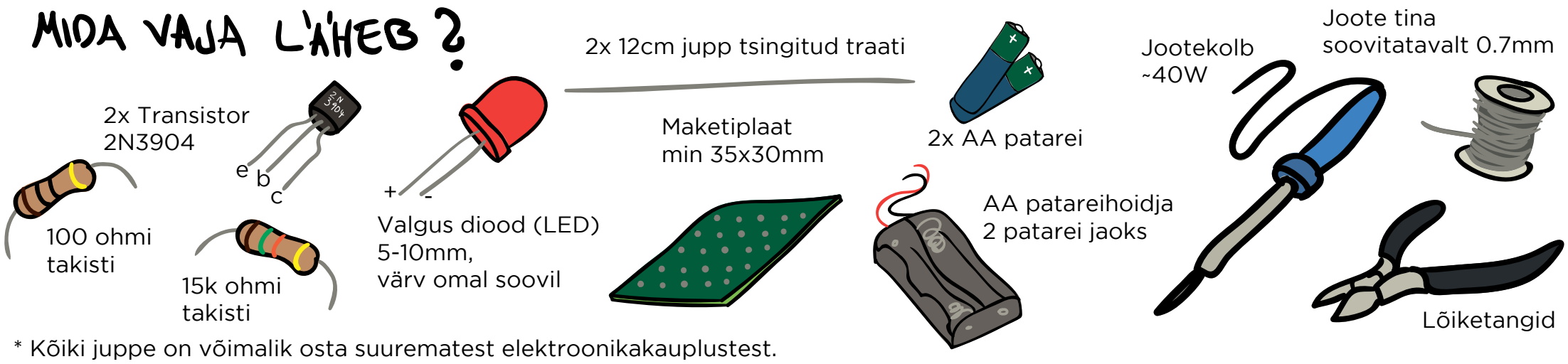

* Kõiki juppe on võimalik osta suurematest elektroonikakauplustest.

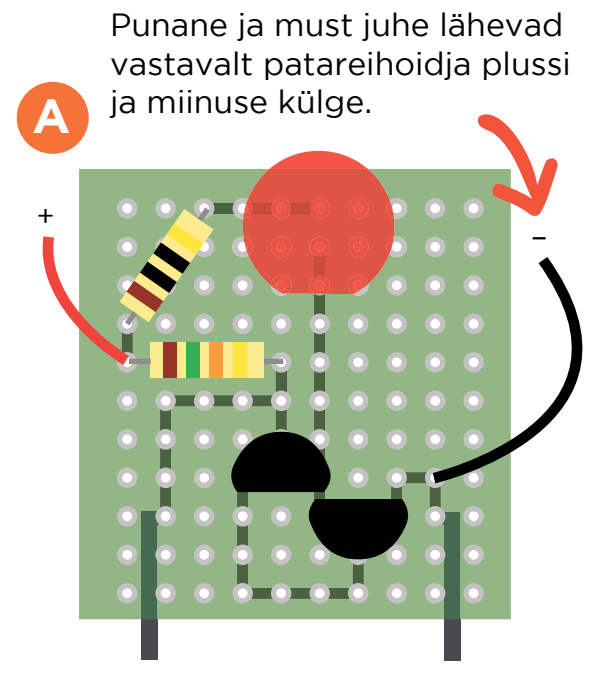

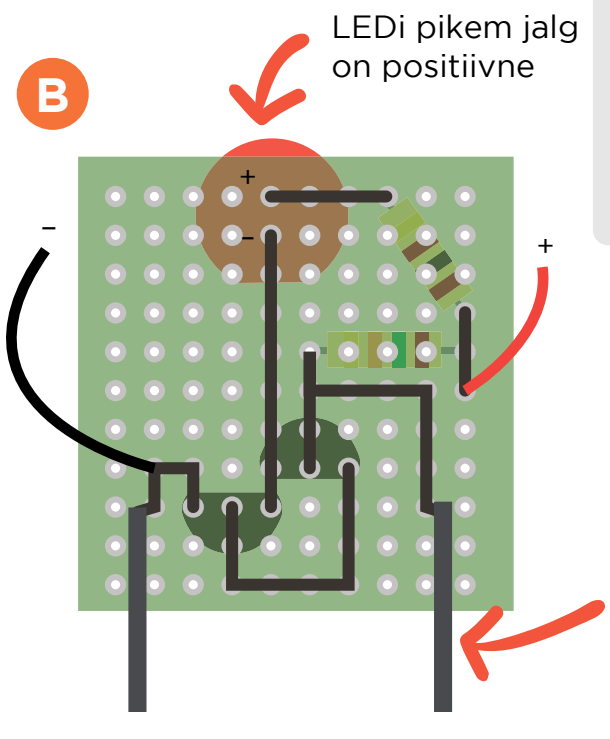

1. Paiguta komponendid maketiplaadile nagu on näidatud joonisel A. Painuta komponentide jalad nii, et nad läbi maketiplaadi aukude saaks lükata. Kindlasti jälgi, et LED ja transistorid oleksid õiget pidi, muidu skeem ei tööta.
2. Nüüd on sul vaja tina ja jootekolbi, et luua ühendused komponentide vahel joonise B järgi. Jooda kinni ja lõika pikemad jalad ära. Jälgi joonist et kõik vajalikud ühendused saaksid tehtud.
3. Ühenda patareihoidja ning jooda külge tsingitud traatvardad. Vardad võid joota otse makettplaadile kui tahad, et seadeldis poti sees oleks või juhtmetega eraldatult, et poti sees oleksid ainult vardad (nagu parempoolsel joonisel). Lamp peaks põlema ainult siis, kui muld on kuiv või varraste vahel ei saa ühendust tekkida.

Vaata ka: **www.hobilabor.ee**

(Skeemidel on näidatud maketiplaadi ühte ja teist poolt)

Vardad võid joota otse plaadile või juhtmete abil plaadist eraldi.

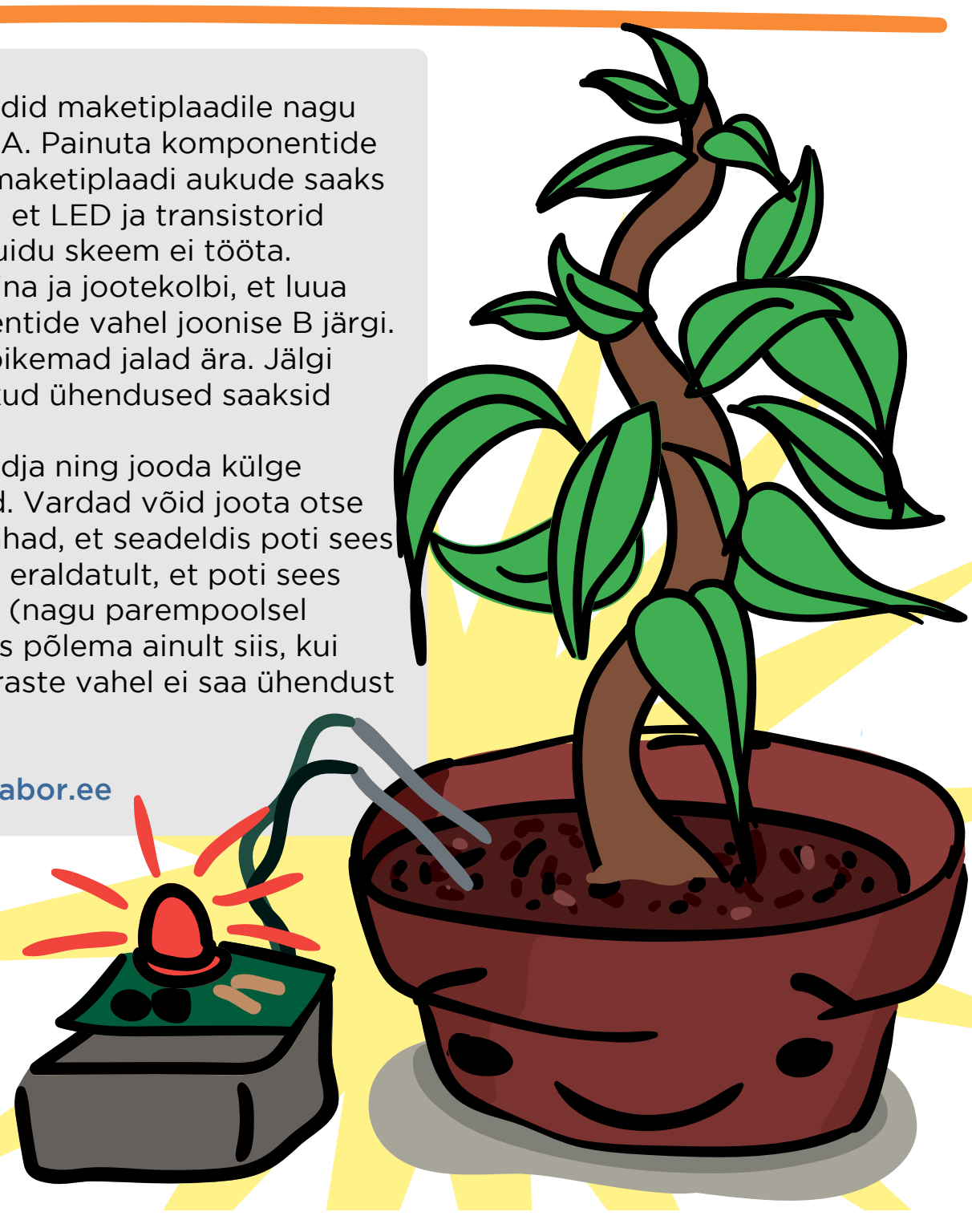

HOBILABOR

Küsib **Gregor Taul**

Hobilabor on EKA graafilise disaini osakonna lõpetanud Toomas Savi ja Rene Rebase ellukutsutud meisterdajate ja isetegijate kommuun, mis ühendab inimesi, kellele meeldib nii asju kui ka ideid lahti häkkida, et neid hiljem uuel ja tavapäratul viisil kokku klappida. Hetkel toimib Hobilabor peamiselt võrgupõhiselt — blogisse aadressil www.hobilabor.ee postitatakse teemakohaseid artikleid, uudiseid, õpetusi ning videoid. Blogi eesmärgiks on kokku tuua inimesed, kelle huvile toetudes võiks Hobilabor endale tulevikus püsivad tööruumid muretseda. Kuniks Hobilaboril veel ruume pole, tegutsetakse töötubadepõhiselt. Seega, kui kellelgi on huvi koos grupi inimestega midagi intensiivselt putitada, siis võtke Hobilaboriga kindlasti ühendust.

Hobilaboriga vestles Gregor Taul. Mahutamaks Müürilehte võimalikult suure osa meie vestlusest, otsustasin kohandada Toomase ja Rene vastused ühe autori vastuseks, kelleks on Hobilabor.

Gregor: Kust sai Hobilabor alguse?

Hobilabor: Tegemist on meie ühise koolilõputööga, millega alustasime poolteist aastat tagasi. Leidsime, et ka Eestisse oleks vaja *hackerspace*'i — kommuuni, mis toob kokku inimesed, kellele meeldib leiutada, meisterdada ja häkkida. Selline on ka *hackerspace*'ide töömudel üle maailma, et kommuunil on ruumid koos vajaliku elektroonika, tööriistade ja kogemustega inimestega. Tähtis on kaasamõtlemine, aitamine. Sellise tegevuse läbivaks ideeks on see, et inimesed taaskasutavad koduelektroonikat, mänguasju, katkiseid muusikariistasid, et neil on lõbus, ent nad tegelevad samaaegselt ka loominguga. Väljund ise ei olegi vahest nii oluline kui tööprotsess ise, häkkimine. Häkkimine selles tähenduses, et kui sul on idee teha vanast raadiost MP3-mängija, siis lähed sa *hackerspace*'i, kus vajalike teadmistega inimesed aitavad sul raadio lahti häkkida, et sellest siis MP3-mängija luua.

Kust pärinevad esimesed *hackerspace*'id?

Häkkimine sai alguse 80ndate alguses, esimesed *hackerspace*'id tekkisid 90ndate alguses Saksamaal. Need asusid mahajäetud tehastes ja pommivarjendites. Liikumine aktiviseerus siis, kui saabusid esimesed arvutid. *Hackerspace*'ide algne eesmärk polnud üldse kurja teha, negatiivne varjund on sõnale *hacker* hiljem juurde poogitud. Algselt oli mõte selles, et *hacker* võtab koost lahti mõne masina, meisterdab selle ümber ja annab objektile seeläbi täiesti uue tähenduse.

Eesti keeles on sõnal häkker parajalt kriminaalne kõla ja tavatähenduses peetakse häkkerit kellekski, kes tegutseb küberruumis. Kuidas jõudsite nimeni Hobilabor?

Algul oli projekti koodnimeks Hackerspace Tallinn, kuid just selle kriminaalse kõla tõttu otsustasime leida midagi pehmemat ja laiemale seltskonnale sobivamat. Kui siis Hobilaboriga alustasime, tahtsime kohe kõike korraga, et oleksid ruumid, tööriistad... Vaatasime, et läheb siiski vähe paljuks, ja otsustasime, et algul tuleb välja uurida, kas on üldse inimesi ja huvi. Ruumid peavad ju ära elama. Me ei tahaks ainult toetustest elada. Seepärast alustasime veebiga, et las idee kogub mõnda aega tuure. Praegu teeme töötubasid, kui läheb hästi, siis saab varsti mõelda ka ruumidele.

Mulle teie seisukoht toetuste suhtes meeldib. Uusi maailmalahendusi otsiv labor ei tohiks elatuda kulka abipakikestest. USAs toimib kunstimaailm pea täielikult eraettevõtlusele toetudes.

Jah, aga see on sellepärast, et USAs on ettevõtted palju suuremad ka. Oleme meiegi mõelnud koostööle firmadega, et mõtleksime neile välja uusi tooteid. Ka ülikoolidega tahaks koostööd teha. Selles mõttes oleme Hobilaboris ühel meelel, et haridus ja õpetamine, inimeste silmaringi laiendamine on väljund, mille suunas Hobilaborit veame. Eestis on piisavalt erinevate valdkondade inimesi, kelle koostöö tulemusel sünniks palju uusi ideid, kuid kahjuks need inimesed omavahel ei lävi. Tahame need inimesed kokku viia. Üldjuhul jääb suhtlus viitsimise taha ja eks see on lisatöö ka. Samas on näiteid ka tulemuslikust koostööst — mõned aastad tagasi valmistasid EKA tootedisaini tudengid koos ITK (Infotehnoloogia Kolledž) tudengitega ühistes töötubades valgusele reageerivaid kardinaid, nägemis- ning kuulmispuudega inimestele mõeldud abivahendeid. Tänaseks päevaks on EKA oma tootedisaini magistriõppega sootuks TTÜ alla kolinud.

Kujutan ette, et TTÜs võiks huvilisi oma sadakond kindlasti olla?

No iseenesest võiksid kõik TTÜ tudengid Hobilabori huvilised olla, aga eks see sõltub iga inimese huvidest ja hobidest. Hobilabori huvilised pole tingimata inseneritudengid, vaid pigem tavalised inimesed, kes tahavad mängida ja meisterdada. Hobilabor võikski selline olla, et on meisterdamishuvilised pluss üksikud tüübid, kes teavad, kuidas üht või teist asja teha. Need meistrid on näiteks inimesed, kes on väsinud eluaegsest programmeerimisest ja tahavad nüüd midagi huvitavat ja lahedat teha. Eks motiive on erinevaid.

Küsin bravuurikalt, et milline võiks olla Hobilabor 5 aasta pärast?

Toimiv kommuun ruumide ja varustusega ning ka kogemustega koht, kuhu kõik saavad tulla ja enda projekte ellu viia. Kõik oskajad ja tahtjad saaksid seal ka töötubasid korraldada. See on alternatiivse hariduse üksus, et kui keegi tahab midagi ehitada, siis ta tuleb ja üürib töölaua, mille juurde käivad tööriistad. See on mudel, mis mujal maailmas toimib ja võiks ka siin toimida.

Kuidas on sarnaste ettevõtmistega naabermaades? Eeldan, et Skandinaavias on palju selliseid.

Ei, üldse mitte. Soomes oli eelmisel aastal ainult üks täpike, nüüd kolm, kui vaadata *hackerspace*'ide maailmakaarti (www.hackerspaces.org). Kui me seda kaarti poolteist aastat tagasi esimest korda vaatasime ning nägime, et Saksamaa kubiseb *hackerspace*'idest, aga et sealt ida poole jäi vaid tühjus, tundus veel eriti hea mõte selle tühjuse keskele enda täpp asetada.

Sellel kaardil on sadu kui mitte tuhandeid *hackerspace*'e, kui paljud te neist läbi olete vaadanud?

Alguses käisime läbi väga paljude veebilehed, nüüd jälgime väheseid ja peamiselt suuremaid ja popimaid: NYC Resistor (www.nycresistor.com), Noisebridge (www.noisebridge.net) ja kogu seda MAKE-liikumist Ameerika Ühendriikides (www.makezine.com). Eks nemad teevad ka kõige rohkem, blogivad palju ja karjuvad internetis kõige valjemini.

Kujutan ette, et nad postitavad palju videoid, mis on mõeldud n-ö *open source*'ina?

Neil on iga päev mitmeid üritusi. Kui vaadata nende päevakavasid, siis hommikul on näiteks häkkimine, õhtul kokatund, siis gerilja-aiandus. Teadmised kui vabavara on *hackerspace*'ide puhul kindlasti see, mille peale mängitakse. Milleks osta kallilt, kui saab odavamalt ise teha? Nii valmis näiteks MakerBoti (www.makerbot.com) ja NYC Resistori koostöös 3D-printer, mille saab kätte 700 € eest, samas kui tööstuslikult toodetud 3D-printereid müüakse hinnaga 10 000 €. Tänu sellele on võistlus odavate 3D-printerite tootmiseks alanud.

Kas *hackerspace*'id dubleerivad kedagi või midagi? Pean silmas seda, et kui *hackerspace*'id on kompaktsemad ja toimivad kui mõned muud nähtused, siis võiks ju viimased ära kaotada? Tööõpetustunnid äkki?

Teatud mõttes on sul õigus, kuigi sellist missiooni meil muidugi ei ole. Meie sooviks on pakkuda läbi töötubade korraldamise õpetajatele ideid, avardada silmaringi ja näidata, mida mujal maailmas praegu tehakse. Seeläbi saavad õpetajad inspireerida ka õpilasi uutele avastustele. Hea näide õpetajate initsiatiivist pärineb Võrust, kuhu meid kutsuti mõni aeg tagasi õpetajatele Arduinot (www.arduino.cc) tutvustama. Iseenesest olid need võrdlemisi lihtsad projektid, mida me näitasime, kuid kui niiviisi koolis tegelema hakata, võib sellest juba lähiajal igasuguseid hulle ideid sündida. Kahjuks paljud õpetajad ei tule selle peale, et selliseid tunde anda, nii et siinkohal tuleme kõigile meeleldi appi. Võib-olla oleks aeg ka õppekavasid muuta — kaua sa seda puuklotsi ikka nühid? Tööõpetustundide nagu ka teiste tundide probleem on selles, et ei kasutata ära õpilaste potentsiaali. Esimesed 2-3 aastat võiks tööõpetustundides tõepoolest klotse lihvida, hiljem võiks midagi keerulisemat välja mõelda.

Kas võiks öelda, et meil on tööõpetustundidele agraarühiskonna rahvusromantiline lähenemine? Ma tegin koolis tööõpetustunnis sootuks tuhatoose, veinikorgitsere, õllepudeliavajaid.

Mida peaks ka tegelikult tegema, aga mingi piirini. Praegu keskkoolis tööõpetust ei ole, kuigi võiks uurida tehnikat või õppida infotehnoloogiat. Praegu õpetatakse arvutitundides liigagi elementaarseid teadmisi, Wordi ja Excelit, aga võiksime jõuda selleni, et lapsed oleksid arvutitundides huvitatud ka uute asjade leiutamisest. Kindlasti on ka õpetajaid, kes selles suunas juba mõtlevad ja tegutsevad.

Siit edasi minnes – mõne aasta pärast on teil loodetavasti oma ruumid ja inimesed teavad Hobilaborit kui kohalikku *hackerspace*'i. Sellega seoses tekib teil hariduslik ja eetiline kohustus astuda ette teemakohaste küsimuste korral, seda näiteks artiklite näol ajakirjanduses. Olete valmis?

Jah, selleks meil ongi blogi (www.hobilabor.ee). Hirmsasti tahaks sinna omi artikleid postitada, et oleksid eestikeelsed ja siinmail kirjutatud, ning eks selliseid artikleid tekib viimasel ajal vaikselt juurde ka. Näiteks kirjutasime Arvutimaailma ja oma blogisse artikli sellest, mis on Arduino. Tänu sellele läksime ka tegelikult Võrru. Kui avasime oma Facebooki-lehe, siis esimesed postitused olid viited hariduse kohta käivatest artiklitest mujal maailmas.

Kas Eestis on sellekohaseid blogisid? Kuidas on erialase kirjandusega?

ELFA foorumis (www.elfafoorum.ee) esineb meile sarnaseid postitusi. Rada7-s on pilliparandajate teema. Üldiselt tegeletakse foorumites helitehnika või autodega. See-eest on meil palju käsitööblogisid. Sarnane olukord valitseb ka raamatupoodides, mille hobiriiulid on 95% ulatuses täidetud kudumis-, puutöö-, origami- ja kokandusraamatutega. Ära on kadunud tehnoloogiaalased käsiraamatud. Head näited sellisest kirjandusest pärinevad nii kaugelt nagu 1988. ja 1993. aastast, kui eesti keeles ilmusid Kay Richardsi ja Ted Johnstoni hästi illustreeritud ehitamis-, meisterdamis- ja eksperimenteerimisvihikud, nagu „Looduse saladused", „Õhk ja vesi", „Energia saladused" ning „Trikid ja mängud". Nendes on väga ilusti ära seletatud, mis katsetes toimub.

Tuleme lõpuks alguse juurde tagasi. Millega tegelevad häkkijad?

See on meil tõesti häda, et pole veel osanud ingliskeelseid väljendeid ümber nimetada, et kõigile oleks arusaadavad emakeelsed vasted. Aga mida meie silmas peame häkkimise all — inglise keeles on sõna *repurpose* — millelegi uue rakenduse leidmine. Olemasoleva lahtitegemine, arusaamine, kuidas see töötab, selle kaudu uue rakenduse leidmine. Hea näide sellisest tegevusest on *circuit bending*: on olemas lasteklaver, võtad selle lahti, uurid sisemust, sorgid natuke juhtmetega ja siis tekitad uusi helisid. *Circuit bendingu* gurud ütlevad selle kohta romantiliselt, et nii lased sa pillist vabaks helid, mida ei olnud sellele pillile kunagi ette nähtud. Sama ideed saab rakendada ka mujal. Näiteks ehitades ümber mõne katkise eseme. Võib juhtuda, et see täidab oma algset eesmärki paremini või kui veab, siis tekib sellele täiesti uus rakendus.

Etümoloogiasõnastik ütleb, et *hacker* pärineb saksa sõnast *hacken*, mis esineb ka eesti keeles hakkimise näol. Teie olete ka suurepärased hakkijad ja hakkajad. Palju edu!

Foto: Nele Aunap

Foto: Kaspar Kannelmäe

ALLKIRJAGA TEATER

Mõned küsimused tänavuse Draama festivali kuraatorile Priit Rauale

Küsis **Katrin Maimik**

Millistel põhimõtetel valisid välja kaheksa põhiprogrammi lavastust?

Paljuski kõhutunde järgi. Ütlen ausalt, et ma ei käinud kõiki sellel perioodil esietendunud lavastusi vaatamas. Ma üritasin suhtuda või suhtusingi võrdselt nii suure teatri suure lava loosse, kus on megadekoratsioonid ja mega palju näitlejaid, kui ka kuskil keldris üksi pusivasse poissi. Teater on selles mõttes mõlema jaoks teater. Ja hea oli, et sai loomenõukogu soovitusi ja arvamusi kuulata. Kuigi ma tegin ka alguses üsna selgeks, mida ma otsin ja mida mitte. Minu jaoks ei ole kunagi nii, et ma vaatan ühe lavastuse ära ja pärast ütlen, et see on nüüd programmis. Ma pean vaatama mitmeid asju, enne kui tervik tekib, mille põhjal siis ka valikud teen. Selle festivali puhul oli pöördepunktiks Andres Noormetsa lavastus „Tuulte pöörises". Kui ma selle olin ära näinud, siis hakkasin ette kujutama, milline võiks kogu festivali põhiprogramm välja näha. Mis ei tähenda üldse, et „Tuulte pöörises" oleks võrreldes teiste väljavalitutega nüüd kuidagi rohkem esile tõstetud.„Tuulte pöörises" on Noormets suutnud selle jumal-teab-millal kirjutatud ja jumal-teab-mis-süsteemis kirjutatud näidendi teha niisuguseks, et see kõnetab ka praegu. Lähed etenduselt koju, teed ajalehe lahti ja pooled uudised räägivad samas asjast, millest Noormetsa „Tuulte pöörises". Kuigi mulle üldjuhul ei meeldi kunagi, kui öeldakse, et Shakespeare kirjutas oma lood omas ajas, aga ta kõnetab oma publikut ka praegu. Aga kust me teame, et Siim Nurkliku tekst, mida ta kirjutab praegu, ei kõneta inimest 400 aasta pärast? Kust me seda teame? Kes meist võtab selle õiguse niimoodi öelda? Me peame sellesse natuke avatumalt suhtuma.

Ja kõigi kaheksa lavastuse väljavalimise järel nimetasid selle „allkirjaga teatriks"?

Jah. Need lavastused on niisugune teater, kus kõik selle lavastusega seotud inimesed on allkirja alla pannud. Keegi ei ole teinud tööd töö pärast, vaid kõik on andnud osa endast, et lavastus sünniks. Ainuüksi lavastaja ei oleks saanud nii palju ära teha. Nende meistriteoste sünniks on olnud vaja kogu trupi panust.

Alates 2010. aastast on Draama festival kuraatorifestival. 2011. aasta festivali kuraatoriks on Kanuti Gildi Saali ja festivali Baltoscandal kunstiline juht Priit Raud.

VABA TAHTE KÄIMALÜ

Vabatahtlikud on ilmselt enamike väiksemate ja suuremate festivalide asendamatuks toeks. Nii ka Draamafestivali puhul. Müürileht uurib, miks ja kuidas on nad festivaliga seotud.

Rando Kruus

Draamafestivali vabatahtlik

Millal Draamafestivalil vabatahtlikuna alustasid?

Esimest korda oli see aastal 2008. Sain piltniku koha Lauri Kulpsoo soovitusel, täpselt ametliku festivali algusajaks.

Mis sinu ülesanneteks on olnud?

Kuigi kaelakaart märgistab fotograafiks, olen ma siiski teinud samaaegselt ka kõike muud, mis on vabatahtlikele omane. Tassinud tünne, ajanud taga teise ringi diivaneid-toole ja need ka punaseks võõbanud (ja muidugi — kes suudaks unustada neid rasvaseid liimikihte). Klõpsutanud kokku planke, mis lähevad ülevärvimisele ja siis linna peale laiali tassimisele. Logode piserdamine, plakatite laiali vedamine, jooksmine, jokutamine, lavade ilgelt kiire kokkupanemine ja jälle jooksmine. Ja siis ma jõudumööda üritan kogu asjast paar pilti teha, näidata, kui suur vastutus lasub lihtsate „vabatahtlike" õlul. Siuke *behind the scenes* moment.

Miks seda siiamaani teed?

Igal aastal on olnud esiteks ägedaid kaasvõitlejaid. Ja muidugi saab kätt mustaks tehes nautida ka mõnda etendust, mida naljalt ei juhtu nii muuseas kuskil mujal olustikus vaatama. Saab kultuuri! Ja saab tunda ennast hästi, et on panustatud festivali sujuvamasse liikumisse.

Mida Draama sulle andnud on?

Ühe pusa, ühe t-särgi (pikkade käistega), kaelakaardi, paar tasuta piletit, kaks einet päevas, natukene õlut ja natukene rohkem limonaadi. Ja kindlasti nautimise, ilma vabatahtliku tööta ma vast ei hindaks seda üritust niivõrd hästi. Eks see ole see vana eestlase DNA-sse kodeeritu, et ei ole lõbu ilma tööta!

Küsis Keiu Virro

Marika Goldman

Draamafestivali tegevjuht

Mis aastast oled Sina festivaliga seotud, millised olid Sinu toonased ülesanded ja mis on see, mis Sind jätkuvalt festivali juures hoiab?

Olin esmakordselt festivalil 2008. aastal usin vabatahtlik. Tookord oli Mati Undile pühendatud festival, nii pärinevad selle festivali eredamad mälestused Pärmivabrikust, kus korrastasime maja festivali näitusehooneks ning töö lõppes koidikul. Järgmisel aastal sooritasin festivalil oma kultuurikorralduse praktikat ning olin rahvusvahelise žürii saatja, koos nendega vaatasin festivalil ära ligi 17 etendust, see on senini mu kõige intensiivsem teatrimaraton. Järgmisel festivalil korraldasin väliskülalistele põhiprogrammi lavastuste arutelusid ja sel aastal olen tegevjuht. Mis mind festivali juures hoiab? Eks ikka armastus teatri vastu, kultuurikorraldamise kihk ja väga toredad meeskonnakaaslased. Festivali teha on väga mõnus, sest mind ümbritsevad targad ja toredad inimesed.

Oma esimese Draama kogemuse said just festivali vabatahtlikuna, nüüd tegutsed tegevjuhina. Kuidas oled selle aja jooksul muutunud, ehk mida on festival Sulle andnud, mida Sina festivalile?

Festival on mulle andnud palju: kogemusi, emotsioone ja häid sõpru. Sel aastal tasub eraldi märkimist ka suurenenud töökoormus. Ma loodan, et olen ise pakkunud samuti vastutasuks häid emotsioone ja oma panust festivali õnnestumisse.

Milline tuleb Draama 2011? Kas korraldamisega kaasnev vastutus lubab ka endal festivali nautida?

Draama 2011 tuleb kahtlemata põnev! Juba põhiprogrammi suunitlus on veidi avangardsem ja selle võrra veelgi põnevam, lisaks on kõrvalprogrammiks Homne teater, mis toob Tartusse tulevased teatritegelased. Eriti tore on see, et tantsuetendused on koondanud ennast eraldi programmi esmaspäeval ning ühe pileti eest saab näha kolme tantsuetendust. Lisaks on muutunud festivali klubi asupaik — oleme nüüd Vilde lokaali teisel korrusel, kus saab tantsida, muljetada ja mõnusalt aega veeta. Ja suurtele teatrihuvilistele on sel festivalil tavalisest enam ingliskeelseid arutelusid. Programmi tasub igal juhul uurida.

Festivali naudin igal juhul, seda nii koosolekul, festivali klubis kui üldises festivalimelus. Kahjuks kardan, et teatrisse siiski väga aega pole minna.

Küsis Mariliis Vaks

Draama põhiprogrammi **ALLKIRJAGA TEATER** lavastused:

Homayun Ghanizadeh „**Antigone**" (MTÜ R.A.A.A.M)
Juhan Ulfsak „**Idioodid**" (Von Krahli Teater)
Lauri Lagle „**Kas ma olen nüüd elus**" (Eesti Draamateater)
Anu Lamp „**Keskööpäike**" (Tallinna Linnateater)
ZUGA Ühendatud Tantsijad „**Kohe näha, et vanad sõbrad**" (Kanuti Gildi SAAL)
Urmas Vadi „**Peeter Volkonski viimane suudlus**" (Tartu Uus Teater)
Andres Noormets „**Tuulte pöörises**" (Rakvere Teater)
Ingomar Vihmar „**Õitseng**" (Eesti Draamateater)

HOMNE TEATER

„Homne teater" koondab Draama 2011 kõrvalprogrammi Eestis pakutava mitmekülgse teatriõppe abiga nende noorte tegijate esimesed sammud, kes koos oma eelkäijatega hakkavad andma võimu ja vaimu nn „ülehomse" teatri tegijatele. Koostöös EMTA Lavakunstikooli, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia, Eesti Kunstiakadeemia stsenograafiaosakonna, Eesti Teatri Agentuuri ning Drakadeemiaga jõuab festivalipublikuni:

Draama kõrvalprogrammi **HOMNE TEATER** lavastused:

Sander Pukk „**Biloxi blues**" (EMTA Lavakunstikool)
Juhan Ulfsak „**Idioodid**" (Von Krahli Teater ja TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia)
Mart Koldits „**Ihade osakond**" (EKA stsenograafiaosakond)
Kertu Moppel „**Kunstveri ja -pisarad**" (Rakvere Teatri noor kaardivägi)
Henri Hütt „**The Reader**" (TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia)
Liis Ilula „**Valdner**" (TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia)
Eesti Teatri Agentuuri 2011. aasta näidendivõistluse laureaatide väljakuulutamine
Drakadeemia I lugemine, Mari-Liis Mägi „**Need, kel pole trakse**" (loevad TÜVKA tudengid)

UKKAV JÕUD

Kadri Kasterpalu
Draamafestivali programmijuht

Eesti Teatri Festival on esmakordselt 1996. aastal toimunud ülevaatefestivalist tõeliseks teatripeoks arenenud Eesti suurim teatrisündmus. Mis aastast oled Sina festivaliga seotud, millised olid Sinu toonased ülesanded ja mis on see, mis Sind jätkuvalt festivali juures hoiab?

Mina olen festivali juures aastast 2003. Siis oli minu tööks olla rahvusvahelise žürii saatja. Festivali tegemine on ikka miski, mida ma igal aastal väga ootan. See festivalinädal on nagu üks pikk päev, mille jooksul juhtub nii mõndagi. Kui see festival kätte jõuab ja sa käid ringi ja näed, et kõik, mida pikalt mõeldud, räägitud ja planeeritud on, ongi päriselt kohal, toimub ja seejuures õnnestunult, siis seda tunnet on raske kirjeldada. Ilmselt mõistavad seda minuga sarnaselt ainult need, kellega koos mul on rõõm ja au seda festivali teha. Need inimesed ja nendega koos töötamise võlu on igal aastal veidi erinev, kuid alati energiat andev.

Oma esimese Draama kogemuse said just festivali vabatahtlikuna, programmijuhina. Kuidas oled selle aja jooksul muutunud, ehk mida on festival Sulle andnud, mida Sina festivalile?

Neid kogemusi, mida pikaajaline festivalikorraldamine mulle andnud on, on väga palju ja väga erinevaid. Kuna periood, millest me räägime, on ikkagi kaheksa aastat, siis selle aja jooksul kasvab ja areneb inimene nii või teisiti. Kindlasti on festivali korraldamine andnud juurde julgust, iseseisvust, otsustuskindlust ja oskust näha ühe asja puhul nii suurt kui ka väikest pilti. Ma arvan, et kõik, kes festivali kunagi korraldanud on, on jätnud endast maha mingisuguse kogemusliku või tunnetusliku jälje, mis ühel või teisel moel seda festivali kujundanud on. Võib-olla selle kohta, mis jälg minust on jäänud, peaks küsima hoopis kelleltki teiselt.

Milline tuleb Draama 2011? Kas korraldamisega kaasnev vastutus lubab ka endal festivali nautida?

Draama 2011 tuleb põhjalik ja läbimõeldud ning sellele annab näo festivali selleaastane kuraator Priit Raud. Priidu tehtud valikus on palju värskelt kooli lõpetanud või veel õppivate tulevaste näitlejatega tehtud töid. Seetõttu vilksatab festivalil ka Eesti homse teatri nägu. Kuigi korraldajatel on alates kogu protsessi algusest kuni festivali viimase sekundini pidev valmidus reageerida ootamatustele, siis kindlasti ei takista see festivali nautimast.

Küsis Mariliis Vaks

Raiko Jaagura
Draamafestivali vabatahtlike koordinaator

Kuidas ja miks sa Draamafestivalil vabatahtlikuna alustasid?

Oli vist aasta 2006 või 2007, kui ma töötasin Vanemuise teatris lavameistrina. Seal sain ma tuttavaks Kauriga. Kaur osales juba siis festivalil ja kutsus mind ka asju tegema. Alguses ei olnud ma isegi vabatahtlik, aga ma olin kohal ja asjalik. Siis oli meie juhiks Mart Mänd, igavesti asjalik ja meeldiv tüüp. Pärast seda, kui ta küsis minult minu meili, olingi ma listis ja Draama vabatahtlik. See juhtuski suhteliselt kogemata ja pooljuhuslikult.

Kuidas sai sinust vabatahtlike koordinaator ja millised on sinu ülesanded?

Olles juba mõned aastad Draamal osalenud, otsustasin, et võiks midagi rohkem teha ja teades, et sellel aastal on see koht põhimõtteliselt vaba, pakkusin ennast välja. Minu ülesanded on tegelikult samad, mis vabatahtlike juhil — vabatahtlike juhendamine, nende varustamine ja nende moraali ülalhoidmine; vastan jooksvatele küsimustele ja lahendan neid.

Küsis Keiu Virro

ONE TRIP

Vaade audiolavastuse „One Trip/One Noise“ sünnile.

Priit Põldma

Etenduskunstnik Taavi Tõnisson (14.08): See on ikka suur eksperiment.

•

Lavastaja Tarmo Tagamets (7.08): See sai alguse, kui käisime Viljandis koolis ja saime tuttavaks tol hetkel Ugalas näitlejana töötanud Gert Raudsepaga, kes kuulas Noir Désir'i. Ta lasi seda meile. Mulle ja Erni Kasele hakkas väga meeldima. Paar aastat tagasi tekkis idee, et sellest võiks teha ühe eraldi projekti. Algul pidi olema laval, tulemagi muusikalina, aga kuna raha muudkui kahanes ja kahanes, siis see kahanes või tegelikult tõusis raadiosse.

•

Etenduskunstnik Gert Raudsep (14.08): Igaühel on oma lemmikasju. Mitte seda, et see mul kõige lemmikum oleks, aga üks lemmikuid mingil ajaperioodil kindlasti.

•

„One Trip/One Noise“ on kolme Eesti etenduskunstniku vaade Prantsuse rokkbändile Noir Désir, mäng Noir Désirist inspireerituna, mis kõlas Klassikaraadio otse-eetris Fantaasia saates 18. augustil.

•

Tagamets (7.08): Ta paneb etenduskunstnikud seisu, kus me väga tihti pärast teatrikooli lõppu ei ole: hakata nullist looma. Kuidas neli väga erinevat mõttemaailma kokku saavad.

•

Tõnisson (14.08): See on ikka suur eksperiment. Aga mis ma sellest saanud olen? Terve rea ägedat muusikat, millest mul enne polnud üldse aimugi, ja ühe täitsa teistsuguse töökogemuse.

Kui kokku saime, siis leppisime kokku, et ei lepi milleski kokku. Ühtegi mängureeglit ei olnud. Välja arvatud see, et igale meist anti hulk muusikat kuulamiseks.

•

Tagamets ütleb, et muusika jääb eraldiseisvaks, aga tähtsaks. Etenduskunstnik Uku Uusberg lisab, et muusika on nagu maja, mida ei ole mõtet lammutada. Ta arvab, et on oluline ja Eesti teatris harvaesinev, et truppi ei ole inspireerinud tekst, vaid muusika.

•

Tagamets (7.08): Kui pilti või atmosfääri luua, siis minu jaoks on ta ikka kolm meest köögis, mitte paadis. Mõnus jutuvestmise ja napsuvõtmise koht. Mõnus äraolemine kolmele etenduskunstnikule.

•

14.08, proov. No nii. Mida ma siis näen? Von Krahli baari. Hoovi astuvad Tagamets ja Uusberg. Istuvad, avavad arvuti. Varsti tulevad Tõnisson ja Raudsep. Algab proov. Tagamets pakub kuulata heliklippi, mille on loonud Riina Maidre ja Taavi Kerikmäe. Tõnisson teeb ettepaneku minna lärmakast Krahlist Nukuteatrisse. NUKU kohvikus käivitatakse klipp. Raudsep, Tõnisson ja Uusberg suruvad oma kõrvad vastu arvuti kõlarit. Uusberg ütleb, et kui keegi Klassikaraadio juhuslikul hetkel käivitab ja midagi sellist kuuleb, võib see ehmatada. Arutatakse lavastuse ülesehitust. Tagamets pakub välja kaks varianti: erinevateat vaatekohtadest täienduv bändi ajalugu või kuuldemängulugu kolmest mehest köögis, kelle mõtetesse tungib Noir Désir. Kuuldemäng tundub põnevam. On palju küsimusi. Mõni asi tundub veel segane. Lavastaja teab vastuseid, lubab luua teksti, ajurünnakut vajalikuks ei pea.

•

Tõnisson (14.08): See on ikka suur eksperiment.

•

Tagamets (7.08): Ma olen tahtnud, et need neli lugu oleks väga isiklikud neile endale, kes seda lõpuks laval esitavad. Et see ajend muusikast, mis on loos esindatud, oleks väga sinu enda oma.

•

Uusberg (7.08): See, mis mulle siin on oluline, ülimalt isiklik, on lihtsalt MÄNG. Kuna mulle seda bändi nüüd tutvustati, siis just mäng sellega, et me oleme eestlased ja teeme tribuudi prantsuse ansamblile. Mingil põhjusel on läinud nii, et on see prantsuse ansambel maailmaruumis ja meie ja me saame kokku.

•

18.08, läbimäng. Proovisaalis nähtud lahendused ja veigelnud ideed jäädvustuvad hinge. Näitlejate-etenduskunstnike osadus on nii ütlemata täieline, et ka siis, kui nad õhtuseks etenduseks jõudu säästavad ning ärevust, hajevilolekut varjavad, kui kõik metatasandid loetavad pole ja kõiki seoseid ei taipa, on see puudutav, tuleb sulle lähedale. Sünguses on helgust, valus rõõmu, mitmetisuses selgust, vaoshoituses energiat, suurejoonelisuses täpsust. Vahetu kohtumine ehk avabki su isikliku pähklikoore ja laseb ligi, taltsutab hinge kunstile.

•

Uusberg (7.08): Ja otse-eeter oma olemuselt on ka väga huvitav. Mine tea, võib-olla seal tuleb midagi, mida öelda.

•

Raudsep (14.08): Kui fantaasia tööle ei lähe, siis tuleb tuntud headuses.

•

Tõnisson (14.08): See on ikka suur eksperiment.

•

18.08, etendus. See on postmodernistlikult ambivalentne maailm, mis kõlab publiku ees raadiostuudios ja raadiotes üle Eesti. Seal on Taavi Tõnissoni hingevaluga laul ja muusikalised sekkumised, Uku Uusbergi mälupilt ühest muusikavideost ja tohutu soov laulda prantsuse keeles, Gert Raudsepa isiklik slepp Noir Désiri laule kuulates või ümisedes ja bändi ajaloo kiretu lühikokkuvõte, Riina Maidre ja Taavi Kerikmäe loodud klipp, mis toob mängu naisvaatepunkti, on meeste argised, aga igavikumõõtmega dialoogid köögilaua ääres ja valus stseen, kus avatus tuleb kaasinimesele pähe peksta. Ja nelja virtuoosliku pillimehe ettekantav muusika, mis taltsutab. Seega sai valmis võrrand mitme tundmatuga, tuntud headusest polnud juttugi, aga tundmatute ja võrrandi järkjärgulise lahenemise mõnu sai suure eksperimendi käigus kogeda küll.

•

Otse-eetris jätkub Andres Noormetsa juhtimisel esietendusepidu.

Uusberg (7.08): Ideaalis igasugune teos ju natuke aitab meid, kes me seda teost kogeme, ümber mõtestada seda, kus me seda teost kogeme.

SÜGIS*HOMMIKUL* LANGEVAD LEHED NÜÜDISTANTSU RÜTMIS

Kairi Prints

„Igal hommikul, kui ma üles tõusen, tabab mind taas ülimalt nauditav tõdemus – ma olen Salvador Dalí.“
(Salvador Dalí)

Kristina-Maria Heinsalu

Kas mõnikord tundub ka Sulle, et hommik on õhtust targem? Mina olen selles juba veendunud ja seda kinnitab ka peagi aset leidev nüüdistantsufestival HOMMIK. Sõltumatu Tantsu Ühendus annab tantsu- ja teatrihuvilistele noortele võimaluse 20. oktoobrist 2. novembrini Tallinnas, Tartus ja Rakveres festivali etendusprogrammi nautida ning selles ka ise osaleda. HOMMIK lubab töötubasid, etendusi, vestlusringe, filmilinastusi ja pidusid, mis annavad võimaluse ise tantsida, lavastada ning ka esinejana lavale jõuda.

Lisaks ootab HOMMIK tantsufilme konkursile, kuhu laekunud põnevamate tööde autoreid autasustatakse festivali vabapääsmetega. Filmi üleslaadimise tähtaeg on 1. oktoober ning maksimaalne pikkus 5 min. Kogu vajaliku info leiab aadressilt www.stu.ee/hommik/tantsufilmide-konkurss.

HOMMIKU nüüdistantsufestivali töötubade valik on lai, sisaldades endas näiteks Kinobussi filmiõpituba, Karl Saksa ning Renate Valme liikumisklasse, Kairi Printsi ja Ele Pajula tantsufilosoofia seminari ning Joke Laurenti õpetajate töötuba.

Festivali põhiprogramm jagab lahkesti välis- ja kodumaiste koreograafide loomingut, mille hulgast võib leida nii Dorte Oleseni lavastuse „Tehtud Eestis“ (tantsulavastus, mis paljastab noorte mõttemaailma; näidatav tulemus sünnib koostöös kohalike noortega festivali käigus loodud materjalist), KabinetK Kompanii töö „Unfold“ (hetkel edukamaid noortele suunatud tantsulavastusi Euroopas, mis annab edasi nende mõtteid, tundeid ning igatsusi), Kaja Lindali lavastuse „Tagasi reaalsusesse“ (põhineb teismeliste unenäokirjeldustel; lavastuses kasutatakse põnevaid võtteid visuaal-füüsilisest teatrist ning rakendatakse ka animatsiooni ja koomiksikunsti), Dreek Stuudio koreograafi Renate Valme loomingu „Nii valge süda“ (järjekordne omanäolise vimkaga poeetiliskoomiline pilguheit inimese südamesse ja selle toimemehhanismidesse) kui ka Teet Kase lavastuse „Exitus“ (lavastus juurdleb vajadus-armastuse kontseptsiooni üle, mis avab ka tunnete pahupoole; projekti lõpptulemus sõltub iga osaleja individuaalse lähenemise liitmisest tervikuks).

Festivali korraldav Sõltumatu Tantsu Ühendus leiab, et HOMMIK on mõeldud neile, kes usuvad, et kõik on võimalik. HOMMIK saab kõigega hakkama. HOMMIK teab, mida ta tahab. HOMMIK ei karda seda välja öelda. HOMMIK võib olla õhtust targem.

Lisainfot HOMMIKU kohta leiad STÜ blogist stu.ee/hommik, kus saad ka tutvuda juba üleslaetud tantsufilmidega. „Hommikus on asju...“

Nüüdistantsu festival HOMMIK on eriline selle poolest, et ta ei ole suunatud tagajärjele, vaid põhjusele. Nimelt ei ole see mõeldud valmis sihtgrupile, vaid pigem abiks noortele ühelt poolt meie sihtgrupiks kasvada ja teiselt poolt see sihtgrupp ise kujundada. Koostöös juba tunnustatud tantsukunstnikega saavad noored oma värsked ideed teostada. Nii on see festival kasulik nii noortele kui „vanadele“: areneme meie ja arenevad nemad. Niimoodi loodame eesti nüüdistantsu peenral mingi totaalselt uue ja huvitava liigi üles kasvatada. Või veel parem — hulga omanäolisi ja elujõulisi isendeid. Eks nad kasvaksid ka ise, aga miks mitte seda kasvamist natuke „segada“. Seda tugevamaks nad sirguvad.

HOMMIKul on kõik veel ees. Lõunani on ilmatumalt aega — mõnikord tundub lausa uskumatu, kui palju asju hommikuga tehtud võib saada. See kõlab võib-olla natuke nagu pesupulbri reklaam, aga me usaldame noorust, hommikut ja värskeid mõtteid. Me tahame, et meil oleks nendega huvitav ja nad meie vanu konte raputaksid. Muidugi pakume ka omalt poolt nii palju, kui oskame. Meil on noori vaja rohkem, kui nendel meid — kuid loodame, et nemad saavad meiltki midagi õppida. Loomulikult ei tasu õppida meie vigadest, vaid ikka voorustest.

aknal on hommik
vaatab mu paljaid varbaid
naerab õhtuni

GILGAMEŠ KULTUURIPEALINNAS SUREMATUST OTSIMAS

Keiu Virro

„Gilgameš ehk igaviku nupp". Lavastaja: Peeter Jalakas. Dramaturg: Tarmo Jüristo. Muusikajuht: Erkki Hõbe. Kunstnik: Liisi Eelmaa. Osades Liina Vahtrik, Mari Abel, Riina Maidre, Tiina Tauraite, Juhan Ulfsak, Erki Laur, Mart Koldits, Taavi Eelmaa. Esietendus 17. augustil Katla augus.

Peeter Jalaka lavastuse aluseks on üks igavesti võimas lugu. Suur lugu suurest kangelasest. Kangelaseepos enne teisi ja üle teiste. Katla auku tekitatud laval hakatakse seda lugu juppideks võtma, ette on võetud arhetüüpide ABC ja sinna peale ehitatud karakterid, kes ei vii mitte ainult tagasi nii umbes inimkonna ajaloo algusesse, vaid toovad vaatajani samaaegselt ka lähiajaloo ning kaasaja kangelased ja antikangelased.

Krahli trupiga (kuidas seda nüüd nimetama peaks — vana kahurväg!) on selline tore lugu, et täiesti juhtumisi on nad võimelised ennast ise lavastama ja väike kahtlus jääb, et nii on see mingil määral ka seekord juhtunud. Neil on nähtavasti välja kujunenud oma grupiviisiline lavastajaidentiteet, mis ei lase ennast väga palju takistada sellest, kes parajasti paberil lavastajana märgitud on. Pean silmas — seda siis juhul, kui lavastaja võimed selle mitmepealise lavastaja visioonile alla kipuvad jääma. Mitte, et Jalakas ei oskaks ilusaid ja võimsaid kujundeid luua. Oskab ikka. Kui Jalakas kunstinäituse teeks, ma läheks vaatama küll. Pluss õigete inimeste (sedapuhku teiste seas näiteks Liisi Eelmaa ühtaegu esteetilise, funktsionaalse ja vägagi märgilise lavakujundusega) koondamine ühte lavastusprotsessi on juba iseenesest talent, millega kasvõi sinna saatesse minna, kus väikesed poisid ja tüdrukud trummi mängivad ja iluvõimlevad, kus suured laulda üritavad ja muud taolist. Jalaka talent jätaks kõik nummid tited kaugele selja taha.

Lavastusprotsessi on dramaturgina sisse toodud Tarmo Jüristo, kes on nähtavasti/kuuldavasti — etenduse ajal lavalt kuulsin — suurte mõtete ja ilusate sõnade mees, kes ei ühe ega teisega enne „Gilgameši" lavalaudadele jõudnud pole. Ilmselt kogemuse puudumisest tulemuseks see, et dramaturgia pisut lonkama kipub, mitte palju, niimoodi natukene ja ühte jalga. Samas sobiks tema kujundatud tekst ilusasti dialoogi juuli lõpus Sirbis ilmunud arutlustega postmodernismi teemadel. Eks arutletakse mujalgi ja arutletakse ikka selle üle, kuidas selle postmodernismusega siis kokkuvõttes on. Et kas on juba ära surnud või alles kärvab tasapisi. Jüristo dramaturgia ütleb sedapuhku küll üsna selgelt, et vara veel maha kanda. Liigub ja loob ja lehvitab. Viiteid ja vihjeid pillutakse ämbrite kaupa, ole ainult mees ja korja üles.

Muide, Jüristo tekst on lisaks muule ka eeskujulikult diip, kuigi ma ei tea, kas selleks nüüd ilmtingimata Jüristot nii väga tarvis olekski. Krahli trupi kokk-kondiiter-lavastaja-näitekirjanik-keevitajate seltskonnast valdab näiteks kasvõi Taavi Eelmaa seda (diibi) žanrit suurepäraselt ja jagab ilmselt ka dramaturgiast oluliselt rohkem. Samas, ega mingit väga tajutavat probleemi ei tekkinud, trupp on tervikuna nii ehk naa selline, et suudab ka kõige kraapivama ja sügavama intellikiibitsemise üle mängida niimoodi, et lõppkokkuvõttes pole ka need kohad piinlikud, kus tekst seda ennustaks. Või mis ma seletan — antud lavastuse lõpptulemusest võivad ju mingid traageldamiskohad natuke liiga selgelt läbi paista, aga tervikuna on see ikkagi võimas vaatemäng. Imetabast natsiesteetikat (heas mõttes — tõesti) võimsate vaatepiltide ja alasti atleetide/kangelastega jätkub ka väljapoole Ulfsaki näoga Gilgameši Hitleri monoloogi (vt ka Leni Riefenstahl).

Raske on üle vaadata ka etendustele eelnenud ja nendega kaasnevatest reklaamidest. „Gilgameši" reklaamitakse kui üht kultuuripealinna etenduskunstide programmi tähtsündmust. Ja tähtsündmuse reklaamnägu on staarportaal elu24st tuttav Nõia-Ints. Armas lugeja, mitu erinevat tähenduskihti suudad siit leida sina?

Sellest mehest põnevamat (tähenduslikumat!) maskotti oleks muidugi üsna keeruline leida. Ints ise pole sedapuhku tegelikult üldse mitte inimene. Tähendab, see, kes enne ja pärast esietendust ringi tatsas, see oli küll kahtlemata inimene, aga tuleb välja, et muus osas on ta peamiselt sümbol ja sümboliseerib tänapäevast kangelast — inimest, kes on kuulus sellepärast, et ta on kuulus. Kui nüüd inimlikust seisukohast võtta, siis mind kohe täitsa siiralt huvitab — mis tunne oleks sellist elu elada? Oled enese teada inimene, aga ühel ilusal päeval tuleb ühtäkki välja, et hoopis — sümbol. Raske koorem kanda, aga kangelase-elu seab ilmselt omad tingimused.

Ahjaa, vaatasin sealsamas elulises portaalis kommentaare esietenduse fotogaleriile. Keegi küsib: „Vastab see tõele, et Ulfsak seal aadamakostüümis on? Tean, kas ostan pileti või mitte." Järgmine kommenteerija teab lubada, et lisaks Ulfsakile teevad strippi ka Erki Laur ja Tiina Tauraite. Eks ta ole. Õige kunstihuviline teab — kui porri ei saa (kas või lahjat varianti), pole mõtet üldse minema hakatagi. Egas midagi, mindagu!

Foto: Kris Moor

Aare Pilv

PIIMAKOOR

käigud koos emaga lastearsti juurde läksid alati läbi väikse allee kolooniamüüri
taga kaks lehisterivi keset heinast platsi nende vahel madala laega koridor
põrand oli mühklik lehiste juurtest ning pehme nende mahalangenud pruunidest
okastest
need mu esmalehised vooderdamas mu arstilkäike väiksesse majja paisjärve
nõlval
mis eesti ajal tagastati baptistidele — minek oli vastumeelne sest arst —
muidu sümpaatse olekuga kõhn pisike üleni tedretähniline naine — kas polnud
ta nimi Edula? — vaatas alati mu kurku külma metallist pulgaga — see oli
möödapääsmatu ja vastik ning minekud olid alati selle eelaimusest varjutatud —
tulekud olid seevastu kergendustunnet täis — lehiste okastevaip juuremügarate
vahel ning ema jutt et need puud ajavad oma okkad talveks maha

•

eile une eel pakkus mu aju mulle pildi tollest alleest jälle välja oli hele suvevalgus
selline nagu see ainult lapsepõlvemälestustustes võib olla — sellist valgust pole
vist tegelikult olemas — mälu meisterdatud valgus — soe ja valget värvi ainult
väga õrnalt kollakas. nagu piimakoor (mu lapsepõlves oli veel poepiimalgi pudelis
koorekiht peal). ja selles valguses lehisealleel suusatas keegi hein põlvini

•

see oli ilmselt kevadel maikuus sest oli soe ilm ja puud olid rohelised. lastesõimes
läksime tavaliselt õue kuskilt hoovi poolt uksest aga seekord miskipärast tänava
kaudu nii et tänavapoolsest uksest välja ja siis lastesõime hooviväravast jälle
sisse ja see minek ei toimunud kuidagi kasvatajate silma all korralikus rongkäigus
vaid me jooksime ise mingi suure hurraaga seda vähem kui kümmet meetrit see
on üks mu eredaim mälestus lastesõimest see kümmekond sekundit kui olime
lastekambaga korraks väljaspool sõime võõral vabal maa-alal ja jooksime mööda
kevadist tänavat valgus oli jälle see peaaegu valge piimakoore-valgus täiesti
reegliteväline hetk sest sellisel päevaajal oldi tööl või lastesõimes mäletan seda
hetke erilise vabadusehetkena mis on korraga rõõmus ja oma reeglipäratuses
ka hirmutav me lapsed jooksime läbi selle lahtise ja laheda maitänava uksest
väravani need kaks punkti hoidsid meid oma turvalistes sulgudes huilgasime
midagi kärarikas kihutamine selles oli mingit laia maailma rändamise maiku ning
kergust mis oli talutav vaid seetõttu et see lõppes kohe väravani jõudmisega ära.
tegelikult pole mul selle helguse kirjeldamiseks sõnu

•

kas lunastus peab tingimata kuskil ees ootama? kas pole see lunastuse
taandamine
kahemõõtmeliseks jooneks primitiivseks lapikmaalase rännukihuks? mis siis, kui
ta on hoopis mingi koht meie viiemõõtmelises hinges — alati juba olemas
siinsamas
nurga taga? just nagu see tänaval lastesõime uksest hooviväravani jooksmise hetk
oma laheduses ja heleduses kõike lahendav ja valgustav sähvatus mu kurvilise ja
hämara eneseteadvuse-koopa sügavikus. see kõik on juba olnud ju. see on
mul käes, mälu-urustikus olemas — ehe ja pidulik loomulikkus — puhas
tõlgendamata rõõm

•••

PALVEVESKI

vanaisa pidas päevikut ilmastiku ja oma
aiatööde kohta. 25. juuli 1976: “Esimene
tomat punane, ema viis Aarele, kaks
tükki oligi.” olin siis kolmekuune.
samal päeval: “panin kirssidele võrgud.
Nägin põrgu vaeva, nutu maik suus.
Puud on suureks kasvanud.”
nende kirsivõrkudega oligi üks
pidev häda. mäletan, et ükskord
jälle mässas vanaisa nendega,
harutas neid õue peal laiali,
kogu aeg jäid võrgud silmapidi
särginööpidesse kinni, siis ühel
hetkel tuligi üks nööp ära, vanaisa
ütles endamisi vihaga “putsi”,
alles siis märkas, et mina istun
sealsamas trepi peal, ja manitses mind,
et ärgu mina kunagi nii rääkigu.
muidugi jäi see mulle meelde,
muidugi olen minagi vihastades
nii öelnud, ja seda tehes mälestan alati,
nagu möödaminnes palveveskit käima lükates,
pisut ka vanaisa, tema põrgu vaeva
ja oma esimest punast tomatit.

•••

parkimiskell ei ole kell —
seda keelefilosoofilist argumenti
kasutas kohtus oma parkimistrahve
vaidlustanud mees, ta rääkis sellest täna
kohvikus kõrvallauas oma sõbrale.
kui paljud asjad pole need, millena nad
sõnastuvad, ja inimesed ei väsi selle üle
imestamast, nagu olekski alguses
olnud sõna ja linnad suure
suuga ehitatud. pole ju.

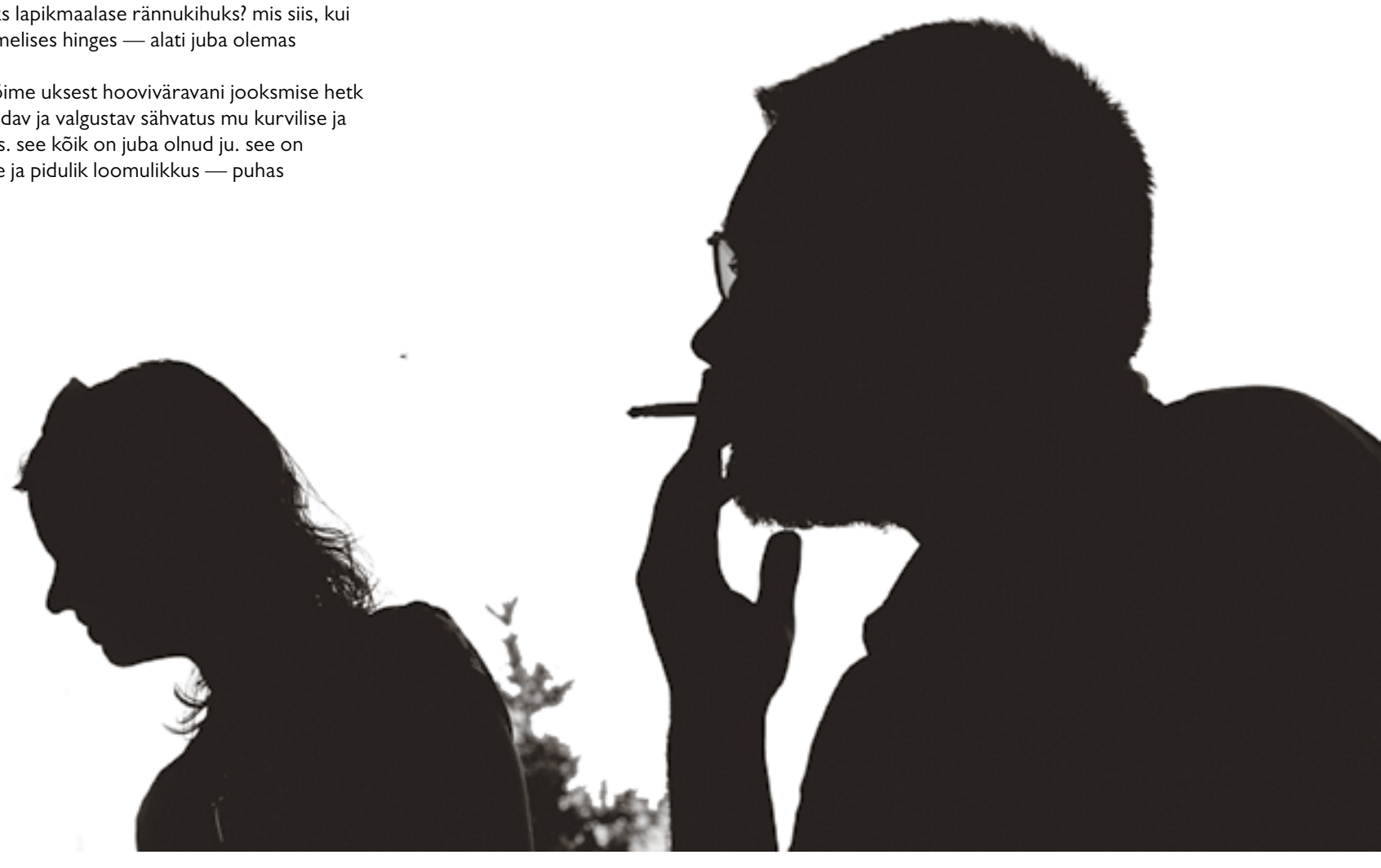

MARGUS TAMM

UNESNÕIDUJA

2006 KUNI MEHHIKO

UNESNÕIDUJA OOTAB SIND RAHVA RAAMATUS JA APOLLOS.

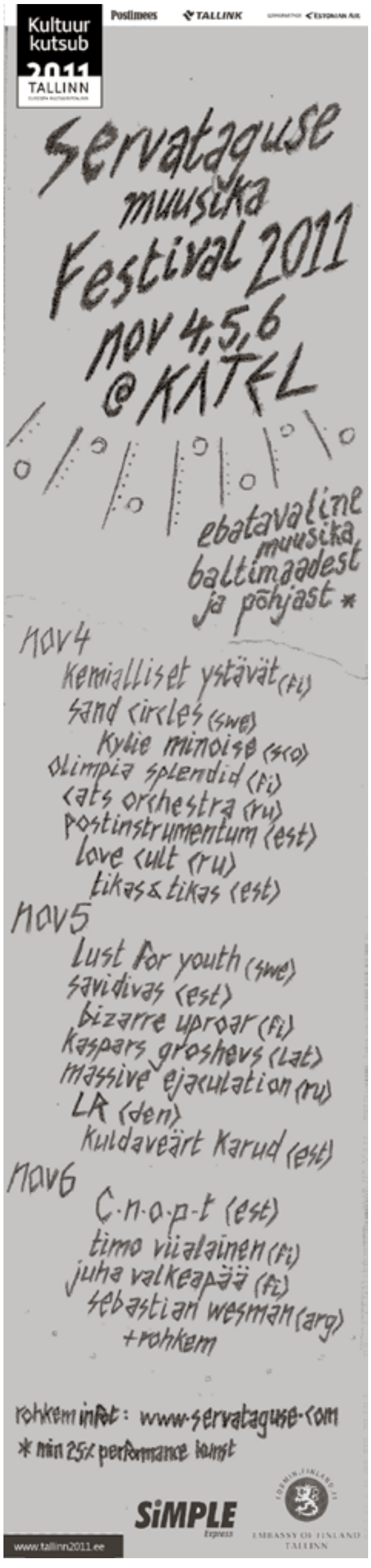

ATHENA ANNAB ARU

Leene Korp

Nagu teada, alustas märtsikuus Tartus tegevust Athena kunstikino ning igati asjakohaselt on viimastes Müürilehe numbrites olnud rubriik „Athena soovitab". Tavaliselt kiidetakse seal mõnda Athena kinos linastuvat väärtfilmi. Kuna juulis-augustis on kinotegevuses paus, siis enne kui Küütri tänavas taas filmid, autori- ja teemaõhtud algavad, on paras aeg Müürilehes üle vaadata, mis ja milleks kevadel tehtud sai. Niisiis — seekord Athena ei soovita, vaid annab aru.

Senise soovitusrubriigi koostajateks on Athena enda kinomeeskonna liikmed. Kamp noori, kes tahtis Tartusse tuua väärt-, žanri- ja muid häbiväärselt vähenähtavaid filme, leidis pooltühja Athena keskuse ja kolis sisse. Et tavakinodes pakutavast eristuda, otsustas see meeskond ristida Athena kunstikinoks. Sõna *kunstikino* on loodud *art-house*'i eeskujul, lihtsalt veidi maakeelsemas versioonis, pealegi tundus see sobilik nimetus maja jaoks, kus on mitu aastakümmet kino näidatud.

Uhke kinohoone rajati juba möödunud sajandi 20ndatel — niisiis saab peagi täis sada aastat kinopidamist Küütri tänavas... Ometi on Athena elanud vahepeal üle nii palju pause ja muutusi, et pole võimalik rääkida mingitest kestvatest, väärikatest traditsioonidest, mida edasi kanda. Vaid maja enda väärikus, tema kipsreljeefide ja punaste kardinate elegantsus annab vanadest kommetest aimu.

Niisiis tegime algust päris puhtalt lehelt ja püüdsime ise tuttuusi traditsioone looma hakata. Alustasime lihtsa plaaniga näidata Artise ja Sõpruse eeskujul Euroopa ja maailma väärtfilme. Ent juba nädal pärast avagalat toimus esimene eriüritus: dokumentalist Andres Söödi filmide õhtu. Pooleldi juhuslikust autoriõhtust sai kiiresti teadlik suunavõtt: selgus, et Tartusse on vaja pigem sellist kino, kus toimuks „kinoklubitamine", kus publik jääks pärast filmi lõppu arutlema, kohvi jooma, autoritelt filmi tausta ja käekäigu kohta pärima, kus autorid kohtuksid vanade austajatega, kus kõik saaksid elamuse ja veedaksid õhtut.

Ka haruldasi väärt- ja žanrifilme saab võrgust tõmmata, DVD-de peal osta ja festivalidel vaatamas käia. Nõnda ei olegi ime, et kinost võõrdunud tartlasele on keeruline selgeks teha, mispärast üldse uuesti kinno tulla. Ent režissööride, stsenaristide, näitlejate ja kriitikutega kohtumiste erakordne meeleolu tekib vaid üheks korraks, kohapeal ja jääb kauaks meelde. Ning see uhke kinohoone, milles tegutseda saame, annab uue kombe loomisesse tõesti oma panuse.

Paari kuuga on lisaks Andres Söödile toimunud ka Jaan Toominga, Katrin Lauri, Marianne Kõrveri ja Kaie Kotovi, Marianna Kaadi ning Vladimir-Georg Karassev-Orgusaare autoriõhtud — kõik väga väärt filmidega ja erakordsete külalistega.

Kui suured festivalid (HÕFF, JAFF jt) kõrvale jätta, siis veel üheks Athena kino väljakujunenud omapäraks võiksid olla teemapäevad. Need ühest piir- või valdkonnast lähtuvad ja paarist filmist koosnevad programmid (meil Athenas nt Põhjamaade mängufilmid või Himaalaja dokumentaalid) on justkui pisifestivalikesed, kus õige atmosfäär tekib iseenesest ja mis tõmbavad publikut kergesti ligi.

Tavalise programmi raames oleme näidanud tervet jagu Eesti, Euroopa ja muu maailma filmitoodangut — väärtfilme, nagu öeldakse. Ja muidugi on tavaprogrammi rutiiniga võrreldes eriliste ürituste korraldamine kinomeeskonnale väljakutse: viimasel hetkel ilmneb, et heli on ebaselge, subtiitrid kadunud, film haruldaselt vanadel lintidel jne. Teisisõnu, kui tundmatuid tegureid on palju, siis tehnilisi viperusi juhtub. Pealegi oleme me viimseni n-ö õhinapõhised asjaarmastajad, vähemalt esialgu. Pole siis ime, et ükskord asetas kinotehnik 35 mm filmilindi valesti projektorisse, nii et peenike lilla heliriba, mis peaks jääma nähtamatuna lindi ülaäärde, kaunistas suure ekraani paremat serva ja mõni minut nägi publik filmi kummuli. Sel korral oli kinosaalis ligi 70 inimest ja fuajees ootas režissöör vestlusõhtut.

Õnneks harime end jooksvalt. Küsime nõu, käime välismaistel koolitustel, kutsume professionaale appi õhtut juhtima.

Siiski näib, et seni kodusele filmivaatamisele ja paarile festivalile orienteeritud Tartu publiku kinnomeelitamiseks on vaja tegutseda lisaks tavapärasele väärtfilmide näitamisele ka teistes kategooriates. Nendesamade autoriõhtute ja teemapäevade korraldamine võib Athenale anda vajaliku niši, et publikut alaliselt kinno tuua ja end ilusti ära majandada.

Sestap jätkame peagi algaval sügishooajal samas suunas. Septembri viimasel nädalal on Athenas Vene filmide päevad. Oktoobri algul saavad aga kõik kunstikino valdkonnad korraks ühendatud — 3.–5. oktoobril toimuvad Athenas Sulev Keeduse autoripäevad. Kinno tuleb üheksa Keeduse dokumentaal- ja mängufilmi, lisaks arutelud ja ettekanded. Muidugi saab kohtuda ka režissööriga.

Peatselt on oodata *stand-up*-koomiku Bill Hicksi elust jutustava filmi erilinastust, hilissügisel üht õõvafilmide ööd ja muid üritusi. Eesti filmikunsti peagi saabuv sajas juubel toob sündmusi terveks 2012. aastaks.

"Lindpriide" autor Vladimir-Georg Karassev-Orgusaar vastamas publiku küsimustele kevadhooaja lõpuüritusel. Foto: Kaur Maran

ISIKLIKULT ÜLDINE. ÜLDISELT ISIKLIK.

Veel avastamata Tallinna helimaastik

Einike Leppik

Mõned päevad tagasi lesisin päikeselisel pärastlõunal *siesta* meeleolus oma Kalamaja kodu voodil. Aken oli lahti ja sealt kostus kõrvaltänavast tulevat kaootilist liiklusmüra ning üksikuid lausekatkeid meie majast möödujate vestlustest. Selle igapäevase rutiinse müra taustal kuulsin ma tasast kaselehtede sahinat tuules. Tol hetkel eristus see kõigest ümbritsevast ja miskipärast meenutas mulle hoopis teist, juba minevikuks saanud reaalsust teises riigis. Oma atmosfäärilt eespool kirjeldatud hetkele lähedane mälupilt ei viinud mind mõtteis kuhugi mujale, vaid pigem kinnistas olevikku ja nende kaselehtede sahinat. Selles helis oli minu jaoks Tallinna tunnet sama palju kui kriuksuvate trammide kolinas või sadamasse saabuvate laevade signaalhüüetes.

Igal linnal on oma koheselt märgatavad ja meeldejäävad helid, see on osa kohaspetsiifikast ja samas tekitab tuttav helimaastik kuulajas turvatunde. Seda kõike muidugi ainult juhul, kui need helid püsivad ajas äratuntavatena ja neid säilitatakse teadlikult miljööväärtusena.

Selliste paikade avastamise ja esiletoomisega tegelesid Tallinnas erinevatest riikidest pärit kunstnikud juuli alguses toimunud festivalil „Tuned City". Seitsme päeva jooksul toimusid mitmed kontserdid, *performance*'id, loengud ja töötoad. Festivali programm oli põhjalik ning eksperimentaalse helikunsti ja *sound art*'i tipud olid kohal, vabas ja sõbralikus õhkkonnas lausa käega katsutavad. Aga miski oli siiski puudu — kohalik publik.

Pean tunnistama, et ei veetnud minagi kõiki neid päevi linna häälestamise rütmis, aga siiski selgelt jäi silma, et festivalil osalejad ise moodustasid publikust enamiku ning eesti kunstnikke, heliloojaid ja muusikuid oli nii tegijate kui publiku seas väga vähe märgata... Ka korraldajad ise mainisid, et veenda kohalikke projektis osalema oli pigem keeruline ja initsiatiivi koostööks raske leida.

Ühest küljest on sound art'i näol tõepoolest tegemist kunsti ja muusika piirialaga, kaasaegse kunsti perifeeriaga, mis on arvatavasti isegi enamiku kunstnike ja muusikute jaoks tundmatu dimensioon. Paljusid sedalaadi üritusi on keeruline liigitada — on see siis kontsert, etendus, *performance* või näitus või hoopis midagi muud... Ja isegi kui nimetamine polegi alati see kõige olulisem, siis „Tuned City" puhul lahkusin minagi mitmel korral kontserdisaalist kummalise sisemise segadusega. Nähtused võivad eksisteerida iseeneses sellistena nagu nad on, neid polegi vaja liigitada, aga sellisel juhul peaksid nad suutma oma olemusega terviklikult täita selle aegruumi, millesse publik on viidud. Nii mõnelgi kontserdil tabas kõrv väga huvitavaid fragmente, kuid need polnud piisavad tervikliku ja mõjuva helikogemuse loomiseks.

Mitmed osalejad pidasid festivali kõrghetkeks Ici-Même'i *soundwalk*'i Balti jaama ümbruses, mis pakkus eheda ja elulise helielamuse. Tehniliste abivahenditeta, oma juhi pimesi usaldamisel põhinevad jalutuskäigud olid põnevad nii korraldajate, osalejate kui ka juhuslike möödujate jaoks. Tuttava ümbruse tajumine uutmoodi, vaid kuulmismeele kaudu, paneb hiljem sama ümbrust hoopis teisiti kuulama ja märkama helisid, mida varem kõrv mürast ei suutnud eraldada.

„Tuned City" formaat ja idee on suurepärased. Heli ja linnaruumi suhe võiks pakkuda huvi kõikidele inimestele, kes linnas elavad. Pigem näib, et probleem on paljuski just kommunikatsioonis, tutvustamises ja teadvustamises. Tallinna „Tuned City" kodulehekülg on enamuses ingliskeelne, kuigi sihtgrupi ehk noorema generatsiooni jaoks pole see ilmselt probleem, on tegemist siiski põhimõttelise hoiakuga, mis kujundab inimeste arvamust ja saadab välja vastuolulise signaali.

Kaootiliselt terviklik kontseptsioon kumab läbi ka teises heli ja linnaruumi käsitlevas projektis, mis hetkel nähtav, kuulatav ja tajutav näituse „Gateways" raames Kadrioru pargis ja Kumu lähiümbruses. Tegemist on rühmituse Escoitar.org kõrgtehnoloogilise *soundwalk*'iga.

Erinevaid helidega seotud valdkondade inimesi ühendav grupeering Escoitar.org on pärit Hispaaniast ning nad tegelevad projektidega, mille keskmes on heli ja selle toimimise keskkond. Väga huvitav on nende poolt algatatud *field-recording*-projekt, mis tegeleb Galicia piirkonna, aga ka ülejäänud Hispaania erinevate provintside koha- ja kultuurispetsiifiliste helide kaardistamisega. Selles interaktiivses projektis on võimalik kõigil soovijatel osaleda ja oma helisalvestus veebikeskkonnas kaardile lisada. Selline lähenemine ühe piirkonna helimaastikule on orgaaniline ja loomulik, samas väga laiahaardeline ja põhjalik ning säilitab mitmekülgsuse, mis on igasuguse helikoosluse alus. Sama palju, kui on helide salvestajaid, on ka erinevaid kohaspetsiifilisi helivariatsioone.

Escoitar.org-i „White Walk" kui interpretatsioon Tallinna helimaastikust koosneb paljudest väga erineva karakteriga helikatketest, mis taaskord on iseseisvate fragmentidena põnevad, kuid ei moodusta kompositsioonilist tervikut. Erinevalt nende interaktiivsest veebipõhisest heliprojektist puuduvad helirännakul Kadrioru pargis suund ja põhjendus. Tutvustavas tekstis esitatakse väljakutse traditsioonilistele audiogiididele ja soovitatakse pargis lihtsalt kindla sihi või trajektoorita kõndida. Ühest küljest saab iga osaleja tõepoolest seeläbi erineva helikogemuse, aga kõrvaklappidest kuuldavate helide saatel pargis ringi jalutades moodustas see kõik minu jaoks pigem paraja kaose, mis kohaspetsiifikat eriti ei arvestanud. Trammid, kiirabiautod, turistid vanalinnas, koorilaul ja paljud muud helifragmendid olid kord sujuvalt kaanonis harmoneeruvad, kord omavahel ootamatult dissoneeruvad, kuid kokkuvõttes tekitasid tunde anonüümsest fantastikast, millega Kadrioru park kuidagi ei seostunud.

Üldine ja isiklik on tavakasutuses vastanduvad mõisted. Aga mõnel juhul ka mitte. Otsides eesmärgistatult midagi kõigile omast ja tuttavat, võib see otsimine lõppeda arusaamatu valemiga, sest pigem on reeglid erandid ja eranditest saavad reeglid. Vähemalt nii näib see olevat kunstis. Ja millegipärast mulle tundub, et nii võiks see olla ka helidega keskkonnas, milles elame. On see siis Tallinn, mõni (depressiivne) Eesti väikelinn või küla või alev, iga keskkond on ainulaadne ja iga inimese tundlikkus helide suhtes on erinev, sellest tulenevalt ka kuulmise-kuulamise kaudu tekkinud helimaastikud. Kõige tugevamad seosed tekivad ikka juhuslikult. Äkki see polegi koorilaul või merekohin, mis meie kohaspetsiifilist identiteeti raamistab? Tallinna helide arhitektoonika oma mitmekülgsuses on alles avastamise algusjärgus. Kaasaegse kunsti ning muusika seisukohalt olulised projektid „Tuned City" ja „White Walk" on väljastpoolt tulnud inimeste sissevaated meie pealinna helisfääri. Üsna enesestmõistetavalt on neis kogu maailmast kaasa toodud sulanduvaid värvinguid ja nägemusi, multikultuursust, üldistusi ja paralleele. Samas suures koguses ka uut infot, mille omaksvõtmine nõuab aega. Aega nõuab ka helide kuulama õppimine, eriti linnas, kus väga sageli kõik sulandub ühtseks müraks.

Igal juhul on kuulmise ja kuulamisega nüüd väga suurejooneliselt rahvusvaheliste jõududega algust tehtud ja edasine on juba meie endi teha. Ennekõike peaks olema Tallinn oma elanike nägu ja linna helimaastik nende sadade tuhandete elamise helidest tekkinud improvisatsioon, üks lõputa kompositsioon, mis oma kirjususes ongi terviklik.

Ma siiski loodan, et ma pole ainus, kes kuulab Tallinnas kaskede sahinat ja mõtleb, et see võikski olla üks meie linnale omane helivärv.

Tõnu Tunneli seeriast "Holes/Wholes"

Artikkel ilmub Müürilehes koostöös koostöös urbanistide uudriskirja "U" toimetusega U

SUVISTEST ARHITEKTUURI-KONKURSSIDEST JA RUUMI-VÕISTLUSTEST ÜLDSE

Anna-Liisa Unt

Lõppema hakkava suvehooaja jooksul jõudis lõpule soliidne hulk arhitektuurivõistlusi. Müürileht võtab siin mõned neist ülevaatlikult kokku, andes ühtlasi kiirpildi konkursist kui meediumist ja töövahendist. Kuidas arhitektuur võistleb?

Eesti arhitektuurivõistlused ei ole ainult kaasaja võte — parima planeeringulise ja arhitektuurse tulemuse leidmiseks on konkursse korraldatud juba tubli sada aastat. Konkursinõude kehtestab üldplaneering, milles on kirjas, missugustel puhkudel ja milliste hoonete rajamiseks on võistlust vaja. Arendaja jaoks ei tähenda konkursi korraldamine ainult kõrget hea lahenduse saamise tõenäosust, vaid ka lisainvesteeringut: maksta tuleb konkursitingimuste koostamise ja žürii töö eest, välja tuleb panna auhinnad parimatele osalejatele. Huvitav jah, et parimatele, mitte ainult kõige paremale, sest iseenesest teise, kolmanda, ostu-, ergutus- või muu preemia saanud tööd lõpplahendusse reeglina ei puutu. Tellija on siiski nii kena ja tunnustab tippe, et võistlustel osalemisel oleks autorite jaoks ka materiaalne, mitte ainult töö tegemise rõõm. (Mõned aastad tagasi laekus näiteks Rakvere Arvo Pärdi kontserdimaja ja selle esise linnaväljaku lahendamise võistlusele 136 tööd üle maailma. See tähendab kõigi tunnustamata jäänud osalejate peale kokku umbes kolme aasta jagu ööpäevaringselt tehtud tasustamata tööd!).

Võistluste üks variatsioonidest on kutsutud osalejatega võistlus. Selleks valitakse osalevad bürood ise välja, osalemistasu garanteeritakse kõigile ette. Muidugi ei ole see reaalse projekteerimise tasuga võrreldav, seega võtab meeskond ikkagi riski. Sellisel võistlusvormil tihti auhinnaraha ei olegi, auhinnaks on võimalus alustatud töö lõpule viia. Üks sellistest kutsutud osalejatega konkurssidest lõppes hiljuti Tartus, kus otsiti lahendust Emajõe ja Fortuuna tänava vahelisele kohvikule. Kui pöörata Võidu sillalt Annelinna poole, on kohviku kohal praegu koleda tänavakunstiga kaetud korviplats-parklas valge putka. Kutsutud osalejatest (Kadarik, Tüür. Arhitektid; Kavakava, Humana Grupp) parimaks valiti Kavakava lahendus (autorid Siiri Vallner, Katrin Koov, Epp Jerlei, Reedik Poopuu), mis žürii hinnangul sidus kõige paremini kahed objekti ümbritsevad jõujooned: jalgsi- ja kergliikluse ning intensiivse autoliikluse.

Projekteerimine peaks peagi intensiivselt algama, ehituseni läheb siiski tuleva aastani aega. Seniks kohendatakse sealsamas Emajõe kaldaid, uuendades teekatteid ja pinkelampe ning rajades vee äärde pääsemiseks rea platvorme. Kavakava kaldarestorani terrassid hakkavad rajatavate platvormidega kokku klappima, juhtides jõeäärsed jalgsiliikujad sujuvalt kohvikusse, samal ajal on toidukohale tasand allpool võimaldatud *drive-in*-juurdepääs tänava poolt. Sedasi ei eelistata üht liiklemistüüpi teisele, vaid lubatakse neil ühes majas kokku saada.

Žürii protokollis on ka ettepanekud korrektuurideks, mida arhitektid edasise projekteerimise käigus silmas võiksid pidada. Parendusvihjed on konkursside puhul harilikud, tihti tuleb ette sedagi, et lõpptulemus on algsest võidutööst hoopis erinev, tihti just mastaapsete tugeva mõjujõuga objektide puhul. Protsessi käigus võivad muutuda tellija nõudmised või rahalised vahendid, tihti vähendatakse näiteks korruste arvu. Töö käigus võib lahendus küll tundmatuseni muutuda, kuid tipnedes seejuures lõpptulemusega, mis on võidutööst hoopiski parem. Tartu linnaarhitekt Tiit Silla sõnul pole Kavakava kohviku puhul uus lõpplahendus tõenäoline, kuid üht-teist võib töös muutuda. Hea tegija valdab alati muudatusi.

Suur ja töö käigus muutunud objekt on Tartu puhul näiteks ERMi hoone Raadil. Suvel valiti välja järgmine suurobjekt — Lutsu raamatukogu ja Tartu Kunstimuuseumi ühishoone Raekoja platsi kõrval. Esitatud 23-st tööst pälvis esikoha võistlustöö „Palimtsest" (tjah, kõik kergitavad esmalt kulme selle intsestivihje peale, loodetavasti autorid lõpuks kommenteerivad). Žürii tõstis esile lahenduse vormilist terviklikkust ja head seotust Politseipargiga. Palusin avalikult kättesaadavale protokolliarvamusele lisaks kõrvaltvaataja kommentaari.

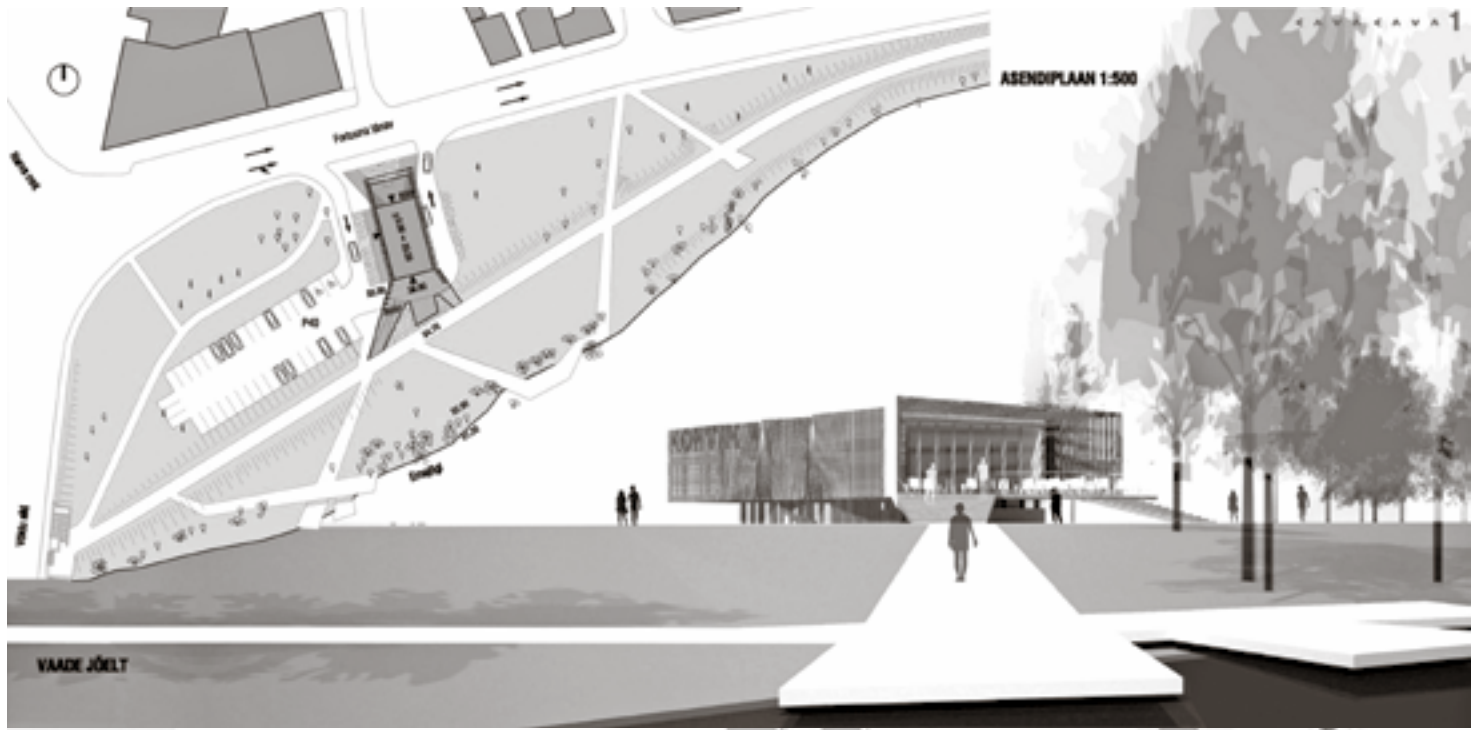

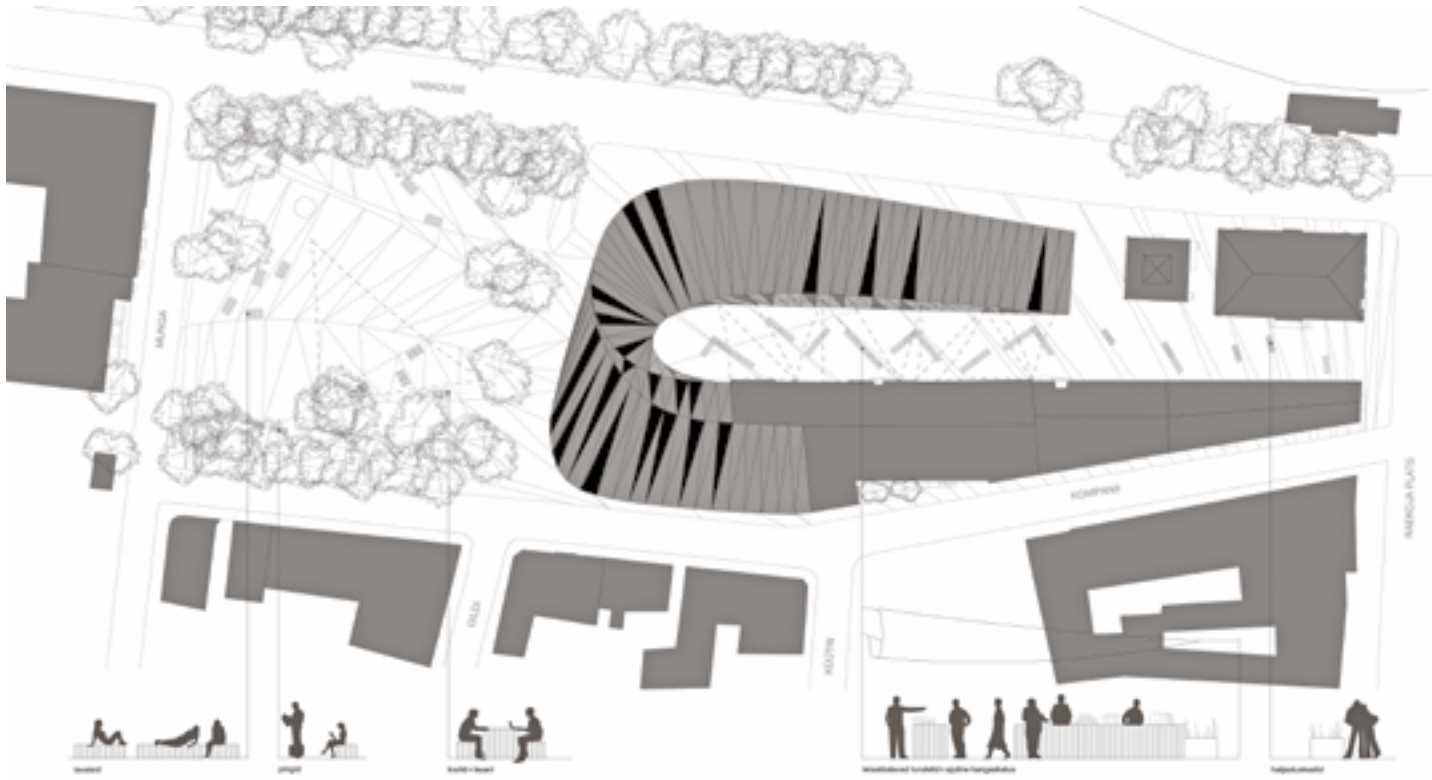

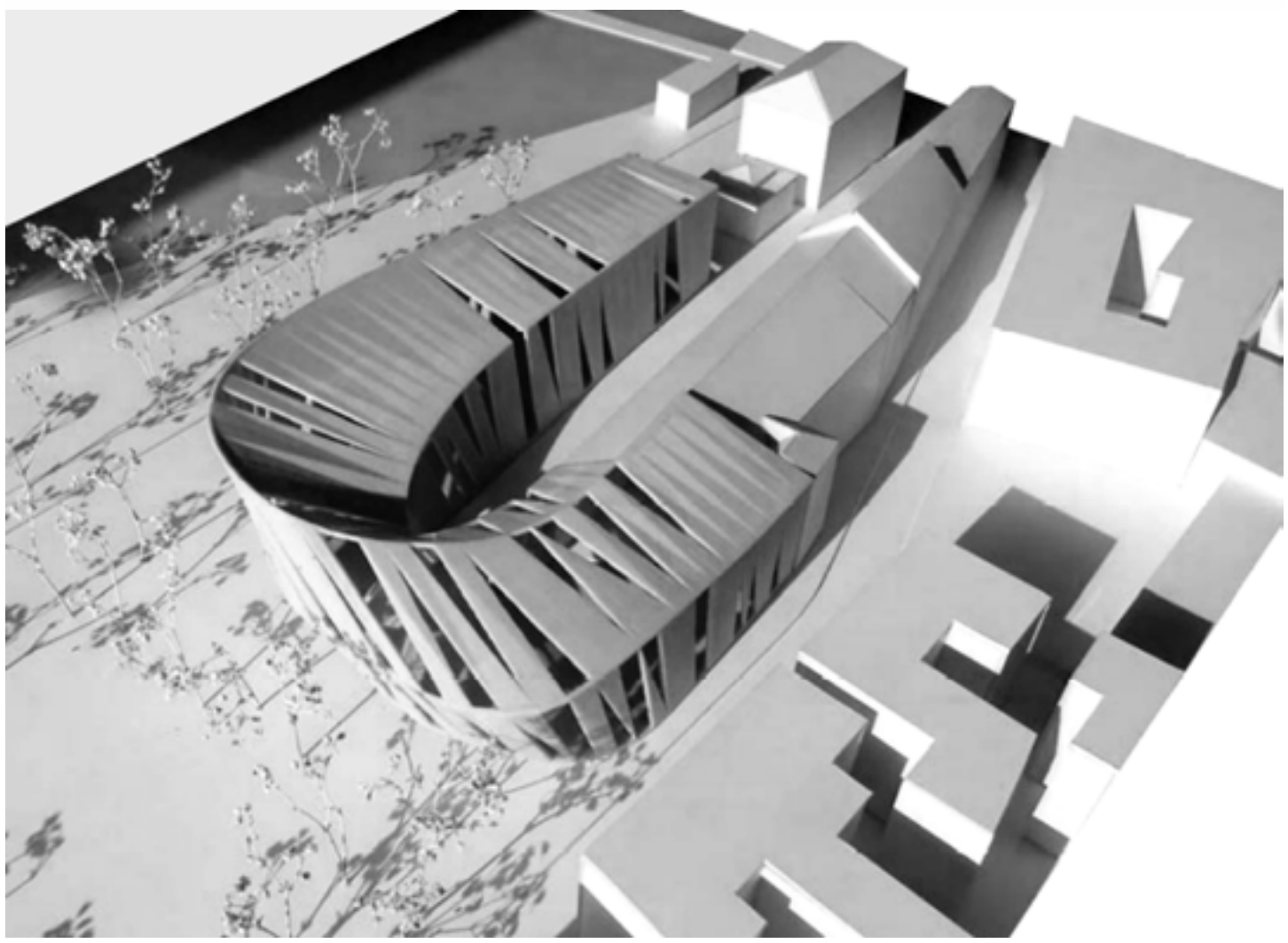

Tartu Oskar Lutsu nimelise Linnaraamatukogu ja Tartu Kunstimuuseumi arhitektuurivõistluse võidutöö

KOMMENTAAR „O"

A

Katse defineerida vähimal A ja O tasandil head arhitektuuri.

1

Igal kujundatud hoonel on oma üldmulje või karakter, mis tuleneb suuresti positsioneerumisest infoteljel tuttav/tundmatu ning meie arhetüüpide mõistmisest. Kuna majad on korduvad ühikud, on nende tunnistamisel alati tegemist tüpiseerimisega. Hea arhitektuur tabab maja funktsiooniga seotud stereotüüpi, või taotluslikul ja sisemiselt õigustatud juhul tundmatut, ning teeb seda iseäralikul moel.

2

Hea arhitektuuri puhul on hoone siseruumiline loogika intuitiivselt tajutav ning sisemiste ruumiühikute vahelised suhted toimivad lihtsalt ehk funktsionaalselt. Lisaks sellele evib siseruumi üldmõju karakterit.

3

Igal kujundatud hoonel on oma ruumilis-psühholoogiline privaatsfäär ehk territoorium, mis kuulub selle vahetusse lähedusse ja määrab hoone (eba)õnnestuva suhestumise laiema ruumilise struktuuriga.

B

On tervitatav, et väärikat, aga tolmust mantlit kandev Tartu on valinud mittekonservatiivse arhitektuurse väljenduse. Maailmas on ammu avastatud, et kontrastiprintsiip vana ja uue arhitektuuri vahel on omamoodi ideaalne lepitav mehhanism, rõhutamaks ühel ajal nii vana ja väärikat keskkonda kui paratamatult eksisteerivat muutunud uut maailma. Röögatu ja arrogantse asemel diskreetsuse tagamiseks piisab olemasoleva linnakoega sobivalt valitud mahulisest proportsioonist.

Kunstimuuseumi ja raamatukogu ühishoone (KuRa?) on selline hoonetüüp, mille kujundamisele tuleks enam kui harilikult läheneda semiootiliselt ja seda eriti Tartus. Enamik esitatud võistlustöid kobab oma üldmuljega erinevates suundades, langedes tahtmatult enamasti harjumuspärastesse arhetüüpidesse: on ebaproportsionaalselt suuri kortermajakolakaid, kaubanduskeskusi, büroohooneid, parkimishooneid ja panku. Võidutöö „Palimtsest" täidab semiootilised ootused ja teeb veel midagi.

„Palimtsest" integreerib sujuvalt kaks pehmete väärtuste aparaati — kunstimuuseumi ja raamatukogu, lisaks veel hoonega külgneva nn Politseipargi ning Magistri tänava, laiendades nii oma tunnetuslikku mõjusfääri tavapärasest kaugemale. Pargiga liidetud hooneesine ruum annab kunstimuuseum-raamatukogule vajalikku õhku, vältides nii provintslikkust ning andes sellega vägagi vajaliku eelduse-impulsi Tartu kunstisfäärile.

Sidusus on olemas nii hoone ümbruse lahenduses, selle sisekulglas kui ka nende suhestumises hoone märgilise karakteriga. Võidutöö polügoonideks hakitud eemalt voolav, lähedalt nurgeline dünaamiliselt mõjuv fassaad kõneleb liikumisest ja paljususest, mis sobib hästi esindama kunsti ja raamatutesse talletatud informatsiooni. Töö on ruumiliselt intrigeeriv ning erinevaid kasutusvõimalusi genereeriv, seda nii väljast kui seest.

Teistest võistlustöödest pakuvad tugevat konkurentsi „Lehtrid", „Unifying Plaza" ja „Koos".

Ootamatult värskelt mõjus töö „Koos", mis fantaasiarikkalt (seejuures mitte maitsetusse langevalt) ja ajalooga flirtivalt tekitas huvitava punasest tellisest võlvide ja käikude hämarsalapärase süsteemi, mil on sügav alateadvuslik ühisosa Tartu psühhogeograafilise mäluga.

Kommenteeris Urmo Mets

arhitekt, käik „O"

jätkub leheküljel 30 >

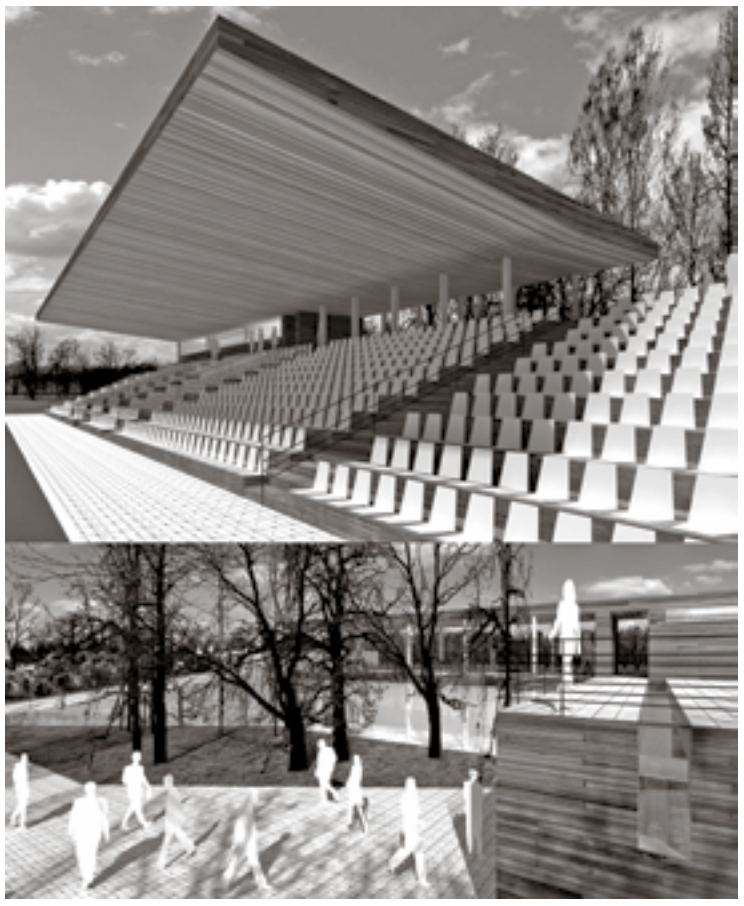

Kuressaare staadioni võidutöö „MAAILMAREKORD"

Tahtmata nüüd EKA juhtumit lahti kiskuda, tuleb ikkagi märkida, et suureelarvelised tööd on alati rohkem räästa all kui väikesed. Maailmaklassi hoone ehitamine võib olla kordades kallim kui tellija seda ette on kujutanud, lahendus on võidutöö odavamaks vägistada või valida auhinnaliste tööde hulgast odavam. Võidutöö võib realiseerimata jääda ka sajal muul põhjusel (võidutöö autorid ei taha/ei viitsi; autorid ei ole korrektuuridega päri; tellija muudab meelt; osapooled lähevad tülli; raha saab otsa). Žürii võib jätta osa väljakuulutatud auhindadest ka välja jagamata, kui töid ei tule piisavalt palju või tööde kvaliteet ei vasta hindajate ootustele. Auhinnalised kohad võivad jääda ka võrdset kohta jagama. Sedasi pole võimatu olukord, kus lõplikku projekti hakkavad üheskoos tegema kaks meeskonda, püüdes oma lahendusi üheks parimaks tööks kokku punnitada. Reeglina ma selle headusesse ei usu.

Viljatud konkursid olid möödunud kümnendi vaieldamatu hitt. Arendajad tellisid konkursitöid lõdva randmega, andmata endale aru, mida tegelikult tahetakse. Tellijate sahtlites on kümneid kui mitte sadu andekaid lahendusi, mis mitte kunagi tegelikkuseks ei saa. Puudutasime sedasama teemat Kuressaare linnaarhitekti Hannes Koppeliga. Kuressaares on sel aastal korraldatud rida edukaid võistlusi, mille aluseks on olnud adekvaatne kaalutlemine ning täpsete ootuste paikapanemine. Linna tellitava konkursi läbiviimine läheb linlasele üht-teist maksma, väikelinnad ei saa seega võistlustööde tellimisega pillata.

Mõistagi ei maksa linlane oma makse tuulde. Konkursitöö kaudu ehitatav objekt on kindlasti vaetum kui tellimustöö, paljude lahendusvariantide eelised ja puudused on kaalutud tellija esindajatest ja arhitektidest komplekteeritud žürii poolt. Koppeli sõnul pole Kuressaare puhul arvukate konkursitööde tellimine kindlasti mitte hasart, vaid kümnendipikkune kogemus: kvaliteedipõhine valik annab projekteerimishangetel parimad tulemused.

Konkursitööna leiti suve jooksul parim lahendus muuhulgas Kuressaare staadionile. Laekunud 20 töö hulgast valiti välja kõigile imponeerinud minimaalse, kõneka ehitusmahu ja maksimaalse maastikukäsitlusega „MAAILMAREKORD" (autorid Mihkel Tüür ja Ott Kadarik). Eeskujulikule keskkonnatunnetusele vaatamata tuleb arhitektidel ruumilahendus pisut ringi mängida.

Eriti huvitav tundub olevat Saaremaa väikelaevaehituse kompetentsikeskuse katsebasseini ja laborite hoone lugu. Kuressaare südalinna rajatav kompleks hakkab tänu kesksele asukohale pisutki oma tegevuse müstikat nähtavamale tooma. Hoonet läbiv katsebassein on 60 meetrit pikk, basseinis katsetatakse väikelaevamudeleid, mis peavad mõõtkavas mõjuma, nagu oleksid avamerel. Hannes Koppel lisab, et Läänemere regioonis ei ole selliseid hooneid palju, seega on ootuspärane näha praktikabaasis katsetajaid ka piiri tagant — nii ettevõtjaid kui disainereid.

Spetsiifilise hoone üks nõudeid oli võimalus avaliku ja suletud funktsiooni muundamiseks. Muidu avaliku koolihoone basseiniosa peab saama aeg-ajalt avalikkusele sulgeda. Lisaks otsiti lahendust, mis koolihoone linnale avaks, võidutöö seda eesmärki enim ka täitis. 11 laekunud töö hulgast võidukas „Vennad" (Kalle Komissarov, Mari Hunt, Kadri Klementi, Aet Ader) pakkus lihtsa vormi, kuid selge ja ratsionaalse lahenduse hoonele ja võimeka ruumi avatud õuele.

Hoopis teist laadi on kaks suvist Tallinna konkurssi. Juuli lõpus ilmus meediasse seninägemata võistluskutse, milles Puuinfo ja Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit kutsusid osalejaid välkkonkursile. 24 tundi ideekavandi väljamõtlemiseks, sama palju tulemuste väljakuulutamiseks (tavapärase paari + paari kuu asemel). Võistlusülesanne laekus soovijatele võistluspäeva hommikul, enne seda polnud teada ei žanr, ei ulatus. Ja konkursi vorm õigustas ennast igati, säästes ühest küljest osalejad tavapärasest konkursibürokraatiast, printimiskuludest ja trükiahastusest, andes korraldajale vastutasuks kokkuhoitud aja võrra tervislikumad kvaliteetideed.

Eesti metsa ja puitu kui kohalikku imematerjali tutvustava infopunkti ja välilava lahendusi saadeti kokku 44. Esmalt Rotermanni kvartali keskväljakule plaanitud ning hiljem rändnäituseks kokkukäiv infopunkt pidi demonstreerima puitu ehitus- ja viimistlusmaterjalina ning ühtlasi olema taustaks ja toeks digitaalsele infokandjale. Tarele sekundeerivalt välilavalt oodati hubast varjualust möödujale, jalapuhkamiskohta platsil viibijale ja toimumispaika erinevas formaadis etendustele.

Auhinnatud „Lipp lipi peal" (Siim Tiisvelt, Tanno Tammesson, Gunnar Kurusk) pakkus naelatu konstruktsiooni, mis veenis žüriid oma tehnilise lahendusega. Lihtsus ja hõlbus kokkupandavus olid üheks oodatavate struktuuride kriteeriumiks: projekteerimisaega oli võistlustingimustes ette teatatult nädal, vormide püstitamiseks järgmised kaks. Täpselt kuu pärast võistluspäeva pidi installatsioon garanteeritult Rotermannis püsti olema. Ongi. Arhitektuurikriitik Jarmo Kauge nimetab ettevõtmist „toredusse rüütatud mõttetuks konkursiks":

„Püstitatav putka mõjuks Rotermanni kvartali radikaalselt moodsas linnakontekstis vast liialtki (kuigi interpreteerivalt) etno-arhailise pisivormina, mis pealegi väidab mõistmatul kombel pakkuvat erinevaid ruumikogemusi. Huvitav, kas korraldajad soovisid infopunkti ja lava näol pragmaatilisi, kuid ka esteetiliselt rahuldavaid või eelkõige kunstitaotlusega ning ühtlasi funktsionaalseid objekte. Konkursi tulemust ning infopunkti ja lava tüpoloogilisi olemusi silmas pidades tundub mõjuva vastusena pigem esimene variant, kuid sel juhul pole omal kohal võistluse käigus korduvkasutatud mõiste „installatsioon", mis eeldab oluliselt enam kontseptuaalset sisu, kui seda on antud konkursiga taotletud. Tundubki, et installatsiooni kui mõiste tähendus on devalveerunud, seda poogitakse viimasel ajal ka kõige tarbelisemate objektide külge, kusjuures ainuke kriteerium, mis muudab sõna kasutamise justkui legitiimseks, on ajutisus.

Omaette teema on infoputka potentsiaalne kasutatavus. Miks peaks keegi juhuslik jalutaja astuma kesk Rotermanni kvartalit ühe väikese putka juurde ja külastama seal puidu- ja metsasektorit tutvustavaid kodulehti? Kas selline üritus suudab täita eesmärki ja „tuua esile metsa- ja puidusektori olulisust Eestis"? Kahju on konkursil osalenute ajuenergiast, mis pole korrelatsioonis konkursi korraldamise vajaduse ega tasuvusega."

•••

Välkkonkurss on üks üle aastate taaselustatud Tallinna Arhitektuuribiennaali vaatamisväärsustest. Lisaks püstitatud tootemile endale koostatakse laekunud töödest näitus. 8.–11. septembrini vältava biennaaliga on püstitatud ka teine Tallinna suvekonkurss — noortele arhitektidele suunatud rahvusvaheline visioonivõistlus „Street 2020", mis otsis tulevikku vaatavaid nägemusi Põhjaväila ja selle kontaktvööndi, südalinna mereääre kohta.

Võistluspiirkonnaks oli kavandatav Põhjaväila koridor piki mereäärt soolalaost (praktiliselt) otse Russalka peale. Visioonide, nagu ka biennaali ja üldse kogu värskema diskussiooni märgusõnaks, on maastikuurbanism — linnalise-sotsiaalse ning maastikulise kvaliteedi teineteist täiendav kooseksisteerimine. Tähtajaks laekunud 34 tööd tulid

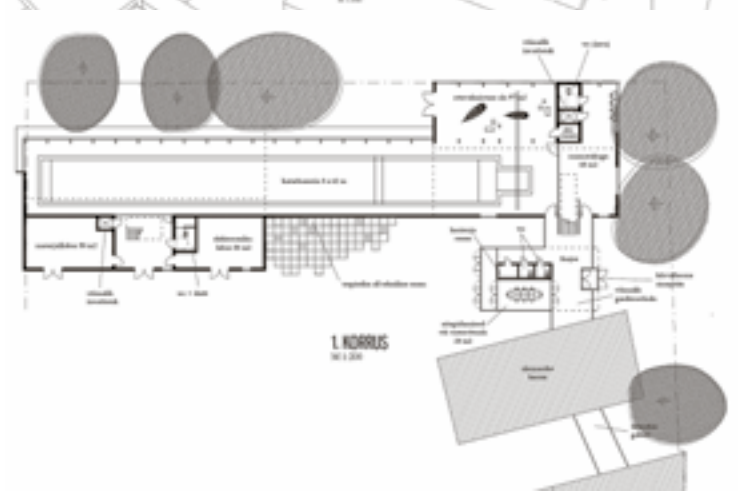

Katsebassein "Vennad"

< algus leheküljel 28-29

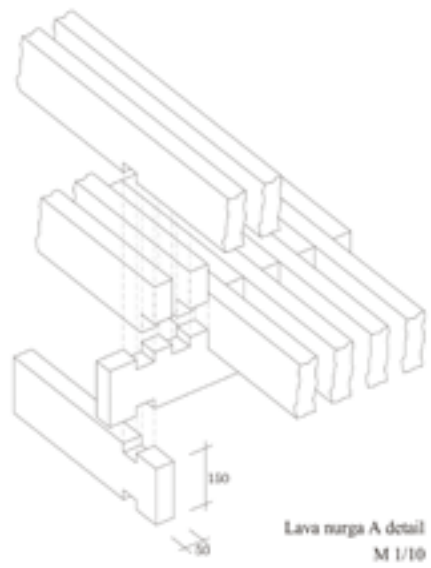

Puitarhitektuuri 24 tunni välkkonkursil tunnustatud lipid

kokku üle maailma, Eestist Jaapani ja USAni. Žürii poolt sai kõrgeimalt hinnatud „Peer-to-Peer Urbanism" (Warren Techentin Architecture (WTARCH): Warren Techentin, Brent Nishimoto, Christina Hwang, Andrew Kim, Ahad Basravi, Carrie Smith, Aaron Yip).

Biennaali üks korraldajatest, arhitekt Villem Tomiste, hindas laekunud tööde arvu ja taseme piisavaks. Kokku tuli hea hulk erinevaid ideid, töödest piisas ka füüsiliselt — kavandatud näitusepind soolalao keldris sai täis, rohkem ei oleks mahtunudki. Võidutöö paistis silma mitmetasandilise läbitöötatusega, tegeletud oli nii suure linnalise mõõtme kui ka mikrotasandil ideedega. Žürii hindas töö puhul väljapakutud tänavaruumi inimmõõtmelisust, mis on Tallinna-suuruse linna puhul määrava tähtsusega.

Tomiste rõhutas visioonivõistluse juures aga seda, et kogu temaatikat nähtaks suuremalt kui üks tänav. Käsitletud piirkond, Vanasadama lõunaosa ja Põhjaväil tervikuna, peaksid homses päevas olema maailmatasemel linnalise elu mustern äited. Seega on visioonivõistlusel läbimängitu hädavajalik mitte ainult ettenähtud tänavakoridori lahendamiseks, vaid tervikliku uue tänavakoe ning kvartalite moodustumiseks sadama ja Narva maantee vahele.

Konkursside teemal aitas kaasa mõelda arhitekt Tiit Sild, koostöö eest tänan kõiki kommenteerijaid-kriitikuid.

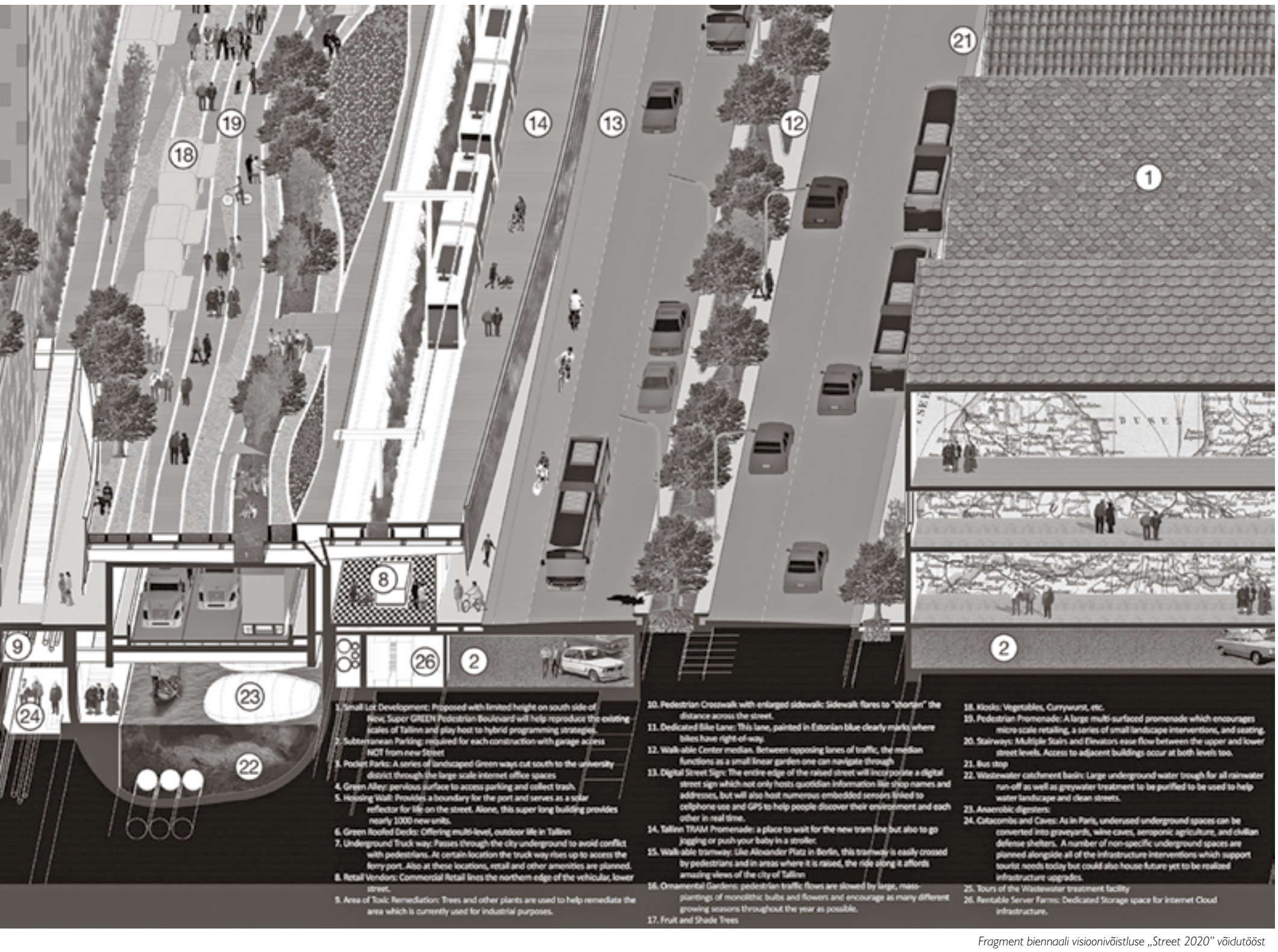

Fragment biennaali visioonivõistluse „Street 2020" võidutööst

LOOD

KÄIGUS NR 41

VÄLITÖÖD

8. päeva õhtu

Käigust vastuimmitsevas pimeduses paiknevad mahuka memoriaalkampsuni pronksjad kontuurid. kampsun on ühe paraja rändrahnu suurune ja asetseb selili sipelgapesas ning on osaliselt sellega juba üheks saanud. astun lähemale ja märkan kampsuni osaliselt rebenenud villakoe all läigatamas kullast värvi inimroideid. kusagil hämaras tilgub midagi.

istun maha Käigu olemasolevale põrandale. siin pole muru enam nii paks kui mõned meetrid enne seda. istun ja vaikin. üksikud eredad päikeselaigud ulatuvad koopa seintele. panen tähele oma kintsu juures põrandal ühte täpse mõõtkava järgi tehtud mudelauto ratast. võtan selle näppude vahele ja veeretan siis põidla ja nimetissõrme vahel. ratta ilukilbil moodustuvad aegamisi vedelad raagus figuurid. Käigus on nii soe, et võtan fraki seljast.

ebaloomulikult lopsakal murul on kaasasolevad suusad kaotanud oma mõtte. kuid ma ei jäta neid maha, sest need saab homme viia pandimajja. kusagil klõmatab jälle üks uks. ilmselt on see uus üüriline, kes läheb vetsu poole. ta astub oma võidunud susse vastu põrandat lohistades, suur õllekõht rippumas õieli püksirihmal. õnneks pole ma temaga kunagi kohtunud. ta abiellus hiljuti kuulu järgi ühe varaka surnuga ja töötab nüüd trammidepoos öövahina. nii et elu on tal hakanud minema ülesmäge.

tunnen, kuidas tuulepuhang liigutab järsku minu kohevaid kuldpruune juukseid. käigupimeduses istub keegi minu kõrval ja vaatab aeg-ajalt pragisevasse lõkkesse.

7. päeva hommik

terve öö pole ma maganud. enesetunne on seetõttu üsna kehv. õhtune päike paistab madalalt.

intervjueerisin täna üht erruläinud berberi-tüüpi inimest. selgus, et ta polnud Käigus oma elu jooksul just palju kordi käinud, mida ma eelneva info põhjal olin väga lootnud. esimest korda sattus ta Käiku emaga sööma meesaiu, olles teel lasteaeda. tol korral oli Käigus ehitatud graniitväljakut. seda väljakut pole küll enam alles, sest kuskil 10 aastat hiljem ehitati selle asemele põlislaas. mingi tüüp otsustas seal puujämedusi tühje niidirulle toota. pärast läks asi pankrotti ja ala metsistus kiiresti veel enne põhjasõda.

teist korda oli ta Käiku sattunud aga juba elu keskpaigas. seoses sugulase haigestumisega oli toona vaja kiiresti ühte kuhja pori, mida Käigust kuulu järgi rentida sai. siis aga selgus, et seda teenust osutas tema kunagine klassijuhataja. ta mäletas täpselt toda hetke, kui vanaldane emand, kes istus päevinäinud plekk-kuuris, ees suur kruus kanada viskit ja pooleldi järatud kang suitsuvorsti, teda üleolevalt põrnitses. too oli väga palav päev olnud. mäletades õpetaja riukalikkust, pakkus berberi-tüüpi inimene talle kohe parimat, mis kaasas — mustrilist päevatekki. sellest aga polnud küll, nii et veel tuli loovutada ka üks tuttuus käsipuu. lõpuks, räusates ja puhisedes, andis pedagoog talle pori siiski kätte.

intervjuu lõpetamisel jäi mulle aga mulje, et informant siiski varjas midagi Käigu kohta. ka ei paistnud ta aru saavat, kust Käik algab.

8. päeva hommik

täna püüdsin hakata joonistama üles Käigu kaarti. tibutas vihma ja udutas.

märkasin alles täna, et Käiku ilmestavad toretsevad plastmassist rõdud, mis paiknevad tunnelis iga kümne meetri järel umbes põlve kõrgusel. mitte küll suured, pigem sellised poolikult seinast väljaulatuvad koonused. kui möödusin ühest sellisest, konutas seal käsipõsakil üks tundmatu mees. püüdsin temast märkamatult mööduda, et ta ei hakkaks küsima, kuidas mul edeneb hammaste pesemine sellel aastal. sellised küsimused mõjuvad mulle alati meeleolu alandavalt. kuid rõdulolija köhatas kahjuks siiski midagi. peatusin puhtalt viisakusest. mees vajus aegamisi ettepoole ja küsis: mida siis teile, mu härra? kas tahate koristada laevalage või eelistate vaadata saiapätsi?

selle mehe iseloomulikult mahedat häält olin ma kuulnud mõni päev tagasi oma toa põranda all kõnelemas. olin sedamaid põrandasse augu torganud, et kuulata, millest täpsemalt räägitakse, kuid siis jäi allpool järsku kõik vait.

10. päev

asi muutub rutiinseks. tulemüüri ees ripuvad endiselt paksud kardinad. panen tähele, et olen hakanud ühte toekat vihmamantlis tüüpi jälitama. ma ei tea isegi mispärast. ta lihtsustab kuidagi mu olukorda. mul pole vaja enam endal mõelda kuhu minna või mida teha. ja see sell näib pealekauba hästi mõistvat Käigu iseloomu. ta lasti isegi ühest tollipunktist ilma midagi küsimata läbi. samas ei pruugi see aga veel midagi tähendada. näiteks sebrasid ta väldib. sellistel juhtudel võtan ta kukile ja tassin kikivarvul üle sebra. ta tänab viisakalt ja eemaldub. jälitan siis teda tasahilju jälle edasi.

3. päeva õhtu

päev on päikesepaisteliselt kuningliku ilmega. kõik siin Käigus meenutab pikalt ja väärikalt elatud elu. rasketes sametikarva tugitoolides istuvad talumehed kobaras väljakul, piibud suus, ja räägivad nooruspõlve vägitegudest — hüdroelektrijaama väravate ehitamisest ehisõhupallide kuulsusrikka lennutamiseni. veidi eemal põrandal tammuvad omavahel sosistades memmed. õdusalt suitsevad ümberringi väikesed lõkkekuhikud. mulle on see kõik abiks. diktofon käib ja intervjuusid tuleb aina juurde. Käigu kogukond on hakanud mind tasapisi aktsepteerima. näiteks kinkis üks pisipõnn mulle hiljuti närimiskummi, mis oli veel pooleldi närimata. üks kätekõverdusi tegev naisterahvas aga kinkis mulle neljapäeval karuse naeratuse. kõik see soodustab hubase tunde tekkimist. kui armsad on need pikad automagistraalid keset jäätunud väljasid! kui südantsoojendavalt surisevad ruuged röntgenmasinad ja siis veel kõik need plekkahju ümber veetlevalt keerlevad kuldtäppidega rahvatantsijad!

õhtupoole tuleb siiski teade, et Käigu sektoris nr 11 toimus ühes mahajäetud tupiktunnelis sissevoolutoru lõhkemine. õnneks saadi auk suhteliselt kiiresti sulgetud. muide, torudes voolab siin, nagu oli ka ette arvata, tavaline venoosne veri. tegin selle juba möödunud nädalal selgeks.

Kaspar Jassa

18. päev

ilm Käigus on külm ja kole.

saabub kõbus vanahärra ja istub sundimatult mu ette seljatoega toolile. see on endine jäälõhkuja kapten. noogutame teineteisele 3 korda. see on väga tervislik. seni kuni istume, pakun talle mehist päevapraadi kasemahlaga. hiljem võtame üksteisel käest kinni ja lähme jalutama. kapten teeb mulle Käigus väikese ekskursiooni.

asi on selles, et Käik on osa vana jäälõhkuja sisemusest. ja selle laeva kapteniga me just jalutamegi. ekskursiooni käigus korjab kapten vilunud liigutustega prügikastidest taarat ja ma püüan talle igati abiks olla. vahepeal on muidugi kahju, et läheb tunde pahnas sobrades, aga eks see käib asja juurde.

seda, kuna laev hakkas vajuma maa sisse, ei mäletanud isegi seiklusjutte maalt ja merelt lugenud kapten. ent osa trümmist täitus liivaga juba 80ndate aastate alguses, rääkis ta. kogukond püüdis liiva pealetungile vastu seista — ehitati suuri tõkkeid, vooderdati metallkäsnadega seinu ja õgvendati ekskavaatoritega kõrvalkäike. kuid see kõik oli asjatu, liiv tungis halastamatult edasi ja kogukond oleks ilmselt sunnitud olnud laeva maha jätma, kuid siis juhtus ime — liiv jäi ise seisma. ja pole pärast seda enam edasi liikunud juba mitu aastakümmet. nii sai hõim jätkata oma elu.

kapteni ekskursioon Käigus oli põhjalik ja sisutihe. sain Käigu kohta teada rohkem kui kunagi varem. tõsi, hiljem selgus, et kaptenil oli kogukonna silmis ebanormaalse kuulsus. samas ei lükanud aga kapteni jutust ka keegi mitte midagi ümber, kui hakkasin asju üle küsima.

õhtupoole viisin nagu ikka välja kaks tuhaämbrit.

22. õhtu

silmasin oma telgi juures ühte ümmargust kuuli. kuul oli inimpea suurune. visuaalsel vaatlusel tuvastasin, et kuuli pealispind oli karvane. eile seda kuuli siin veel kindlasti polnud. ma veeretasin kuuli telki varjule. panin selle pannile praetud kartulitesse.

minu üllatuseks oli kuul õhtul ikka veel pannil. järelikult oli keegi käinud telgis ja hoidnud kuuli paigal. kes see võis küll olla? ma arvan, et nõbu paavo. ta on selline korraarmastaja inimene, vaatab alati, et asjad oleksid paigal.

mõni päev hiljem ma taipasin, et see kuul on tegelikult suur karusmari. seda kinnitas ka kuuli maitseproov. keegi oli selle mulle ilmselt restoranist tellinud ja jätnud heatahtlikuks kingituseks. ole sa kiidetud, saladuslik tundmatu! olgu sinu rajad puhtad tüütutest okastest ja ebameeldivatest kihulastest!

24. päev

kõnnin vaikselt mööda krabisevat ja kuivanud heinamaad. rohutirtsud häälitsevad pärastlõunase roiutava päikese all. ujula ei jää siit ju kaugele. kuulen järsku ilmselt üht praksatust. kraaksatab muidugi ka vares. näen hallis lepavõsas üht üüratut laia võraga puud.

vaatlemisel ja kompamisel avastan puu massiivsete juurte vahelt õhulõõtsade kambri. need mitmetahulised kroomitud klapid ja hoovad on osa Käigu ventilatsioonisüsteemist. kuna Käigul puuduvad aknad ja uksed, siis on see olulise tähtsusega seadeldis, et maa all ellu jääda. mulle räägiti, et mõned ventilatsioonitunnelid ulatuvad rohkem kui 80 meetri sügavusele. lähendades oma habetunud nägu puu juurtekobarale, tunnen maa alt tõusvat niisket kuumust.

võtan veel varnast kaabu ja lähen tasakaalu hoida püüdes tagasi. külalised aga lamavad ikka veel põrandal. näib, et nad ei julge üle tulemüüri tulla. vann on aga ammu valmis.

8. päeva õhtu

korrektselt pestud aknast paistab nüüd kivist surnuaed. vahel harva kasvab seal mõni puu. nii on näha, et surnuaed ulatub kaugele üle suure mäeseljandiku. alles kaugemal taamal paistab Käigu kõrgusesseulatuv sein.

surnuaias on peatänavad, alleed ja tupikud. tänavad on sillutatud munakividega ja äärtes on rentslid. hauad on enamasti ühetoalised uksega välikäimlat meenutavad kivikuubikud. iga ukse sees on paks läbipaistmatult läikivmust illuminaator. sellest ei näe sisse, ega ka vist välja. radiaatorid ja veetorustik jooksevad trossidena ümber kivielamute. mõnel pool näen elektrijuhtmeid, mis ulatuvad kontaktidesse maapinnas. uksel on number ja postkast. ukse ees on korralikult asetsev jalamatt.

kahjuks ei õnnestunud mul ühessegi neist hauaehitistest siseneda ja kedagi ma ilmselt tänavatel ka ei näinud. vahepeal kuulsin küll ühte tundmatut heli, aga kuulatades terasemalt, ei kuulnud ma nagu midagi — ilmselt tundus siis lihtsalt.

pimeduse saabudes, kui olin parajasti lahkumas, süttisid järsku punktipealt surnuaia lugematud tänavalaternad.

Fotod: KIWA

JAUR ÖKOTOIDU TEEMAL

Ann Ideon

„Inimesed klammerduvad kõigesse, mis on vähegi kättesaadav: kommunismi, tervislikku toitumisse, zeni, lainelauda, balletti, hüpnoosi, grupiteraapiasse, orgiatesse, jalgrattasõitu, narkotsi, katoliku usku, jõusaalidesse, reisimisse, narkotsist võõrutamisse, taimetoitlusesse, Indiasse…“
(Charles Bukowski „Naised“)

Viimase aja jätkusuutlikku arengu ja tervisliku toitumise propageerimise najal klammerduvad inimesed ka ökopoodidesse, ökotoidusse. Ökosse. Sest öko on *in*, *zen* ja äge. Öko on populaarne: seda propageerib meedia, äkki ka meie suhtlusringkond… ja kindlasti meie ema. Jah, ma juba kuulen kõrvus küsimust, et kas selles on siis midagi halba? Ökos nimelt? Ja kes üldse on see renegaat, kes julgeb praeguses ühiskondlikus dialoogis, kus olulised märksõnad käivad rohelisema mõtte- ja eluviisi valdkonda, tulla välja anti-öko-usulisena?

Rahu. Ma ei kahtle looduslähedasemas ja rohelisemas maailmapildis. Ja ma ei ründa kindlasti kohalikke mahetootjaid. Aga mind ikkagi natuke servast häirivad öko-haibi vines tehtavad „informeeritud“ valikud ja usk, et ökotoit on alati parem. Sestap selgitused jätta, jaura alga.

Mis on ökotoit?

Öko- ehk mahe- ehk orgaanilise toiduna määratletakse taimset ja loomset toidukaupa, mis on kasvatatud pigem muistse Nurmekunna põllunduslike meetodite-viiside vaimus kui DDT-linikuga kaetud masspõllunduse mehhaniseeritud revolutsioonimeeleolus. See tähendab: võimalikult looduslähedaselt, ökoloogiliselt. Nõnda, et põllumajanduslik tootmise käigus ei häviks põhjuseta teised liigid ja säiliks bioloogiline mitmekesisus, ei saastuks vesi-muld; nii et kevaded rõkkaks linnulaulust ja Rachel Carson ei peaks hauas ümber pöörama[1]. See tähendab tootmist ilma sünteetiliste pestitsiidide ja sünteetiliste väetisteta, kasvamist-kasvatamist kasvuhormoonideta. Mahetoidu töötlemisel ei kasutata ka kunstlikke töötlusmeetodeid (näiteks kiiritamine, keemiline valmimine) ega kunstlikke toidulisandeid. Ning kui Läti Henrikul oleks olnud võimalus tuua Liivimaa kroonikasse illustreerivaid näiteid GMO-dest ja nende kasutusest, poleks muistsete nurmekundlaste-jogentaganalaste praktikasse see siiski jõudnud, sest kirjatarkus lugemisoskuse puudumise taha jäänuks. Mahetoit aga ei tähenda, et see oleks pestitsiidi- ja väetisevaba. Ka mahetootmises kasutatakse väetisi-pestitsiide, kuid selliseid, mis ei ole toodetud sünteetilisel teel.

Ökovaliku põhjendused

Ökotoidu kasuks otsustamisel ei ole kindlasti määravaks see, et laps/mees/naine manguks ilusas värvilises ja hästi disainitud pakendis edevalt reklaamitud produkti. Samuti ei valita ökotoitu põhjusel, et see oleks nn „tavatoidust“ odavam (kuigi jah — kentsakal kombel tuleb sedagi ette, et mahetoit finišeerib kassalindil esimesena). Ökotoidu kasuks otsustatakse eelkõige veendumuse põhjal, et see on oluliselt ohutum, tervislikum ja „vabam“: pestitsiidi- ja väetisevabam, kindlasti ka massi-stressi-tootmisevabam, sest iga ubin on armastusega korjatud ja igale basiilikupotile haldjahäälel bossanovat lauldud. Ökotoidu kasuks otsustatakse ka seetõttu, et seda usutakse olevat kõrgema toiteväärtusega ja maitsvam. Keskkonnasõbralikumad tarbijad pooldavad ökotoitu selle säästlikuma tootmisprotsessi ning loomade (inimlikumates) loomalikumates tingimustes pidamise tõttu. Mahetoitu seostatakse servast ka kohaliku tootmise ja õiglase kaubandusega, mis mahedas koosluses kallutab kaalukaussi ja avab tengelpungarauad.

Ökoloogiline toit kui tervise allikas?

Külastades erinevaid mahetoitu propageerivaid kodulehekülgi hakkab silma, kuidas tuuakse välja ühe või teiste aine väiksemat kogust mahetoidus võrdluses tavatoiduga: sünteetiliste pestitsiidide, lämmastiku, raskemetallide. Uuringuid on läbi viidud eelkõige pestitsiidijääkide uurimise osas ning tulemused näitavad, et orgaanilistes toiduainetes on tõesti jääke vähem kui „tavalisel“ viisil kasvatatud toidus: vähem koguseliselt ja vähem erinevaid. Ja *vähem* võiks ometi tähendada *ohutum*. Küsimus on aga selles, et kui palju ohutum? Natuke? Keskmiselt? Oluliselt? Praeguste uurimistulemuste põhjal ei ole seda võimalik öelda. Samuti ei toeta enamus olemasolevast meditsiinikirjandusest hirmujutte, nagu põhjustaksid pestitsiidid viljatust ja sperma kvaliteedi langust. Kuid mahetootjaid ei maksa ka selle pärast vaenata, et nad *vähem*-infot oma kodulehtedel kajastavad — ka nemad peavad müüma ja kui *vähem* müüb sinu jaoks, siis osta.

Tuleb arvestada, et pestitsiidide kasutamise puhul põllumajanduses toimub ka pestitsiidide kanne keskkonnas. Kaaludes käes valitud mahetootja toodet, ei tea sa ikkagi kunagi, kust puhus tuul tol päeval, kui mahetootja naaber otsustas oma mittemahe-põlde pritsida. Ohutuse kõrval peetakse mahetoitu paremaks ka seetõttu, et usutakse selles olevat rohkem toitaineid. Taaskord — olemasolevad uuringud seda väidet ei toeta.

Hurmav, maitsev ökotoit!

Kujuta nüüd ette suvehommikut: päike kuldamas puude latvasid, rohi kastepärlites. Sina, virgununa, kõik meeled Artemise vibuna vinnas, astumas oma kätega rajatud kasvuhoone suunas, et noppida ise hoolega kasvatatud tomatitaimede küljest need punasest pakatavad, lõhnavad, lihavad, mahlased esimesed tomatid. Mmm… paar lehte basiilikut, natuke *extra virgin* oliiviõli, keskmise jahvatusega meresoola, värskelt purustatud pipart. Mmm… maitsev!

Kas see kirjeldus võiks olla vähem maitsev kui näiteks pahalane minu vormis oleks möödaminnes puistanud su kasvuhoonesse natuke sünteetilisi väetisi? Lihtsalt kiusust. Kvalitatiivsed uuringud näitavad ka seda, et reakodanik tavaliselt pimetestil vahet ei tee, kas seesama tomat on kasvatatud mahemeetodil või mitte. Vahet teeb ta sellel, et talvel supermarketist ostetud Hollandi tomat maitseb nagu kumm ning juhtumisi augustis kätte surutud mahetomat maitseb jumalikult. Ja järelduseks: mahe on parem. Ongi, sest see on küps, mitte pooltoores.

Ökotoit keskkonnasõbralikkuse etalonina

Võrreldes masspõllumajandusega on väiksemamahuline mahetootmine tõepoolest keskkonnasõbralikum, tarbides vähem energiat ja tootes vähem jäätmeid. Ja kui mahetootmisega naitub lokaalsus, vähenevad ka transpordikulud-energia-emissioonid. Kuid fakt on see, et meie kartuli-rukkivöötmes siiski ei kasva aastaringselt sidrunid, tomatid ega suhkruherned, märkimisväärne puudus on ka kakaopuudest ning parapähklisaludest. Aga mahekartuli ja maherukki kõrval tahaks ka midagi muud. Äkki neid mõnusaid krõmpsuvaid Tansaania suhkruherneid? Või Guatemala mahemangosid? Jah, neidsamu, mida tuhandete kilomeetrite kauguselt lennukitega Euroopasse veetud, sest laevad on kohati toidu transpordiks liiga aeglased. Keskkonnasõbralikkuse

Foto: Ann Ideon

etaloni kohta on aga sellisel toidul lennukitranspordi tõttu ootamatult pirakas ökoloogiline jalajälg.

Aga mida me siin siis sööma peaksime? Kohalikke tooteid. Läti tooteid. Euroopa tooteid. Hingerahu huvides ka kohalikku mahetoitu ja kindlasti mahetoodangut siis, kui see tõepoolest maitseb paremini — kui jogurtil ongi põnev nüanss ja need tomatid (jällegi) on küpsusest plahvatamas. Eesti mahetootjad tegelikult teevad oma tööd hästi ja professionaalselt, näiteks Märjamaa mahelihatööstus, kust liha tellides on jaotustükid adekvaatselt esitatud, mitte nagu Tartu lihaturul, kus kõige eriilmelisemate lihakäntsakate kohta käib lakooniliselt silt „noorlooma liha“ ning müüja väitel saab igast tükist oivalise biifsteegi. Aga see Guatemala mahesidrun? Äkki lepid Hispaania omaga?

[1] Ameeriklanna Rachel Carsoni sulest 1962. aastal ilmunud „Silent Spring“ ehk „Vaikne kevad“ tõmbas kõigepealt USA ja seejärel maailma tähelepanu keskkonnakahjule, mida põhjustavad masspõllumajanduses kasutatavad sünteetilised pestitsiidid (DDT). Raamat tähistab olulist murdepunkti mõtteviisis ning kaasaegse globaalse keskkonnaliikumise tekkimist. Kuigi Carson DDT kasutamise täielikku keelamist ei propageerinudki, saavutas Carsoni-leer 2004. a pestitsiidisõjas võidu: DDT kasutamine põllumajanduses keelati.

VEIN JA VINE

Berk Vaher

Esimesi häid sõnu Rüütli tänavas avatud veinibaari Vein ja Vine kohta kuulsin punkpoeet John Cooper Clarke'ilt ja ta mänedžer Phil Jones'ilt, kes mai hakul Prima Vista kirjandusfestivalile tulid. Jõudsime Tartusse juba suures pimedas ning ma ei arvanud neid enam hotellist lahkuda tahtvat; järgmisel päeval selgus aga, et nad olid veel öö hakul Londoni hotellist üle tee käinud ning jäid seltskonna ja teenindusega väga rahule. Hinnang veinile oli reserveeritum, aga noh — nende tavamenüüs on Chablis ja Sancerre; Vein ja Vine nii noobliks ei pürigi ja oli siis ka ju alles alustanud.

Ise jõudsin Veinist-Vinest põgusalt läbi hüpata mõni kuu hiljem ja mulje kinnitas brittide oma: muhe keskkond ja suhtumine, kuid klaas valget majaveini sattus olema pelutavalt soe. Ent rõõmsate püsikundede — kes eestlastele ebaharilikult kiitust endale ei hoidnud — ring näis laienevat; nii võtsin augusti algul vastu ka Müürilehe pakkumise Veini ja Vinet lähemalt kaeda ja mekkida.

Või esialgu *veidi* lähemalt: mulle ja mu kaasale sobis sinna minna just avamisajaks, kella viieks, et tunni pärast Loomemajanduskeskusesse näituse avamisele tõtata; toimetaja Helen naeris, et tunniga jõuab 35-eurosest krediidist end puruvinesse võtta, ehkki baar olla muretsenud, et kas nii varakult veel kohast piisavat ettekujutust saab. Tõepoolest, ilmsesti avanebki selle paiga võlu kõige enam siis, kui võib tundide kaupa mõnusalt sumiseda (millise paiga võlu ei avaneks?), kuid minu elutempo juures ongi harilikum vajadus mõni ühetunnine „aken“ mugavasti täita. Ja võib juba ette ära öelda, et seetarvis osutus Vein ja Vine päris paslikuks kohaks: kõik sujus õdusas tempos, ei venitamist ega liigset rabistamist.

Eelluuret tehes pani küll imestama see, et netilehekülg ei anna saadaolevast veinivalikust rohkem infot kui ühe pildi jagu, mida suurendades tuleb ilmsiks vaid menüütahvlile kirjutatu. Enamasti pakuvad kobedamad Tartu joogi- ja toidukohad netis põhjalikku menüüd, mis võimaldab nende kasuks otsustada. Või — mis salata — ka nende teenustest ära öelda. Veinis ja Vines selgus, et pole ka trükitud veinikaarti — kuna valik muutub, siis ongi see vaid kriidiga tahvlil kirjas. Ja ehk on nii kavalamgi: säilib võimalus meeldivateks üllatusteks ning kui juba kohale on tuldud, siis midagi meelepärast ikka leiab (veinid on peamiselt Itaaliast ja Prantsusmaalt). Natuke rohkem operatiivset teavet (või ka taustinfot püsiveinide kohta) kodulehel ei teeks siiski paha; aga samas on Vein ja Vine üks neist asutustest, mis tegutseb infotehnoloogilisel veelahkmel — koduleht küll (veel) on, ent päevavihjed ja suhtlus sõprade-klientidega toimub hoopiski Facebookis. Eks aeg näitab, kumb kanal püsima jääb.

Panin kunagi mitmes toidukohas tähele, et kui märkmiku välja võtsin (et hoopis muudest asjadest kirjutada), siis teenindus paranes — oli ikkagi toidukriitika kõrgaeg ja mitmes väljaandes peitusid kirjutajad varjunime taha. Seekord oli kõik aus ja avalik, meid teati oodata ja samas ei paistnud, nagu kellessegi kuidagi teistmoodi suhtutaks. Ja lõppude lõpuks on tänapäeval tollessinases Facebookis igaüks arvestatava lugejaskonnaga restoranikriitik ning suusõnaline või klahvikaudne reklaam endiselt tasuta, kuid üha tõhusam.

Kuna lauspäike punase-isu ei tekitanud, valisime pudelijao valget, mida baarmen soovitas (Nespolino Trebbiano e Chardonnay 2010), ning prooviks ka klaasi roosat majaveini (Frontoni Edela-Prantsusmaalt) — küsides sai mõlemat külmalt ning pudel saabus lauale vahvas savist jahutusnõus. Lisaks juustu, oliive ja paninit. Ma pole õigupoolest eriline roosa-fänn, aga see Negrette-viinamarjast vein osutus isiksusega rüüpeks — üsna tumedaks, vürtsikaks ja samas kargeks, sobitudes hästi roheliste paprikaoliivide ning oivaliselt pikantse juustuvalikuga (soojad saiaviilud tulid pealekauba).

Valge tundus esialgu üsna ümar ja mahe, aga tasapisi hakkasid tsitrused-ürdid ka esile tulema. Heas mõttes keskteevein: kui laudkonnas on ühed kuivema-happesema eelistajad ja teised tahavad pehmemat, siis siin on midagi kõigile. Ei hakka väga latva ka — kuigi siin võis oma tasakaalustav osa olla ka rammusal ja mahlakal panini-nelikul, mida tahaks eriti kiita. Ning vaevalt olin jõudnud tunda puudust salvrätivarust, kui baarmen sellegi tõi.

Üks perekond astus ligi ja viitas kõrval asuvale Gruusia Saatkonnale: „Kas need on erinevad kohad?“ Jah, lisaks punaste lilledega amplile võiks Veinil ja Vinel olla veel mõni välisdetail, mis neid toidutänaval rohkem esile tõstaks. Samas pole koht ju suur, võib-olla on *understatement* teadlik valik; oma klientuur paistab olevat leitud (kui me minekule asutasime, siis hakkas rahvast ridamisi lisanduma) ning Londoni hotelli lähedus aitab küllap talvegi üle elada.

Ei tasu unustada ka ülikooli lähedust: mõnel päeval on loengud juba kella 16-ks läbi, teinekord mõni konverents käimas ja suure õhtusöögini veel kaua aega; ehk siis poleks klientidest puudust ka tund varasema avamisaja korral? Hinnad on ju haritlassõbralikud!

Igatahes briti külaliste käitumisest võtsime nüüd õppust: Vein ja Vine on 2012. aasta Prima Vista õhtuseks klubiks.

Veiko Tammjärv
Paradise Club
48h
894545 454756 9457
25 °C
27 °C
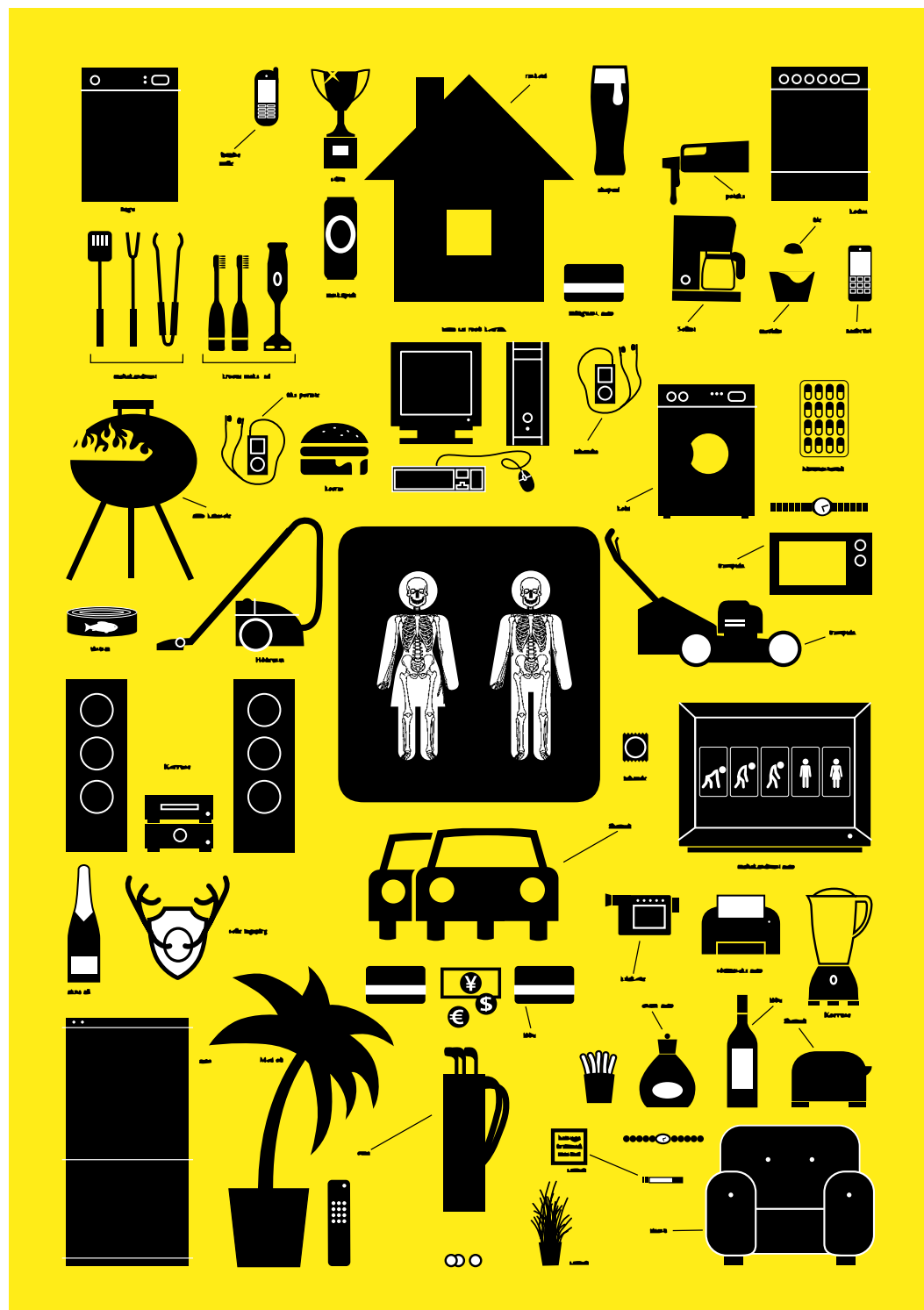
1
2
Paradise Club
1
-20%
2